

श्रीपद्मावतीदेवी कथित

अने

सहस्रहोपाध्याय श्रीभेद्यविजयजी विरचित

सहाचमत्कारीक विशायंत्रकल्प

तथा

दादासाहेव श्रीजिनदत्तसूरीश्वरजी विरचित

श्रीहेमकल्प भाषांतर सहित

प्रकाशक

सारतभाई मणिलाल नयाव

अमदावाद

चिह्न सं. १९९७]

[इ. स. १९५०

मूल्य पांच रुपिया

प्राप्तिस्थान:-
साराभाई मणिलाल नवाव
नागजीभूदरनी पोल
अ म दा वा द

ग्रंथ स्वामित्वना सर्व हक्क प्रकाशकने स्वाधिन छे.

मुद्रक:-
धी सूर्यप्रकाश प्रिन्टिंग प्रेसमां
मणीलाल कल्याणदासे छापी,
टे. पानकोर नाका-अमदावाद.

નિવેદન

મારી અંથાવહિતા તેરમા પુણ્ય તરીકે જનતા સમક્ષ આ પુસ્તક મુદ્રતાં મને અતદ્વદ આનંદ થઈ રહ્યો છે, ઈચ્છું છું મારા દરેક પ્રકાશનોની માફક જનતા આ સાદગ્યને પણ વધાવી લેશે.

આ અંથ મૂળ ૨૫૦ મુનિમદારાજશ્રી વિશ્વશુભિચયશુભે તૈયાર કરેલો હતો અને શ્રીમદાવીર અંથમાહાતા નામથી મુદ્રીયામાં પ્રસિદ્ધ થયો હતો. સંગ્રહવશાત્ ઉપરોક્ત મુનિશ્રી કાશ્વર્ધમ પામવાથી, શ્રી મદાવીર અંથમાહાતા માનદ મંત્રી મી. એમ. કે. દોરેવાએ મુનિશ્રીની ઈચ્છા પ્રમાણે શ્રીમદાવીર અંથમાહાતા બધાં પ્રકાશનો એક ઠંઠી ગૃહસ્થને સુપ્રત કરી દીધાં હતાં અને તે ઠંઠી ગૃહસ્થ પાસેથી વેચાણ કરીને આ અંથનું ફરીથી પાકું પાકું નીંગ કરાવી તથા જેકેટ વગેરે આપીને આ ઉપયોગી અંથ વધારે સારી રીતે સચવાશે તેમ ધારીને, મારી અંથાવહિતા તેરમા પુણ્ય તરીકે તેથી દેવામાં આવ્યો છે.

આ પુસ્તકમાં સ્ત્રી ગર્ભેષ મુદ્રવૃદ્ધોપ તથા પુદ્ગ સંગ્રાધનાદિ માટે નેતા મુળ પ્રસિદ્ધ કરનાર તરફથી લેખકો નેથી કાળજી રાખવામાં આવી હોય તેમ લાગતી નથી, નેથી તેમાં સ્ત્રી ગર્ભેષી અતિથો આ વિષયના અભ્યાસીઓ તરફથી સુચવવામાં આવશે તેા તેના અધ્યાસમયે સુધારા કરવામાં આવશે.

આ અંથમાં કુલ છ કૃતિઓ છે, તેમાંની મુખ્ય કૃતિ “મદા અમન્દારીક વિશા દક્ષ”નાં નામ ઉપરથી આ અંથનું નામ રાખવામાં આવ્યું છે. આ દક્ષતા સ્વનાર મદામદોપદેવાય શ્રીમદશિચયશુભ અમરની સ્ત્રીમાં થઈ ગર્ભેષા પ્રસિદ્ધ વિદ્યાન છે. તેઓશ્રીએ રહેલા મેઘમદોપદય (વર્ષ પ્રમેય), દરન સંગ્રહ-વની, અદોદ્ગીના વગેરે અંથો પ્રસિદ્ધ થઈ ચૂકેલા છે.

તેઓશ્રીના જણાવવા મુજબ તેની પદ્માવનીએ આ અંથનું વિવેચન તેઓશ્રીને સ્વપ્નમાં હતું હતું, આ આગતનો કપલ ઉદ્દેશ આ અંથનાં પાના ઉપર ઉપર નીચે પ્રમાણે છે:—

દેવ્યા પશાવન્યા પગવન્યા સ્વપ્નકવિન યંચમ્ય ।

મંવાદાર્ય વિવનં વાચક મેવાદિવિતયેન ॥ ૧૦ ॥

જગવતી પદાવતી દેવીએ સ્વપ્નમાં કરેલા આ વિશા અંથના અંવાદના માટે (ગણિતી રીતે પ્રમત કરવાને માટે) શ્રીમદશિચયશુભ ઉપાધ્યાયે આ વિવેચન કર્યું.

સર્વ સ્ત્રીઓ તરફથી થતા આકેષાને દૂર કરવા માટે પણ આ અંથની તેઓએ સ્વના કરી લેવાનો ઉદ્દેશ તેઓશ્રીએ આ પ્રમાણે કરેલો છે:—

भवन्ति नानाधन्वाणां गतय स्तेन विश्वतः

રંત્રે ચટકૃતાક્ષેપ વિક્ષેપાયોદ્યમોપ્યસૌ ॥ ૧૧ ॥

વિશા યંત્રથી બીજા પણુ અનેક પ્રકારના યંત્રોની રીતિઓ પ્રાપ્ત થાય છે. તે કારણથી, તેમ જ આ વિશા યંત્ર માટે સુખ પુરુષો તરફથી થતા આક્ષેપોને દૂર કરવા માટે મારો આ ઉદ્યમ છે એમ જાણવું.

વળી આ ગ્રંથમાં ઉપાધ્યાયજીએ પંદરીયો યંત્ર, સોલાનો યંત્ર, સત્તરીયો યંત્ર, ઓગણીશનો યંત્ર વગેરે યંત્રો કેવી રીતે થાય છે તે; નવ ખાતાનો વિશેષ યંત્ર, પક્ષાકાર વિશેષ યંત્ર વગેરે કેવી રીતે થાય છે તે તથા વિજય-યંત્રની રચના પણ સુંદર રીતે સિદ્ધ કરી ગતાવી છે. વળી ‘અર્હ’ શબ્દથી વિશેષ યંત્ર કેવી રીતે બની શકે છે તે, વિહરમાન વીશ તીર્થકરોનો યંત્ર જેન મતે પણ સિદ્ધ કરી ગતાવ્યો છે, યવન મતે પણ વિશેષ યંત્ર સિદ્ધ કરી ગતાવ્યો છે, વિશા યંત્રની જુદી જુદી ગતિઓ પણ ગતાવી છે સાથે સાથે આશ્રમાં આવેલી જુમા મસ્જિદના જમણા હાથની દર્ગા પરનો, સુરતના શ્રી શીતલનાથજીના મંદિરમાંનો, બગદાદ શરીફના મહાબુખમિયાના રોજ મધ્યેનો વગેરે જુદા જુદા સ્થળોના વીશા યંત્રની આકૃતિઓ વગેરે લગભગ ચારસો ઉપરાંત યંત્રની જુદી જુદી આકૃતિઓ પણ આપેલી છે. વિશા યંત્ર માટે કહેવત છે કે: “જિસકે ઘર વિશા, ઉસકા કયા કરે જગદીશ” આવો અમત્કારીક યંત્ર ગહુ જ ઉપયોગી હોવાથી તે સંગ્રહ કરવા લાયક છે.

વળી આ યંત્રથી વ્યાપારાદિકમાં લાભ, રાજદરબારમાં સન્માન, આરોગ્યાદિ પ્રાપ્તિ, કેદખાનામાંથી મુક્તિ, લક્ષ્મી પ્રાપ્તિ વગેરે પ્રાપ્ત થાય છે.

વળી પરિશિષ્ટ રમાં શ્રીપાદલિપ્તસૂરિકૃત સુવર્ણસિદ્ધિ ગર્ભિત શ્રીવીર-સ્તુતિની શ્રીપુણ્યસાગર વાચક કૃત ટીકા તથા સ્વોપસ્ર વૃત્તિ, પરિશિષ્ટ ૩માં ‘પૂર્વાચાર્ય’ વિરચિત ઉગ્ર વીર કલ્પ તથા દાદા સાહેબ શ્રીજિનદત્તસૂરીશ્વરજી વિરચિત હેમકલ્પ અને અંતમાં જગત્ શેઠના પુસ્તકમાંથી અંદ્ર કલ્પ પણ આપેલો છે.

આ પુસ્તકમાં આપવામાં આવેલા યંત્રોનો લાભ વાચકો મેળવીને લક્ષ્મી આરોગ્યાદિની પ્રાપ્તિ કરનારા થાઓ એ જ એક મંગલ દામના સાથે મારું નિવેદન સમાપ્ત કરું છું.

સંવત ૧૯૬૧
આગ્રો સુદી ૧૦
(વિજયાદશમી)
ગુરુવાર

નિવેદક:—

ચારાભાઈ મણિલાલ નવાબ
પારસીની ચાલ રૂઝ નંબર ૪
સાબરમતી

॥ श्रीरावण पार्श्वनाथस्तवम् पाठः ॥

श्रीपार्श्वः प्रकटः प्रभाकर इव प्राज्यप्रभावैभवा-
त्तेजोनन्ततया जगत्त्रयमपिप्रोद्धासयनंजसा ॥
श्रीमद्रावणनामतीर्थविषये ख्यातस्तमोनाशकः ।
स्तुत्यादर्शनं निर्मलश्रियमयं पुष्पातु मे नित्यशः ॥ १ ॥

अर्थः-विशाल प्रभावना वैभवधी अनन्त तेजवडे त्रणे जगतने पण शीघ्र उद्धासन करता (प्रगट करता) એવા, તથા શ્રીમદ્રાવણ નામના તીર્થના વિષયમાં (સંબંધમાં અથવા તે ક્ષેત્રથી) પ્રસિદ્ધ થયેલા, તથા સ્તુતિવડે અજ્ઞાન-રૂપી અંધકારનો નાશ કરનારા એવા પ્રગટ સૂર્યસરસ્વા શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુ (એટલે શ્રીરાવણ પાર્શ્વનાથ), તે હમેશા મારી સમ્યક્ત્વરૂપી નિર્મલ લક્ષ્મીને પુષ્ટ કરો [વૃદ્ધિ પમાડો] ॥ ૧ ॥

શ્રીમદ્શ્રાવણમાસવત્ ત્રિજગતીસન્તાપવિચ્છિન્તયે ।
પ્રોક્ત્રીતામ્બુદગર્ભ (વત્સ્વ) દેહવિમલજ્યોતિર્જલૈર્વિસ્તૃતેઃ ॥
યો વૈ રાવણ મેઘવત્સિતરુચિશ્ચિન્તામણી વાગ્રણી ।
લોકાલોક નમો દદાન વિધિના જાગર્તિમૂર્ત્યાવિધુઃ ॥ ૨ ॥

અર્થઃ-આકાશમાં ચઢેલા મેઘના ગર્ભ સરસ્વા પોતાના શરીરની ચિન્તાર પામેલી નિર્મલ કાંતિ વડે [અર્થાત્ મેઘ સરસ્વી કૃપ્ણ કાન્તિ વડે] શ્રીમદ્ (મેઘ જલની લક્ષ્મી વાળા) શ્રાવણ માસ સરસ્વા જે પાર્શ્વપ્રભુ ત્રણ જગતના સંતાપને નાશ કરનારા છે, તથા જે પ્રભુ વૈરાવણ મેઘસરસ્વી કૃપ્ણ કાન્તિવાળા છે, અથવા જે પ્રભુ મુખ્ય ચિંતામણી રત્ન સરસ્વા છે, તથા લોકના [લોકાલોકના] આલોકનથી [જ્ઞાનથી] હર્ષ આપવા વડે મૂર્તિમાન [સાક્ષાત્] ચન્દ્ર સરસ્વા જાગૃત છે-પ્રગટ છે [સંબંધ અગ્રે] ॥ ૨ ॥

યસ્યશ્રાવણગોચરેપિ વિચરન્નામાપિનિર્માપિતઃ ।

ત્રૈલોક્યાદ્ભુતવૈભવાન્ભવમૃતાં પ્રોદ્ધાવથેદ્ધાવતઃ ॥

સ શ્રીરાવણનામધેય ભગવાન્ પાર્શ્વઃ સદા સમ્પદે ।

ભૂયાદ્મંગલમાલિકાકમલિનીં પ્રોદ્ધાસમાનૂદયઃ ॥ ૩ ॥

અર્થઃ-તથા જે પ્રસુનું નામ પણ શ્રાવણના વિષયમાં વર્તેલું નિર્માણ થયેલું છે. [શ્ર રહિત કરતાં રાવણ પાર્શ્વનાથ નામ થયેલું છે], તથા ત્રણે લોકના અદ્ભુત વૈભવથી પ્રાણીઓને ભાવથી જે પ્રસુ જ્ઞાનાદિ વડે પ્રગટ કરનારા [અર્થાત્ જીવોની જ્ઞાનાદિલક્ષ્મીનો વૈભવ પ્રગટ કરનારા] છે તે મંગલીકની માઝા [મંગલના સમુદ્ધ] રૂપી કમલિનીને વિકશ્વર [પ્રગટ] કરવામાં સૂર્યોદય સરસ્વા શ્રીરાવણ પાર્શ્વનાથ નામના પ્રસુ હંમેશાં સંપદાને માટે થાઓ ॥ ૩ ॥

સ્પષ્ટશ્રાષ્ટમ એવ યઃ પ્રતિહરિ નાંધાતિધાન્નાહરિઃ ।

પૂર્વરાવણ એષ તે ચલનયોઃ ભક્તિ પ્રસક્તોભવત્ ॥

તે ન ત્વત્ પ્રતિમાસમાન મહિમા કૈલાશશૈલાશયાત્ ।

નિન્યેઽર્ચારચનૈઃ સ્તવાદિ વચનૈઃ સ્વીયં પુરં પાદિતુમ્ ॥ ૪ ॥

અર્થઃ-સ્પષ્ટ (પ્રગટ થયેલા) એવો જે આઠમોજ પ્રતિવાસુદેવ કે જે પોતાના નામ વડે અને અત્યંત તેજ વડે હરિ-હન્દ્ર સરસ્વોથયો તે રાવણ પ્રતિવાસુદેવજ પ્રથમ તારા વે ચરણ કમલની ભક્તીમાં અત્યંત લીન થયો, અને તે રાવણેજ તારી સમાન મહિમાવાળી [ઉત્તમ મહિમાવાળી] પ્રતિમા કૈલાશપર્વતના સ્થાન ઉપરથી (અષ્ટાપદ પર્વત ઉપરથી) પુજા રચવા પુર્વક અને સ્તુતિ વિગરેનાં વચનો સહીત (અર્થાત્ પુજા સ્તુતી કરીને) પોતાનું નગર પવિત્ર કરવાને માટે લઈ ગયો [અર્થાત્ રાવણ પોતાના નગરમાં શ્રીપાર્શ્વ પ્રભુની પ્રતિમા લાવ્યો] ॥ ૪ ॥

જાનેતજ્જનકાત્મજાવ્યતિકર પ્રોદ્ધુયમાનાનયા-

ન્મત્ત્વા ત્વં નનુભક્તમેવભગવન્નૈતસ્થલે તસ્થિવાન્ ॥

સેવાર્થં ભુવિરાવણાશ્વનગરં તત્તેન સંવાસિતમ્ ।

પાર્શ્વે ચેન્દ્રપથં સુતેન વિહિતં તેનેન્દ્રજિચ્છર્મણા ॥ ૫ ॥

अर्थः—जाणे ते सीताना वृत्तान्तथी प्रगट थयेला अन्यायथी हे भगवन् निश्चय आ नगरनो भंगज थरो अस जाणीने तसो ते स्थळे न रद्या, तेथी तेणे सेवाने माटे पृथ्वीमां रावण नामनुं नगर वसान्युं, अने तेनी पासे इन्द्रजीत नामना पुत्रे पोताना कर्म वडे (पोतानी इच्छा वडे) इन्द्रप्रस्य नामनुं नगर वसान्युं ॥ ५ ॥

तत्तीर्थं प्रथितं पुराणकथितं त्वत्संज्ञैव प्रभो ॥

लोकाभ्यर्थनयार्थसार्थयुगपद्दानेन देवार्चितम् ॥

श्रीवामेयममेयमेवभवताद्बुद्धिर्भवेत्संवने ।

यस्याश्चकिरमा रसेन परमा वदयाभवेदाभवम् ॥ ६ ॥

अर्थः—तेथी लोकनी प्रार्थना वडे लोकना वांछितार्थना समुद्घनं सय-
काळे-शीघ्र पूर्ण करवाथी हे प्रभु ! देवाने पण पूजनीक अयुं ते नगर नारा
नामवडेज तीर्थ रूपं प्रसिद्ध थयुं, अने पुराणमां-शास्त्रमां पण तेनुं वर्णन
लयायुं, अवा तीर्थमां रहेला ते श्री वामेय=वामे प्रभु के जे अमेय=अपार
महिमा वाळा छे तेमने सेववाथी बुद्धि=ज्ञान लक्ष्मी प्रगट थाय छे, तेमज
जे सेवा थी चक्रवर्तिनी पण उन्कट लक्ष्मी हर्ष सहित संपूर्ण भवपर्यन्त
पोताने वरावती थाय छे. ॥ ६ ॥

त्वज्जन्मन्यमृतं जगत्समसबहुःस्त्रोपशान्तेर्जने ।

सा कल्याणमयी तदामृतरसेः वृष्टिः सुनिर्मिता ॥

विस्तीर्णं जिनशासनं तवगिरा यत्रामृतस्थापना ।

लोकेनामृतमस्ति तेनमुल्लभं देवप्रसादादद्यात् ॥ ७ ॥

अर्थः—जे वाने हे प्रभु ! तमारा जन्म थयो न्याये लोकमां दुःखनी शान्ति
थवाथी आ जगत अमृत (सरणादि दुःख रहित) थयुं ते वाने देवोअ
पण कल्याणकारी अवी ते अमृत रसनी वृष्टि करी, तेमज तारं विस्तीर्ण अयुं
जिनशासन के जेमां त्तारी वाणी वडे अमृतनी स्थापना थयेली छे (अर्थात्
जिनशासनमां नारी वाणी नय अमृत मदा विद्यमान छे), तेथी लोकमां
हे देव ! प्रसादना उदयथी अमृत मळयुं मुल्लभ नथी, (कारण के अमृत तां
मयलुं श्री जीनन्द्रनी वाणीमांज यमलुं छे [ना लोकमां थी ज कया शळे !] ॥ ७ ॥

इन्द्रास्त्वज्जनने जिनेन्दुसहस्रा सर्वेसमीयुर्भुवि ।

वैरस्यापि विहाय सर्वमसुरा वैरस्यमभ्यैयसुः

इन्द्रैरग्निकुमारकासुरगणैः सत्राभवत्सौहृदम् ।

नक्षत्रस्यततोजनेऽजनिक्था देवर्षिर्देवाख्यया ॥ ८ ॥

अर्थः—हे श्री जिनचंद्र ! त्वां जन्म यमते सर्वे इन्द्रो आ पृथ्वीपर
सहस्रा-शीघ्र आख्या, तेमज पंतानी पैरी देवोनी भांधेना पैरनो त्याग करीने
सर्वे असुरा-असुरन्धो पण आख्या. (सुर अने असुरनो पैर लोक प्रसिद्ध छे
तेथी अम कण्ठ.) तेमज [लोक प्रसिद्ध पैरवाळा अथा] इन्द्राने अने अग्नि
कुमारादि असुर देवोने पण अफ पीजा भांधे परस्पर मिथ्याई भई, तेथी
देवाभिदेवना नामथी लोकमां नक्षत्रनी कथा प्रसिद्ध भई [आ कथा श्री
चंद्रशुतथी जाणवी] ॥ ८ ॥

द्राग्विद्रावणमेतिमोहचरत स्तेवीक्षणात्तत्क्षणात् ।

नामश्रावणभावसौख्यकरणं विशोक्षितस्तावकम् ॥

श्रीमद्रावणपार्श्वमेघविजयान्नोतिर्भयन्मूर्तिजां ।

नित्यानन्दपदं ददातु विशदं दैवं च दैवं ध्रुवम् ॥ ९ ॥

अर्थः—हे प्रभु ! त्वां दर्शनथी तत्क्षण-शीघ्र मोह करी चरत-चोर भुवि
विनाश पांसे छे, हे विश्वना ईश ! त्वां नाथ सांख्यकं (त्वां नामान् श्रावण
ते) पण भावसुखने (सांक्षसुखने) करनारं छे. हे श्रीमद्रावणपार्श्व प्रभु !
मेघना विजयथी उत्पन्न भयेनी त्वां मूर्तिजां कथोति [मेघने जितनारी
त्वां जरीरनी फांति] अथवा श्री मेघविजयनी उपाध्याय ते आ यतात्रना
फांता तेमनाथी मूर्ति करणनी त्वां जरीरनी फांति] ते निरीळ, उपाध्याय रहित,
अने शुभदेवता अथु नित्यानन्दपद अदं सौख्यपद आपा ॥ ९ ॥

। इति श्रीरावणपार्श्वनाथ स्तोत्रम् ॥

श्रीअर्जुनपताकारव्ये, विजयापर नामनि ।

स्यादर्थ ५ भू १ मितेयंत्रम्, मध्ये पंचप्रतिष्ठया ॥ १ ॥

अर्थ:-जेजुं वीजुं नाम विजययन्त्र છે, એવા અર્જુનપતાકા નામના યન્ત્ર-
માં [અર્થ=૫ અને ભૂ=૧, અંકોનાં વામતો ગતિ: એ પ્રમાણે] ૧૫ પ્રમાણનો
એટલે પંદરીયો યન્ત્ર મધ્યસ્થાનામાં ૫ નો અંક સ્થાપવાથી થાય છે ॥ ૧ ॥

एवं यत्र त्रिभागाति - र्यन्त्राणि पूर्वसूरिभिः ।

सर्वाणि तानि फलदा - न्युक्तानि नव वेश्मसु ॥ २ ॥

અર્થ:-એ પ્રમાણે જ્યાં પૂર્વાચાર્યોએ ત્રીજા ભાગની પ્રાપ્તિવાળાં યન્ત્રો
દર્શાવ્યા છે, તે સર્વે યંત્રો નવ ગૃહમાં-સ્થાનામાં સ્થપાય છે, અને તે સર્વે
ફલદાતા કહ્યા છે ॥ ૨ ॥

पूर्वनैऋतिकोदीची - वायु मध्याऽग्निदक्षिणः !

ऐशानी पश्चिमा तासु, क्रमादंकनिवेशनम् ॥ ३ ॥

અર્થ:-પ્રથમ પૂર્વદિશામાં, ત્યારવાદ નૈઋત્યકોણમાં ઉત્તરદિશામાં વાયુ-
વ્યકોણમાં મધ્યમાં અગ્નિકોણમાં દક્ષિણદિશામાં ઈશાનકોણમાં અને
પશ્ચિમદિશામાં એપ્રમાણે ક્રમપૂર્વક કહેલી દિશાઓમાં અનુક્રમે અંક-
સ્થાપન કરવું ॥ ૩ ॥ આ ૯ સ્થાનાવાળા કોઠામાં પંદરીયો યન્ત્ર કરવાનો
છે, તેથી ઉપર કહ્યા પ્રમાણે પંદરનો ત્રીજો ભાગ ૫, તેને પ્રથમ મધ્ય
સ્થાનામાં સ્થાપવો. ત્યારવાદ એ ૫ જતાં વધેલા દશમાંથી એક અંક
ન્યૂન કરીને ત્યારવાદ એકેક ન્યૂન ન્યૂન અંક ત્રીજા શ્લોકમાં કહેલા
અનુક્રમ પ્રમાણે સ્થાપતાં પૂર્વસ્થાનામાં ૯, નૈઋત્ય સ્થાનામાં ૮, ઉત્તર

૧ દો અઠેહિંન દીજહ્ દીજહ્ છકેળ તહ ચઠકેળ । સત્તમિતહ્ણવત્તા નવ પંચેકેળઆગમણં॥
=૫ જે મધ્યમાં સ્થાપેલ છે તેની સાથે ૨-૮ સ્થાપતાં ૬-૪ સ્થાપતાં ૭-૩
સ્થાપતાં, અને ૯-૧ સ્થાપતાં પંદરીયો યંત્ર થાય છે. ઉપરનો પંદરીયો યંત્ર એ પ્રમાણેજ
વન્યો છે તે અનુક્રમે ઈશાન નૈઋત્ય ૨-૮, વાયુ અગ્નિ ૬-૪, ઉત્તર દક્ષિણ ૭-૩, પૂર્વ
પશ્ચિમ ૯-૧ એ ક્રમથી મધ્યગત ૫ પૂર્વકજ વન્યો છે.

ઈશાન	પૂર્વ	અગ્નિ.
૨	૯	૪
૭	મધ્ય	૩
૬	૧	૮
વાયુ	પશ્ચિમ	નૈઋ.

૧૫ ચન્દ્રમિદમ્

ર	ચં	મં
હુ	વૃ	શુ
શ	રા	કે

૪	૯	૨
૩	૫	૭
૮	૧	૬

વૈદ્યે મધ્યમગતિ
વિજયયંત્ર

સ્થાનામાં ૭, વાયવ્ય સ્થાનામાં ૬ મધ્ય સ્થાનામાં ૫ (નો અંક તો પ્રથમથી સ્થાપેલોજ છે), અગ્નિ સ્થાનામાં ૪, દક્ષિણસ્થાનામાં ૩, ઈશાન સ્થાનામાં ૨, અને પશ્ચિમ સ્થાનામાં ૧, પુનઃ દિશિના ફેરદ્વારથી [જે સ્થાનામાં જે અંક આ ચંત્રમાં આવેલ છે તે પ્રમાણે નહિં આવતાં વીજી વીજી રીતે] પળ પંદરીયા ચંત્ર અનેક બને છે. જેમ કે-ઉપરના ચંત્રમાં પૂર્વદિશિને ઉર્ધ્વ સ્થાપી છે, તેને વદલે જમણી વાજૂમાં સ્થાપીએ તો વીજી રીતે પળ પંદરીયો ચંત્ર થાય તે આ પ્રમાણે-

વા.	૭	૨
૬	૫	૯
૮	૩	૪
ઈ.	દ.	અ.

એ રીતે દિશિસ્થાપનના ફેરફારથી જેમ આ વીજી પંદરીયો ચંત્ર બને તેવી રીતે મધ્યસ્થાનું વર્જીને શેષ ૮ સ્થાનામાં ૯ ના અંકને ફેરવતાં આઠ પ્રકારના પંદરીયા ચંત્ર બની શકે છે, પરન્તુ મધ્ય-સ્થાનામાં નવનો અંક રાખીને પંદરીયો ચંત્ર બની શકે નહિં.

કમાડ્કોલંઘનેઽપાચ્યા - મેકેઽધિકે ધૃતે ભવેત્ ।

રસ ૬ મ્ ૧ ચંત્રનિષ્પત્તિઃ, એવમેકોનવિંશતિઃ ॥ ૪ ॥

અર્થ:-પંદરીયામાં જે અનુક્રમે અંક સ્થાપ્યા છે તેનું ઉલંઘન [તે કામનું ઉલંઘન] કરીને જો દક્ષિણદિશાથી પ્રારંભીને તેજ ક્રમથી એકેક અંક અધિક સ્થાપતા જઈએ તો (રસ = ૬ મ્ ૧ = ૧) રસમ્ એટલે * ૧૬ ના

યંત્રની ઉત્પત્તિ થાય છે, અને એજ પ્રમાણે ૧૯ નો યંત્ર પણ બને છે. ॥૪॥

વાયુવેકેધિકેતદ્વત્, મુનિમૂ ૧૭ યંત્ર નિર્મિતિઃ ।

एवंद्वयेधिके विंश -- त्यादि यंत्रं प्रसाध्यते ॥ ५ ॥

અર્થ:-તેની પેઠે [૧૬ ના યંત્રની પેઠે] વાયુકોણમાં [વાયુ-મધ્ય-અગ્નિમાં] ૧ અધિક કર્યાથી [મુનિ ૭ મૂ ૧ એટલે] ૧૭^૧ ના અંકનો યંત્ર થાય છે, અને એ પ્રમાણે બે અધિક [તથા એક] કર્યાથી ૨૦ વિગેરેનો યંત્રો બને છે ॥ ૫ ॥

दश१० द्वा२ द्वा८ चतु४ सप्त७ -- नव९ षड्वे६ पञ्च५ शिवाः११ ।

त्रयंचेत्यंक राजीस्यात्, साकस्माद्विंशयंत्रके ॥ ६ ॥

અર્થ:-૧૦-૨-૮-૪-૭-૯-૬-૫-૧૧ એ અંકત્રેણિ જે ૨૦^૧ ના યંત્રમાં આવે છે તે શા માટે ? -હતિ પ્રશ્ન:- ॥ ૬ ॥

तत्रोत्तरं नवस्थान्यां, शकुनार्थग्रहस्थितौ ।

भानुर्दશशतार्चिष्मान्, आदायुच्चोदिગં ૧૦ શતઃ ॥ ૭ ॥

* ૬.

૧
૨

૩	૯	૪
૭	૫	૪
૬	૨	૮

દ.

૩	૯	૫
૭	૬	૪
૭	૨	૮

પ.

૧૬ યન્ત્રમ્

૧૭ યન્ત્રમ્

એ પ્રમાણે દક્ષિણ પશ્ચિમ દિશાનામાં એકેક અંક અધિક કરવાથી ૧૬ નો યંત્ર થયો. એમાં વાયુથી અગ્નિ કોણની ત્રેણિમાં ૧૬ થતા નથી, તેમજ ૪નો અંક બે વાર આવ્યો તેનો વિરોધ વિચારવો નહિ. પુનઃ એજ ૧૬ ના યંત્રમાં વાયુકોણથી વાયુ-મધ્ય અગ્નિ એ ત્રણસ્થાને એકેક અંક વધા-

રતાં ૧૭ નો યંત્ર એ પ્રમાણે થયો. ૧૯-૨૦ નો યંત્ર આગઢ કહેવાયે,

* ૩ નો અંક પણ આવે છે.

૧ ૨૦ નો યંત્ર—

અહિં યંત્રમાં ૫-૬ અંક છે તેનું કારણ આગઢ કહેવાયે.

૧૦	૨	૮
૨.	મો.	મ.
૪	૭	૯
૭.	મ.	મ.
૫-૬	૧૧	૩
મ.	મ.	મ.

૨૦

૫	૪	૧૦
૬	૭	૨
૧૧	૭	૨
૩	૯	૮

૨૦

અર્થ:-ઉત્તર-એ પ્રશ્નનો ઉત્તર આ પ્રમાણે છે કે-ગ્રહસ્થાનોમાં રહેલા અર્થાત્ નવ સ્થાનોમાં રહેલા નવ ગ્રહો ઉપરથી શકુન (શુભાશુભફલ) દેખવાને અર્થે-જાણવાને અર્થે નવ સ્થાનોમાં એ નવ અંક સ્થપાય છે. ત્યાં પ્રથમ ૧૦ નો અંક સ્થાપવાનું કારણકે-સૂર્યગ્રહ હજાર કિરણવાળો છે, અને પહેલી રાશિમાં [મેષ રાશિમાં] દિગ્=૧૦ અંશ જેટલો હોય ત્યાંસુધી અતિ ઉચ્ચ ગણાય છે, માટે ૯ સ્થાનાવાળા યંત્રમાં પ્રથમ ૧૦ નો અંક સ્થપાય છે. ॥ ૭ ॥

उत्तरायणतः पूर्वो -- त्रयोरंतरेस्थितः ।

श्रेष्ठोदिर्गक योगोस्मात्, एकोने नवमोपिच ॥ ८ ॥

અર્થ:-વહી તે સૂર્ય ઉત્તરાયણથી (ઉત્તરાયણમાં વર્તતો હોય ત્યારે) પૂર્વ અને ઉત્તર દિશાના આંતરામાં (ઇશાનકોણમાં) રહેલો [ઉગતો] હોય છે તેથી (દિગ્=૧૦ અર્ક=સૂર્ય એટલે) સૂર્યનો ૧૦ અંશવાળો યોગ શ્રેષ્ઠ કહ્યો છે, અને તેથી ૧૦ નો અંક ઇશાન કોણમાં સ્થપાય છે. અને તેમાંથી ૧ ન્યૂન કરતાં નવમો સૂર્યયોગ પણ શ્રેષ્ઠ ગણ્યો છે ॥ ૮ ॥

चंद्रःप्राच्यां वृषेप्युच्चौ, द्विकेवारो द्वितीयेकः ।

अंशोऽत्युच्चः कृष्णपक्ष -- हान्या चैकोन भावतः ॥ ९ ॥

અર્થ:-ચંદ્ર પૂર્વ દિશામાં ઉદય પામે છે, અને વીજી વૃષભરાશિમાં તે અતિ ઉચ્ચ ગણાય છે, તે ત્રણ અંશ સુધી અતિ ઉચ્ચ ગણાય છે, જેથી બે અંશમાં વર્તતો પણ ઉચ્ચ ગણાય, તેમજ ચંદ્રનો વાર (સોમવાર) પણ સૂર્યવારથી [રવીવારથી] વીજો છે, પુનઃ ત્રણ અંશની ઉચ્ચતામાંથી અહિં બે અંશની ઉચ્ચતાગણી તે કૃષ્ણપક્ષમાં હાનિ પામવાથી અહિં અંશમાં પણ એકની ન્યૂનતા ગણીને બે અંશનો ઉચ્ચ ગણ્યો, જેથી દશના અંક પછી વીજો ૨ નો અંક સ્થાપવો. ॥ ૯ ॥

अंगारकस्तथाग्नेय्यां, नवार्चिष्मान् स चक्ररुक् ।

तदेकोनेस्थितोऽष्टांके, दशातोऽस्याष्टवार्पिका ॥ १० ॥

અર્થ:-અંગારક=મંગલ ગ્રહ અગ્નિકોણમાં રહે છે, અને નવ આર્ચિ [નવ

જીવ્હા] વાઙો તથા સુખરોગ વાઙો ગણાય છે, અથવા વક્રી હોય ત્યારે રોગ ફળને આપનારો છે, તે નવમાંથી એક ન્યૂન કરતાં ૮ અંકમાં રહેલો ગણાય, અને તે કારણથી એ મંગલની દશા પણ ૮ વર્ષની છે. ॥ ૧૦ ॥

પતિરષ્ટમરાશેશ્ચ, સિદ્ધૈકોનાંક ૧ પાદવાન્ ।

આગામિરાશિફલદો, ભવેદષ્ટ દિનાંતરે ॥ ૧૧ ॥

અર્થ:-વઙી એ મંગલ ગ્રહ આઠથી રાશિનો (વૃશ્ચિક રાશિનો) પતિ છે, તેથી (એક ન્યૂન અંક એટલે) ૮ પાદવાઙો સિધ્ધિને અર્થે છે, તેમજ ૮ દિવસને આંતરે (૮ દિવસ વાદ) આગામી રાશિનું (વૃશ્ચિક રાશિ પછી આવતી ધનરાશિનું) ફળ આપવા વાઙો છે. [માટે વીસના ચંત્રમાં વે પછી ૮ નો અંક સ્થપાય છે. ॥ ૧૧ ॥

પંચાર્ચિષ્માન્ બુધોવક્ર - ભાવાદેકોનતઃ કૃતે ।

દશાસત્તદશાદ્વાસ્યાઽ - કર્મભાગે શેષમાશુગાઃ ॥ ૧૨ ॥

અર્થ:-પાંચ અર્ચિવાઙો [પાંચ જીભવાઙો] છે, અને તે વક્રભાવ વાઙો [વક્રી] હોવાથી ૪ પ્રાપ્ત થયા. વઙી એની ૧૭ વર્ષની દશા છે, તેને [અર્ક-વહે=] ચાર વહે ભાગતાં શેષ [આશુગ-વાળ એટલે] પાંચ રહ્યા. ॥૧૨॥

તત્રાપ્યેકોનતાયાં સ્યાત્, દ્વિગુણંશ્ચન્દ્રતો બુધઃ ।

અષ્ટસ્થાનાક્ષરાસ્યાદ્વીઃ - પતિસ્તસ્યા વૃહસ્પતિઃ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ:-તે પાંચમાંથી પણ એક ન્યૂન કરતાં ૪ રહ્યા, જેથી ચંદ્રથી બુધ દ્વિગુણ થયો. [કારણકે પૂર્વે ચંદ્રમાટે ૨ નો અંક છે અને અહિં બુધ માટે ૪ નો અંક થયો તેથી દ્વિગુણથયો], માટે વિંશતિચંત્રમાં ૪ નો અંક સ્થપાય છે તથા ગીઃ=વાળી-સરસ્વતી આઠ સ્થાનના અક્ષરવાઙી (કાંચ-સ્થાનાદિ આઠ સ્થાનથી અક્ષરોચાર ગણ્યા છે માટે આઠ સ્થાન વાઙી) કહી છે, અને તે ગી [=વાળી પતિ ગિષ્પતિ=વૃહસ્પતિ છે.] ॥ ૧૩ ॥

અષ્ટબુદ્ધેર્ગુણસ્તદ્વાન્, સસાંગે મધ્યગો ગુરુઃ ।

વક્રત્વાદેકહીનત્વે, સિદ્ધહયાપ્રસત્પાત્ ॥ ૧૪ ॥

અર્થ:-વુદ્ધિના ૮ ગુણ વાળો ગુરુ છે, પરંતુ વક્રપણાથી [ગુસ્સાથી હોવાથી] એક ન્યૂન કરતાં ૭ રહ્યા, તે સાથે અંશમાં વર્તતો ગુરુ મધ્યમ ગણાય છે, [અર્થાત્ ગુરુ કર્કરાશિનો ૫ અંશ સુધી વર્તતો હોય ત્યારે અતિ ઉચ્ચ ગણાય છે, અને તે ઉપરાન્ત છ સાત આદિ અંશમાં વર્તતો મધ્યમ ગણાય છે], તેમજ સિદ્ધ છાયાવડે પ્રાપ્ત થયેલાં ૭ ના અંકથી ગુસ્સાથી વિંશતિયંત્રમાં કહ્યો છે ॥ ૧૪ ॥

દશાસ્યૈકોનવિંશાદ્વાઽ - ર્ક ૧૨ ભાગેશેષસત્કાત્ ।

વાગિન્દ્રિયંસપ્તમંત-ત્સ્વામી સપ્તાંકવાન્ ગુરુઃ ॥ ૧૫ ॥

અર્થ:-વઢી એ ગુરુની દશા ૧૨ વર્ષની છે, તેને અર્ક-સૂર્ય એટલે વાર વડે ભાગતાં શેષ ૭ રહેવાથી, તેમજ વચ્ચેનાંદ્રિય [૧૦ કર્મેન્દ્રિય જ્ઞાનેન્દ્રિયમાં] વચ્ચેનાંદ્રિય સાતમો છે, તેનો સ્વામી ગુરુ છે, માટે ગુરુ વિંશતિયંત્રમાં ૭ ના અંકવાળો છે. ॥ ૧૫ ॥

અશ્વિન્યાંદશમંપૈત્રં, તજ્ઞાતત્વાત્કવેદશ ।

નવવક્રૈકહીનિત્વે, નવાહં પશ્ચિમાસ્તતઃ ॥ ૧૬ ॥

અર્થ:-અશ્વિની નક્ષત્રથી દશમું પૈત્ર [મઘા] નક્ષત્ર છે, તે દશમા પૈત્ર નક્ષત્રમાં જન્મ થવાથી અને વક્રીહોવાથી એક અંક ન્યૂન કરતાં શુક્રનો વિંશતિયંત્રમાં ૯ નો અંક છે, તેમજ પશ્ચિમ દિશામાં નવ દિવસ વર્તતો હોવાથી નવ અંક શુક્રના સ્થાપના કરેલા છે ॥ ૧૬ ॥

દશૈકવિંશત્યદ્વા - સ્યાદર્કોને નવશેષેતઃ ।

સિદ્ધસાર્ધાષ્ટપાદેષુ, રાશિમધ્યફલાવમૂ ॥ ૧૭ ॥

અર્થ:-તથા શુક્રની દશા એકવીસ વર્ષની છે, તેને સૂર્યના વાર અંકવડે વાદ કરતા (અથવા ભાગતાં) ૯ શેષ રહેવાથી, તથા પોતાની રાશિમાં ૮ ॥ પાદોમાં વર્તતો શુક્ર મધ્યફલવાળો હોવાથી (સાદાં આઠ તે નવમાનો અર્થ અંક છે માટે) શુક્રનો ૯ નો અંક વિંશતિયંત્રમાં સ્થપાય છે ॥ ૧૭ ॥

कविसार्धाष्टमासान्प्राग्, प्रतीच्यां नवमासभुक् ।

सप्तार्चिष्मान्शनिर्वक्र - भावात्पट्चैकहानितः ॥ १८ ॥

अर्थः—शुक्र पूर्व दिशामां साढा आठ मास अने पश्चिम दिशामां ९ मास भुक्त होय छे, (भोगी होय छे), ते कारणथी शुक्रनो ९ नो अंक विंश-
तियंत्रमां होय छे. तथा शनि सात अर्चि [७ जिव्हा] वाळो छे, अने
ते वक्री होवाथी अंक वाद करतां ६ ना अंकवाळो गणाय छे ॥ १८ ॥

पन्मासानातिचरेत्, फलदद्यात्ताथग्रिम ।

वक्रत्वेपंचमास्यस्य, युगाग्निभूदिनोऽक्षकितः ॥ १९ ॥

अर्थः—तथा शनि ६ मास अतिचार गतिवाळो छे, तथा ६ मासे
अग्रिम [पञ्जीनी राशिनुं] फल आपनारो होय छे, अने वक्र होवाथी
ते वक्र छमांथी १-१ वाद करतां पांचनो अंक आवे छे, तेमज वक्री-
पणाना १३४ दिवस कहेला होवाथी चार मास उपरान्त पांचमो मास
पण १४ दिवस सुधी वक्री छे ते कारणथी शनिनो ५ नो अंक विंशति-
यंत्रमां स्यपाय छे ॥ १९ ॥

राहुकेतुर्वक्रगती, त्रिभीक्षुद्रैश्चस्तयोर्गतिः ।

स्थानद्वये वैपरीत्यात्, प्रतिष्ठाऽत्र द्वयोरिह ॥ २० ॥

अर्थः—तथा राहुनी अने केतुनी गति अनुक्रमे ३ मास तथा ११ मासनी
छे. माटे विंशतियंत्रना स्थानमां विपरीतिपणे ते वक्र अंकनी स्थापना
करवी, अर्थात् प्रथम केतु संवधि ११ नो अंक स्थापनीने तयारवाद राहु
संवधि ३ नो अंक स्थापवो ॥ २० ॥

एवं शकुनखेटानां, स्थानाद्विंशतियंत्रकम् ।

निश्चितं मेघविजय-श्रिया विभववृद्धिदम् ॥ २१ ॥

अर्थः—अ प्रमाणे शकुन निमित्तवाळा ग्रहोना स्थानाथी [नव स्थानाथी]
श्री मेघविजयजी उपाध्याय लक्ष्मीवदे वैभवनी वृद्धि-आपनारो-करनारो
२० ना अंकनो यंत्र [विंशति यंत्र] नो निश्चय कवो ॥ २१ ॥

દશાવતારાદાશાર્હે, ચંદ્રાકૌં દશિ જન્મના ।

અષ્ટમીદોશ્ચતુષ્કં, નગમૃત્ત્વં૭ચ નંદજે ॥ ૨૨ ॥

અર્થ:-દાશાર્હેના-કૃષ્ણના ૧૦ અવતાર થયા, ચંદ્ર અને સૂર્ય બે છે [અથવા જમ્બૂદ્વીપમાં ૨ સૂર્ય ૨ ચંદ્ર છે], તેનો જન્મ-ઉદય ૮ દિશિમાં થાય છે [આઠે દિશિમાં ભિન્ન ભિન્ન ક્ષેત્રની અપેક્ષાએ ઉદય-પ્રકાશ કરનાર હોવાથી ૮ દિશિમાં ઉદય ગણાય], અથવા દિશાઓ ૮ હોવાથી કેવલ દિશાઓ તથા અષ્ટમી તિથિ, તથા [દોશ્ચતુષ્કં=] ચાર મુજાઓ કૃષ્ણની છે તે, તથા નગમૃત્ત્વપણું એટલે [કૃષ્ણે પર્વતને ધારણ કર્યો છે માટે કૃષ્ણનું ગિરિધર પણું, અને નંદ નવ થયા છે માટે નંદપણું ॥ ૨૨ ॥

વિંદુષ્ટ્કં પંચહૃષી - કેશત્વં ચ ત્રિવિક્રમે ।

एकादशीव्रतेष्टत्वं, ध्येयं विंशतियंत्रतः ॥ २३ ॥

અર્થ:-વિંદુ છ છે, તેથી વિંદુ પણું, તથા इन्द्रियो પાંચ છે, તેથી इन्द्रिय-પણું, [અથવા કૃષ્ણ હૃષીક=પાંચ इन्द्रियोનો इश=પતિ હોવાથી કૃષ્ણ પોતેજ હૃષીકેશ કહેવાય છે માટે હૃષીકેશપણું એટલે પાંચ इन्द्रियोનું स्वामीપણું], અને ત્રિવિક્રમ [૩ પરાક્રમવાળા] પણ કૃષ્ણનૂજ નામ છે, તેથી ત્રિવિક્રમપણું, અને એકાદશી વ્રતનું ईष्टपणું એ સર્વ વિંશતિયંત્રથી ધ્યેય-ભાવના યોગ્ય છે ॥ ૨૩ ॥

पार्श्वदशभवाअष्ट - गणागणभृतस्तथा ।

युग्मंजयस्यविजय - स्तुर्यावोधेऽनगा७फलः ॥ २४ ॥

૧ વિંશતિ યંત્રમાં કૃષ્ણની ભાવના આ પ્રમાણે—

૧૦ ના અંકથી દશ અવતાર

૨ ના અંકથી ચંદ્ર સૂર્ય

૮ ના અંકથી આઠ દિશિ

અથવા અષ્ટમી તિથિ

૪ ના અંકથી ચાર મુજા

૭ ના અંકથી ગિરિધારણતા

૯ ના અંકથી નવનંદપણું

૬ ના અંકથી વિંદુપણું

૫ ના અંકથી પાંચ इन्द्रिय

સ્વામીપણું

૩ ના અંકથી ત્રિવિક્રમપણું

૧૧ ના અંકથી એકાદશી વ્રતેષ્ટપણું

अर्थः—(हवे श्री पार्श्वनाथ प्रभुनी भावना विंशति यंत्रथी थाय छे ते आ प्रमाणे—). श्री पार्श्वनाथना दशभव थया छे साटे १० नो अंक भाववो, अर्थात् विंशतियंत्रमां स्थापेला १० ना अंकथी श्रीपार्श्वप्रभुना १० भव विचारवा. ८ ना अंकथी श्रीपार्श्वनाथना आठ गणअने आठ गणधर थया छे ते विचारवा, जय अने विजय [कर्मोपर जय विजय प्राप्त करवा] थी २ नो अंक विचारवो. ४ ना अंकथी चार प्रकारना महाव्रत वा बोध उपदेश विचारवो, ७ ना अंकथी सात फणा विचारवी ॥ २४ ॥

नवहस्ततनूरत्न — त्रयसेकादशीव्रते ।

शतानिपंच५सांगादनि, वैक्रियर्धिभृतः प्रभोः ॥ २५ ॥

अर्थः—९ ना अंकथी नव हाथनुं शरीर, ३ ना अंकथी रत्नत्रयीपणुं [दर्शन ज्ञान चारित्र], ११ ना अंकथी ऐकादशी व्रतपणुं, तथा ५ ना अंकथी पांच भूत अने ते सहित अेक शरीर मळीने ६ नो अंक विचारवो. अे प्रमाणे वैक्रियकृद्धि वाळा प्रभुना ९ प्रकारना स्थानथी ९ प्रकारना अंक विंशतियंत्रथी विचारवा ॥ २५ ॥

आयुविंशाब्धयः पूर्वं, भांव्यन्ते भव्यजन्तुभिः ।

द्वेघारिविजयात् सर्व—सिध्यै विंशति यंत्रके ॥ २६ ॥

अर्थः—विंशति यंत्रमां—यंत्रथी भव्य जिवोअे श्रीपार्श्वनाथ विगैरे प्रभुनुं पूर्व भवनुं २० सागरोपमनुं आयुष्य विचारवुं, तथा ये प्रकारना शत्रुना [राग द्वेष रूप शत्रुना] विजयथी सिद्धि पण विंशतियंत्रथी विचारवी२६॥

॥ इति श्रीविजययंत्र प्रभावः ॥

हवे चार गति—रीतिवडे २० नो यंत्र वने छे, तेनी रचना कहेवाय छे ते आ प्रमाणे—

આઘ્યાલિંગાઃ પક્ષે ૨ હયા ૭ વ્ધયોં ૪ કાઃ ।

દ્વિતીયપંક્તૌ રસ ૬ દ્વક્ ૨ સમુદ્રા ॥

અધોંગ ૬ રામા ૩ વસવઃ ૮ પ્રસિદ્ધં ।

સિદ્ધં બુધા વિંશતિ યંત્રમાહુ ॥ ૧ ॥

અર્થઃ-વિંશતિ યંત્રમાં પહેલી પંક્તિને વિષે પક્ષ=૨ હય=૭ અને અવિધ
ઈશાન પૂર્વ અગ્નિ. [=અંકગતિ પ્રતિલોમ હોવાથી અનુલોમ-ક્રમ
સ્થાપતાં ૪-૭-૨] એ ત્રણ અંક છે, ત્યારવા
બીજી પંક્તિમાં રસ ૬ દ્વક્=૨ અને સમુદ્ર=૪
જેથી ક્રમશઃ સ્થાપતાં ૪-૨-૬ એ ત્રણ અંક છે, તથા
ત્રીજી પંક્તિમાં અંગ=૬ રામા =૩ અને વસુ=૮ પ્રસિદ્ધ
છે, જેથી ક્રમશઃ સ્થાપતાં ૮-૩-૬ એ ત્રણ અંક છે. એ પ્રમાણે બુધ-
પંડિત જનોએ સિદ્ધ થયેલો આ ૨૦ નો યંત્ર કહ્યો છે. ॥ ૧ ॥

ઈશાન	પૂર્વ	અગ્નિ.
૪	૭	૨
૪	મધ્ય ૨	૬
૮	૩	૬
વાયુ	પશ્ચિમ	નૈઋ.

નિધાનમાનૈરેહશિષ્ટકોષ્ટૈઃ ।

સ્વેષ્ટમયે યંત્ર સુસૂત્રણેયં ॥

મધ્યસ્થિતાકૈઃ ૭-૬-૩-૪ દ્વિગુણૈઃ ૧૪-૧૨-૬-૮ સ્વપાશ્વો-

ભયાંક ૪-૨-૨-૬-૬-૮-૮-૪ યુક્તૈર્ગતય ચતસ્રઃ ॥ ૨ ॥

સાતદ્ ૧૪ તત્ર ૪-૨ મેલને ૨૦ હત્યેકાગતિઃ ૬ છદ્ ૧૨ તત્ર ૨-૬ મેલને
૨૦ દ્વિતીયા ત્તીન દ્ ૬ તત્ર ૬-૮ મેલને ૨૦ તૃતીયા ચાર દ્ ૮ તત્ર ૪-૮
મેલને ૨૦ ચતુર્થી.

અર્થઃ-એમાં નિધાન=નવ સંખ્યાવાલા કહેલા ઉત્તમ કોઠાઓ-સ્થાનાં વડે
પોતાની ઈષ્ટા-ઈષ્ટાપ્રમાણે આ યંત્રની ઉત્તમ સૂત્રણા-ગુંથણી-રચના
કહેલી-કરેલી છે. તે આ પ્રમાણે-મધ્યવતી અંકોને ૭-૬-૩-૪ ને દ્વિગુણ
કરતાં ૧૪-૧૨-૬-૮ થાય, તે દરેકને પોતાની પડખે રહેલા બે બે અંકોની
સાથે [૪-૨ । ૨-૬- । ૬-૮ । ૮-૪ ની સાથે] યુક્ત કરતાં ચાર ગતિયે
(ચારે રીતિયે) ૨૦ નો અંક આવે છે ॥ ૨ ॥ તે આ પ્રમાણે-સાત દ્ ૧૪

દિગંક ૭-૬-૩-૪ યોગે નવમીગતિઃસ્યા-

દ્વિદિગ્ગતાંકૈ ૪-૨-૬-૮ દશમી સ્ફુટૈવ ॥

આચાલિકોષ્ટદ્વિતયે ૪-૭ પિચાદ્યે ।

યુક્તેતૃતીયાલિમકોષ્ટયુગ્મે ૩-૬ ॥ ૪ ॥

અર્થ:-તથા યંત્રમાં દિશિને વિષે સ્થાપેલા ૭-૬-૩-૪ અંકોને મેઝવતાં પળ ૨૦ થાય તે નવમી ગતિ-રીતિ છે ॥ इति नवमी गति ॥ તેમજ વિદિશિમાં રહેલા અંકો ૪-૨-૬-૮ ને મેઝવતાં પળ ૨૦ થાય, એ દશમી ગતિ તો સ્પષ્ટજ છે ॥ इति दशमी गति ॥ તેમજ પહેલી પંક્તિના પહેલા બે કોઠામાં-શ્વાનામાં રહેલા ૪-૭ એ બે એકમાં ત્રીજી પંક્તિના છેહેલા બે કોઠામાં રહેલા ૩-૬ એ બે અંક મેઝવીએ તો પળ ૨૦ થાય. ॥ इति एकादशी गति ॥ ४ ॥

एकादशीयं गतिरित्थमुक्ता ।

तथाद्य पंक्तावचले ७ भुजे २ च ॥

युक्ते तृतीयालिमुखाष्ट ८ रामैः ३ ।

स्याद्द्वादशीयंगतिरर्क १२ तुल्या ॥ ५ ॥

અર્થ:-એ પ્રમાણે એ અગિઆરમી ગતિ કહી, તથા પહેલી પંક્તિમાં છેલ્લા બે અંક અચલ=૭ તથા ભુજ=૨ છે, તે બેને ત્રીજી પંક્તિના પહેલા અષ્ટ=૮ અને રામ=૩ એ બે અંકમાં યુક્ત કરીયે તો તે ૨૦ ના અંકની [અર્ક-તુલ્ય સૂર્ય જેટલી એટલે] વારમી ગતિ થઈ इति द्वादशी गतिઃ ॥ ૫ ॥

द्विकेन २ तर्केण ६ कृतेन ४ सिध्या ८ ।

त्रयोदशी सांग ६ रसैः ६ समुद्रः ४ ॥

प्रमाण ४ युक्तैश्च चतुर्दशीसा ।

जातागति विंशतिसंख्ययैव ॥ ६ ॥

અર્થ:-તથા દ્વિ+ = ૨ તર્ક = ૬ કૃત = ૪ સિદ્ધિ = ૮ એ [અર્થાત્ અગ્નિ દક્ષિણના ૨-૬ માં ઉત્તર વાયવ્યના ૪-૮] મેઝવતાં જે ૨૦ થાય તે તેરમી ગતિ

૨૦ થાય છે, તે સત્તરમી પતાકાગતિ જાણવી ॥ इति सप्तदशी पंताका गतिः ॥ तथा अष्ट=८ त्रि=३ सुजा=२ अने अवल [पर्वत]=७ अ (८-३-२-७) अंकवडे शंकुगतिनी प्रवृत्ति गणत्रीथी २० ना अंकनी पिपीलिका गति जाणवी अ धृतिप्रमा [=धृति=१८ प्रमाणनी अटले] १८ मी गति છે ॥ इति अष्टादशी पिपीलिका शंकुगतिः ॥ ९ ॥

मध्यस्थ षड् ६ द्वि १२ कृत ४ सागरां ४ कैः ।

एकोनविंश प्रमितापि संख्या-

द्विमे १४ नगां ७ के पिचकोणषड् ६ मिः ।

युक्तेच सा विंशतिरेवगण्या ॥ १० ॥

અર્થ:-તથા મધ્યવર્તી ૬ ને દ્વિ=ગુણ કરતાં ૧૨ થયા તેમાં કૃત=૪ સાગર =૪ મેઝવતાં [$૬ \times ૨ = ૧૨ + ૪ + ૪ =$] ૨૦ થાય છે. એ ઓગણીસમી પ્રમાણવાલી સંખ્યાગતિ (એટલે ઓગણીસમી ગતિ થઈ) ॥ इति एकोनविंशती गतिः ॥ तथा नग=७ ना अंकमां पण तेवी रीते अटले द्विगुण करीने तेमां विदिशिनां रहेलो ६ नो अंक मेळवतां ($७ \times २ = १४ + ६ =$) २० થાય છે, એ વીસવી ગતિ ગણવી ॥ ૧૦ ॥

अस्मिन् दशत्रिंशदथाभ्रवेदा ४० ।

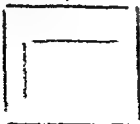
पंचाशता ५० षष्टिरपिप्रबोध्या ॥

सप्त ७ त्रि ३ योगेण ६ चतुष् ४ संगे-

ऽष्ट ८ द्वि २ प्रयोगे प्रकटादशापि ॥ ११ ॥

અર્થ:-વઢી એ વિંશતિયંત્રમાં દશ=૧૦ ત્રિસ=૩૦ અભ્રવેદ [અભ્ર=૦, વેદ=૪=] ૪૦, તેમજ ૫૦ અને ૬૦ ની અંકગણત્રી પણ થાય છે એમ જાણવું. તે આ પ્રમાણે—સાત અને ત્રણના યોગે ૧૦, અંગ=૬ અને ૪ ના

૧ અહિં ૮-૪-૨-૬ એ અંક વાયવ્ય-ઉત્તર-મધ્ય-અને દક્ષિણ સ્થાનીય હોવાથી

એ રીતે પતાકા આકાર થયો. અને શંકુગતિનો

એ આકાર થયો. इत्यादि रीते वीस गति-

એના વીસ આકાર દર્શાવાશે.

योगे पण १०, तेजज आठ अने घेना योगे पण प्रकट रीति १० थाय છે
[એ પ્રમાણે $૭+૩=૧૦$, $૬+૪=૧૦$, $૮+૨=૧૦$ એ ગ્રણ રીતે ૧૦
થાય છે ॥ ૧૧ ॥

તથાઘ્યયઃ ૪ સપ્રગુણા ૨૮ દ્વયાદ્યા ૨ ।

ત્રિંશ ૩૦ તથાઽષ્ટો ત્રિગુણ ૨૪ સ પદ્ધતા ૬ ॥

૩૦ ચતુર્ગુણા અષ્ટ ૩૨ મુખેઽઘ્યયો ૪ દ્વિઃ ૮ ।

સ્વવાર્ધિ સંખ્યેતિ ૪૦ યુધે વિવોધ્યા ॥ ૧૨ ॥

અર્થઃ-તથા અઘ્યિ=૪ ને ૭ ગુણા કરતાં ૨૮ થાય તેમાં ૨ ઉમેરતા ૩૦
થાય છે. તથા આઠને ગ્રણ ગુણાકરી છ ઉમેરતાં પણ ૩૦ થાય છે એ
પ્રમાણે થે રીતે ($૪-૭=૨૮+૨=૩૦$ । $૮\times ૩=૨૪+૬=૩૦$) ત્રીસનો અંક
પ્રાપ્ત થાય છે. તથા આઠને ચાર ગુણાકરી પ્રયત્નના [હંશાન ગત] ચાર
ને દ્વિગુણ મધ્યગત થે પહે તેમાં ઉમેરતાં [સ્વ=૦, વાર્ધિ=૪=] ૪૦ નો
અંક [$૮\times ૪=૩૨$, $૪\times ૨=૮$ $૩૨+૮=૪૦$] પ્રાપ્ત થાય છે, એ પ્રમાણે કુધિ-
માનોઓ જાણવું ॥ ૧૨ ॥

ચતુર્ગુણા અષ્ટ ૩૨ ચતુર્ગુણત્વે ।

કૃતે ૪ કૃતે ૧૬ મધ્યગતદ્વિ ૨ યોગે ॥

પંચાશદેવં ફલિતાસ્તિપષ્ટિઃ ।

પદ્ધર્ગ ૩૬ મધ્યે ત્રિગુણાષ્ટ ૨૪ યુક્તેઃ ॥ ૧૩ ॥

અર્થઃ-આઠને ચાર ગુણાકરી તેમાં ચારને ચારગુણાકરી મેલવી તેમાં
મધ્યગત થેને મેલવતાં ૫૦ જવાય ($૮-૪-૨$ એ ગ્રણ અંકથી) પ્રાપ્ત થયો
તથા એ પ્રમાણે પહેલા [વક્ષિણગત] છનો નીચેના છ સાથે વર્ગ=ગુણા-
કાર કરી તેમાં ગ્રણ અને આઠનો ગુણાકાર ઉમેરવો એથી ૬૦ નો જવાય
($૬-૬-૩-૮$ એ ચાર અંકથી) પ્રાપ્ત થાય છે. ($૮\times ૪=૩૨$, $૪\times ૪=૧૬$
 $૩૨+૧૬+૨=૫૦$ તથા $૬\times ૬=૩૬$ $૩\times ૮=૨૪$ $૩૬+૨૪=૬૦$) ॥ ૧૩ ॥

કોણસ્થવળ્લાં ૬ ત્રિગુણેંતરસ્થ-દ્વયેનયુક્તિવિંશતિકાપ્યુપૈતિ ॥

કોણદ્વયેસત્તગુણેચમધ્ય । ષટ્સંગતૌ સા નવિવક્ષણીયા ॥ ૧૪ ॥

અર્થ:-ખૂણામાં રહેલા છ ને ત્રણ ગુણા કરી મધ્યગત બે ને ઉમેરતાં
[૬-૨ ના અંકથીજ $૬ \times ૩ - ૧૮ + ૨ =] ૨૦$ પળ થાય છે. તથા ખૂણામાં
રહેલા બે વડે સાતને ગુણતાં ચૌદ થાય તેમાં મધ્યગત ૬ [દક્ષિણના ૬]
ઉમેરતાં પળ ૨૦ થાય પરન્તુ એ બે ગતિની અહિં વિવક્ષા કરી નથી ॥ ૧૪ ॥

પ્રાચ્યાંસુરેન્દ્રઃ સહસોમરાજો-પાચ્યાંયમસ્તીવરુચાતિચારુઃ ॥

પાશીપ્રતીચ્યાંસહશેષનાગો । બ્રહ્માન્વિતઃ શ્રીદ્વિહાસ્ત્યુદીચ્યામ્ ॥ ૧૫ ॥

અર્થ:-પૂર્વ દિશામાં સુરેન્દ્ર સોમરાજ [સોમ લોકપાલ] સહિત જાણવો.
દક્ષિણ દિશામાં કાન્તિવડે અતિ મનોહર યમ લોકપાલ છે, પશ્ચિમ
દિશામાં શેષનાગ સહિત વરુણ નામનો લોકપાલ દેવ છે, અને ઉત્તર
દિશામાં બ્રહ્મા સહિત કુવેર નામે લોકપાલ છે ॥ ૧૫ ॥

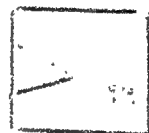
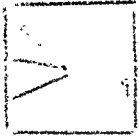
શ્રીયંત્રમેતદ્વિહરજિનાનાં । નામ્નાધિયાસ્તાપરિતઃ પરીતમ્ ॥

સર્વાર્થસિધ્યાદિગુણૈઃ પ્રતીતં । ચિંતામણીવ ત્રિદશાગ્રણીનામ્ ॥ ૧૬ ॥

અર્થ:-વીસ વિહરમાન જિનનો આ વિંશતિયંત્ર નામ વડે તથા વુધ્ધિવડે
સર્વત્ર વ્યાપ્ત છે. સર્વ અર્થની સિધ્ધિ આદિ ગુણોવડે પ્રસિદ્ધ છે, અને
દેવતા ઈન્દ્રોને પણ ચિંતામણિ રત્ન સરખો છે. ॥ ૧૬ ॥

॥ ઇતિ વિંશતિ યંત્રામ્નાયઃ ॥

१	२	३
४	५	६
७	८	९

१० ११

१	२	३
४	५	६
७	८	९

१० ११

१	२	३
४	५	६
७	८	९

१० ११

१	२	३
४	५	६
७	८	९

१० ११

१	२	३
४	५	६
७	८	९

१० ११

१	२	३
४	५	६
७	८	९

१० ११

१	२	३
४	५	६
७	८	९

१० ११

१	२	३
४	५	६
७	८	९

१० ११

४	७	२
	२	

१ ली

		२
	२	६
		६

२ जी

	२	
८	३	६

३ जी

४		
४	२	
८		

४ थी

	७	
	३	

५ मी

४		६

६

४		
		६

७

		२
८		

८

	७	
४		६
	३	

९

४		२
८		६

१०

४	७	
	३	६

११

	७	२
८	३	

१२

		२
४		६
८		

१३

४		
४		६
		६

१४

	२	
८		

१५

	२	
८		६

१६

४	२	६
८		

१७ पताका

	७	
	२	
८	३	

१८ शंख

४		
४	२	६

१९

	७	
	२	६

२० मी

પક્ષારહિંસિંધુ ૪ નગ ૭ વાણપગુણરક્ત્તુદ્ચંદ્ર ૧ ।

નાગૈઃ ૮ ક્રમાંક ધરણૈર્વિજયાર્જુનસ્ય ॥

અસ્યાંગતૌ ક્રમિક પંચક લંબનેન ।

પદ્સ્થાપને ભવતિ વિંશતિ યંત્ર મંત્ર ॥ ૧ ॥

અર્થ:-પક્ષ=૨, અહિ=૨, સિંધુ=૪, નગ=૭, વાણ=૨, ગુણ=૩, ક્રતુ=૬, ચંદ્ર=૧ [પરન્તુ અહિં વિંદુ સહિત ૧૦], નાગ ૮ એ (૨-૧-૪-૭-૫-૩-૬-૧૦-૮) અંકોને અનુક્રમ પ્રમાણે સ્થાપતાં [એટલે ૨-૩-૪-૫-૬-૭-૮-૧-૧૦ ને અનુક્રમે ત્રિજા શ્લોકમાં દર્શાવ્યા પ્રમાણે સ્થાપતાં] અર્જુનનો વિજય યંત્ર નામનો બને છે । વાલ્મી એ વિંશતિ યંત્રની ગતિમાં (અંક-સ્થાપન પદ્ધતિમાં) ૫ નો અંક ઉલ્લંઘનિં ૬ થી સ્થાપન કરતાં અહિં વિંશતિયંત્ર બને છે [જેથી ૧૦ ને સ્થાને ૧૧ નો અંક પ્રાપ્ત થાય છે]. ॥૧॥

તત્રૈક કોણ ગણને ચલુ વિંશતિ સ્યાત્ ।

સૈકાથ તત્રતુ પડંક પદેપિ પંચ ॥

ભાવ્યાતતો ભવતિ કોપિન દોષલેશઃ ।

ક્લેશોન્યથા ન કિલયંત્ર ગતે નિવેશઃ ॥ ૨ ॥

અર્થ:-ત્યાં એ વિંશતિ વિજય યંત્રમાં [વિદિશિશ્રેણિ તો વીસ વીસની થાય છે, પરન્તુ] વિદિશિશ્રેણિ ગણતાં એક વિદિશિશ્રેણિમાં નિશ્ચય ૨૦ ગણાય છે, પરન્તુ વિજી વિદિશિશ્રેણિ ગણતાં ૨૧ થાય છે, માટે તે એક શ્રેણિમાં તે કોઠાને વિષે [૬ ના કોઠામાં] ૬ ના અંકને સ્થાને ૫ નો અંક પણ સ્થાપવો, અને તે રીતે તે વિજી વિદિશિશ્રેણિ વિચારવી, ગણવી, તેથી કોઈ લેશમાત્ર પણ દોષ નથી, અને જો તેમન ગણીયે તો (૬ સ્થાને ૫ ન ગણીયે તો) ક્લેશરૂપ ગણાય, તેમજ યંત્ર ગતિનો [યંત્રની રીતિનો] નિવેશ પણ થાય નહિં (યંત્ર રચના પણ સમ્યક્ ગણાય નહિં). ॥૨॥

૧ ૫ ના અંકનુ ઉલ્લંઘ કરીને (પાંચને વધલે) ૬ નો અંક સ્થાપતાં અન્તે ૧૧ નો અંક આવે છે, જેથી યંત્રમાં સ્થાપતાં અંક અનુક્રમે ૨-૩-૪- (૫) ૬-૭-૮-૯-૧૦-૧૧ એ પ્રમાણે ૫૦-૧૦-૩૦-૪૦-૫૦-૬૦-૭૦-૮૦-૯૦-૧૦૦ વિશામાં સ્થાપાય છે.

સ્યાદ્ધાવનાતિશયતઃ શકુને ઽશુભેષિ ।
 સમ્યક્ ફલં તદિતર ત્તુશુભે વિહંગે ॥
 સ્વપ્નેપ્યુપશ્રુતિષુ ધર્મ વિઘ્નૌ તથાત્ર ।
 મંત્રેષિ ચિંત્ય ફલદા કિલભાવ નૈવ ॥ ૩ ॥

અર્થ:-ભાવનાના અતિશયથી અશુભ શકુનમાં પણ સમ્યક્ શુભ ફલની પ્રાપ્તિ થાય છે, અને શુભ [વિહંગમાં =] શકુનમાં અશુભ ફલની પ્રાપ્તિ થાય છે, એ પ્રમાણે સ્વપ્નમાં ઉપશ્રુતિઓમાં અને ધર્મવિધિઓમાં પણ જેમ શુભાશુભ ફલની પ્રાપ્તિ ભાવના વિશેષથી છે, તેવી રીતે અહિં મંત્રમાં (યંત્રમાં) પણ નિશ્ચય ભાવનાજ અર્ચિત્ય ફલ આપનારી છે. ॥૩॥

તે તૈવસા યવન વિંશતિ યંત્ર મધ્યે-

ઽર્કાંકે ૧૨ દ્વયસ્ય૨વત ષડ્ ગણને કલાંકે ૧૬ ॥

પ્રાક્ષૈઃફલાય કથિતા હૃદિ ભાવનૈવ ।

નૈવાન્યથી ભવતિ વિંશતિ યંત્રાસિદ્ધિ ॥ ૪ ॥

અર્થ:-તે કારણથીજ યવનના વિંશતિ યંત્રમાં અર્ક=૧૨ ના અંકમાં ૨ ની ગણતરી અને કલા=૧૬ ના અંકમાં ૬ ની ગણતરી થાય છે. બુદ્ધિમાનોએ હૃદયની ભાવનાજ ફલ આપનારી કહી છે, નહિતર વિંશતિ યંત્રની સિદ્ધી થતી નથી. ॥ ૪ ॥ [યવનનો વિંશતિયંત્ર આગળ દર્શાવશે].

તત્રાયં કેપાં ચિદભિનિવેશઃ ક્લેશઃ કૃમપાપ્તાકં લોપે પુનસ્તત્કાર્યં
 નધાર્યં પ્રસક્તા દર્શનં લોપઃ તસ્મિન્ જાતે યદિ તેન કાર્યસ્યા તર્હિ કાનિ
 સંતીત્વાદૌ યકારઃ સ્યાત્ ધાતોરકાર લોપેપિ તત્કાર્યં પ્રસંગાત્ મૃતો
 જ્ઞીવન પ્રાયત્વાદશુદ્ધમિદં યત્ર લોપસ્ય ધ્વંસ રૂપસ્ય નિત્યત્વાત્
 નચભાવનૈવ સવત્ર ફલદા ' ગુહ્યોય ' મિતિ મુગ્ધ ભાવનયા શ્વાદ્યમાનેન
 વિધેન મરણાત્ અશુદ્ધે નાણકાદૌ શુદ્ધ ધિયા ગૃહ્યમાણોપિ ન તત્ફલં
 તસ્નાચ્ચૈકોંકઃ કાર્યદ્વયે ગમ્યં ઇતિ અત્રોચ્યતે નાયમેકાન્તઃકાન્તઃ અચકથ
 વિત્યાદૌ લુપ્તાકારસ્ય વૃદ્ધ્યભાવ પ્રયોજકત્વાત્ અંકવિચ્યાયામપિ
 કેવલસ્ય વિંદોરનંકત્વેપિ અંક સાંનિધાનંકત્વાચ્ચ નચેદંકગણના નપાંતૈ

चदशमांकः कतमः अंक शब्देन नव संख्यानात् अतएव अंक संकलने विंदुः प्रसक्तोपि तल्लघने संकलना अंक गणने एकः दश इत्यादौ तद पेक्षा च दृश्यते अंकप्रधान ज्योतिशास्त्रेपि उभयीगतिः उदया पेक्षया तिथिलोपेपि प्राच्यतिथौ घटिकापेक्षया तिथिच्छेदादि दोष प्रयोजकत्वात् अतएव प्रत्यय लोपे प्रत्यय लक्षणं न याति १ स्थानिवदादेशो ऽनलविधा विति परिभाषाद्वयं युक्तं अलंकारशास्त्रेपि एकस्मात् शब्दात् यथायोगं नानार्थलाभः यथा अनुदराकन्या अलोमाण्डका इत्यादौ विशिष्टार्थे शक्तेश्च वैद्या अपि लंघनस्यायोग लघु भोजने तदेव व्यवहरन्ति उत्सर्गोप वादयोरेकार्थविषयात् नचैवं षडंकस्थाने पंचकभावेनेइति प्रसंगः साव- र्णस्य नियोजकत्वात् तथाहि प्रथमेकद्विकयो सावर्ण्यं संख्यादिरा धर्म्यात् द्विकस्यसंख्यादित्वं लहूसंखिज्जंदुचियइति सिद्धान्तात् तत्रापि एकस्य चस्त रूपत्वाभिप्रायात् आद्यद्वितीययोरेषत्वमपि एव मेव नवक- दशकयोः सावर्ण्यं संख्यांत साधर्म्यादेव विषम समभावेपि एकद्विकयोः संबधः यथा पूर्वं दिनं तदनुगारात्रिरित्यनयोः संबधः अतएव द्वाभ्यां केवलाणुभ्यां द्वणुकं न तथा तार्किक मते अणुकं तस्य षडणूमानातू यद्यपि सिद्धान्तमध्ये त्रिभिरणुकैस्त्र्यणुकं तथापिनद्विकत्रिकयोः सार्धका नर्द्धक विरोधात् यद्यपि एकोऽनर्धकोऽणुस्तथापि न त्रिकेण सावर्ण्यभाक् द्विकेनव्यवधानात् एकस्मिन्ननर्धकत्वेपि अव्यवधानात्सावर्ण्यं एकं हि वस्तु सदपिनसत् द्वयोभावेतु आस्तिक्यं संयोगादेव सिद्धेः संयोगादिद्वयं । ततएव सम्यग्ज्ञान क्रियाभ्यामोक्षः इतिसूत्रं शाद्विक मते सर्वादिपाठोपि एकद्वि शब्दयोर्न त्रिशब्दस्य अतएव एक संमुखोद्विकः शाब्दिका अपि प्रथमा द्वितीयपोः सावर्ण्यं माहुः मुने रित्यादौ षष्ठी पंचम्योश्च एकत्व रूपस्य एकस्य वाचकत्वं एककेयथा द्विकेपि तथा द्विरूप एकार्थ वाचकत्वं न पुनः त्रिके बहुत्वस्य त्रित्वसंख्या पर्यवसानात् । एवंत्रिक चतुष्कयोरपि सावर्ण्यं स्थान विशेषे ऽभिधानात् यद्यपि क्वचित् द्विमार्गादौ द्विकाभिधान मपि तथापि त्रियचउक्कचचर चउस्मुहे त्यादि सूत्रेत्रिक चतुष्कयोः एव- साहचर्यं न द्विकस्य शब्दशास्त्रेपि त्रिचतुरोरेव सूत्रणात् ज्योतिर्मतेपि चतुर्थ्या भद्रा कृष्णपक्षे तृतीयायां पर्यवसन्ना वेदेष्वपि त्रित्वं चतुष्टमपि त्रयीवनीतांगगुणेन विस्तरं, इतिश्रीहर्षः 'चउणहं वेयाणं सारए, इतिसूत्रं यणेषु त्रित्वं चतुष्टमपि त्रिव्रह्मवर्णा स्त्रियः इतित्रिपुरास्तवे चातुर्वर्ण्यं

प्रसिद्धं 'त्रिवर्गो धर्मकामार्थश्चतुर्वर्गः समोक्षकः' इति कोपवचनात्
 एवं पंचक षडंकयोः सावर्ण्यमुदाहरणीयं रसानां क्वचित् पंचत्वे लवण
 रसस्यभेद विवक्षया षोढा भणनात् एवमिन्द्रियाणां तद्विषयाणां च
 पंचधाषोढा इति उभयी संख्या 'पंचेन्द्रियाणि त्रिविधंवलंब, इति षडिन्द्रियाणि
 षड्विषया, इति केशवः ततएव हिंदुकमते पंचकः यवनं मते षडंकः
 उभयोस्तुल्याकृतिः वक्ताः पंचम षष्टके इत्यपि सप्ताष्टकयोः सावर्ण्यं सत्तट्ट-
 पयाइ अणुगच्छइ तथा सत्तट्टभवज्जहणाइ तथा सत्तपुढवीओ पण्णत्ता-
 ओक्कापि अट्टपुढवीओ इत्यादि सूत्राणि गमकानि ज्योतिर्मतेऽष्टमी
 भद्रा कृष्णपक्षे सप्तम्यां तथा अतिवक्ता नंगा ७ ष्टमे ८ ॥ नवकदशकयो
 सावर्ण्यं 'नवमे दशमे भानो जायते सरलागतिः, ॥ एवं पंचक षडंकयोः
 सावर्ण्यमस्तु परमुमयार्थत्वं कथमितिचेत् एकोपिलकारः अनिलइतिवायु
 नाग्निसहजरीत्या उच्चार्यते अनलइति अग्निनाग्नि प्रयत्नांतरेण यथावा य-
 कारः योगी योधः इत्यादौ स्पष्टोच्चारणेन नियोगी नियम इत्यादौ अस्पष्ट
 तथा ध्येयः एवं वकारेपि मंतव्यं संवृतोप्यकारः प्रक्रियानियोगा द्विवृतः
 प्रतिज्ञायते उच्चारणार्थोपि प्रत्याहारार्थं सानुनाशिकश्च ततार्थवशाद्विभक्ति
 परिणामवत् अंकस्यापि गणना नियोगात् सैक निरेकत्वे यथाह परिणामः
 कार्यः वारादिवत् यथावा विवक्षातः कारकाणि तथात्रापि षडंके पंचक
 विवक्षा कार्या स्वरसंज्ञापनुस्वारे सिद्धांत कौमुदीमता व्यंजनत्व हैममते
 कस्यादे व्यंजना श्रयात् यथाहि 'भुवणानि निवधियात् । त्रीणि सप्त
 चतुर्दश ॥ चतस्रः कीर्तयेद्वाष्टौ । दशवाककुभः क्वचित् ॥ १ ॥ तथा चतुरा
 सप्तवांबुध्रीम् इति स्वरास्त्रयः ३ पंच ५ सप्त ७ चतुर्दश १४ नव ९ क्वचित्
 एवं यथा संभवयाख्या सर्व पंडितसंमता सार्वत्रिकी तथात्रापि सैक निरेक
 कणात् सावर्ण्येन सर्वयंत्र निर्वाहः यथा वा छंदःशास्त्रे लघुरपि पादांते
 गुरुर्भावनीयः अर्हादिगणे संयोग परत्वेन गुरुरपि लघुर्भाव्यः नोऽनिष्टाऽर्था
 शास्त्रप्रवृत्तिरिति न्यायात् तथात्रापि अंकानां तत्तत्सवर्णभावनयैव
 निर्व्यूढव्यं सतो गति श्रितनीया इतिन्यायात् नचभावनया नकार्य सिद्धि-
 रित्येकांतः 'पानीय मप्यमृत मित्यन्युचित्यमानं किनामनो विपविकार
 मपाकरोति, इति प्राचीन वचनात् विपादनात् विपादना शुद्धना णकादौ
 तुमौश्च दोषात्सद्कारि वैरूप्यान्त भावनामात्रतः तत्तत्कार्यं किंच यंत्राणां
 विचित्रागति रित्यनेन संतोष्यं यथाकमलाकृति विशतियंत्रे चतस्रोगत-

કારણનો જોઈયે, કારણકે ધાતુના [અસ્ ધાતુના] અકારનો લોપ થવા છતાં પણ તેના કાર્યનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થવાથી, માટે મરણ પામેલાને પુનઃ જીવતો કરવા સરખો [૫ નો લોપ કર્યા છતાં પણ પુનઃ ૫ ની ગણત્રી કરવાથી] આ વિંશતિ યંત્ર અચુદ્ધ ગણાય, કારણકે વિનષ્ટ સ્વરૂપ વાળો લોપ નિત્યભાવી છે, (જેથી કદાચિત્ દૃશ્ય થાય અને કદાચિત્ દૃશ્ય ન થાય એવો નથી, માટે લોપ કૃત ૫ નો અંક કોઈ વચ્ચે ગણત્રીમાં લેવો ને કોઈ વચ્ચે ગણત્રીમાં ન લેવો એમ ન થાય, જો ૫ નો લોપ કર્યો છે તો તે લોપ નિત્યભાવી હોવાથી કદી પણ ગણત્રીમાં લઈ શકાય નહિં). વળી કહો છો કે ભાવનાજ સર્વત્ર ફળ આપનારી છે, તેમ પણ નથી કારણકે આ ગોઠ છે. એવી મુઘ્ધ ભાવનાથી સ્વવાતું વિષ મરણ માટેજ થાય છે, તથા ચોટા નાળાને (ચોટા રૂપિયાને) ચરાની વુદ્ધિ એ ગ્રહણ કરતાં પણ તેનું કંઈ ફળ થતું નથી, માટે એક અંક વે કાર્યમાં (ગણત્રીમાં અને અગણત્રીમાં એમ વે રીતે) ઉપયોગી થઈ શકે નહિં. [અથવા લોપમાં અને અલોપમાં એ વસ્ત્રમાં ઉપયોગી ૫ નો અંક થાય નહિં]. ॥ ઇતિ પ્રશ્નઃ ॥

અર્થઃ—હવે અહિં એનો ઉત્તર દર્શાવાય છે કે—એ વાત એકાન્ત ઇષ્ટ નથી, (અર્થાત્ લુપ્ત અક્ષર કંઈ પણ કાર્ય ન જ કરે એમ એકાન્ત નથી), કારણકે—કાન્તઃ અચકથત્ ઇત્યાદિ પદોમાં લુપ્ત અક્ષર પણ વૃદ્ધિના અભાવમાં પ્રયોજનવાળો થયો છે. તેમજ અંકવિદ્યામાં [અંકગણિતમાં] પણ કેવળ વિંદુને અંકરહિતપણું છે [અર્થાત્ વિંદુને અંકમાં ગણ્યો નથી] તો પણ અંકની પાસે રહેલું હોય ત્યારે અંક તરીકેજ ગણાય છે, અને જો તેમ ન હોય તો અંકની ગણત્રી ૧ સુધીજ થાય, પરંતુ ૧૦ માં અંક ક્યાંથી પ્રાપ્ત થાય? કારણકે અંક એ શબ્દ વડે નવનીજ સંખ્યા ગણાય છે. તે કારણથીજ અંક સંકલનામાં વિંદુ પ્રાપ્ત હોવા છતાં પણ તે વિંદુનું ઉલ્લંઘન કરીનેજ અંક સંકલના થાય છે, અને તેથીજ અંકગણત્રીનો ક્રમ (૦ થી નહિં પણ) ૧ થી પ્રારંભીને ૧૦ ઇત્યાદિ સુધી ગણાય છે, અને એજ અપેક્ષા અહિં (લુપ્ત થયેલા ૫ ના અંકમાં) પણ જાણવી.

અર્થઃ—તથા અંકગણિતની મુખ્યતાવાળા જ્યોતિષશાસ્ત્રમાં પણ ઉભયગતિ [લુપ્તનો કોઈ વચ્ચેનો ઉપયોગ અને ૫ નો દર્શાવેલા છે તે આ પ્રમાણે—ઉદયની અપેક્ષાએ તિથિ પછી પછી પણ તે લુપ્ત તિથિ

છે ? તે દર્શાવાય છે—લઘુસંખિજ્ઞં દુચિય [અર્થાત્ ૨ એજ લઘુસંખ્યાત છે], એ પ્રમાણે સિદ્ધાન્તમાં કહેલું છે. એમાં પળ એક [૧ ની સંખ્યા] તો વસ્તુસૂપ પળાના અભિપ્રાયથી સંખ્યા રૂપ છે, અને એમાં તો આ પહેલું અને આ બીજું એ રીતે પહેલા બીજ પળાની ગણત્રીથી ઘોષપનું [સંખ્યાનું સ્પષ્ટ બોલવા પળું] પળ છે. આ માટે સદશ પળું છે એ પ્રમાણે નવ અને દશમાં પળ સંખ્યાતપળાના સાધર્મ્યથી સરાસ્વાપળું છે, [અર્થાત્ ૧ જેમ સંખ્યાત કહેવાય છે, તેમ ૧૦ પળ સંખ્યાતજ છે માટે સરાસ્વા છે.] વઢી વિષમ સમ ભાવમાં પળ ૧ ને અને ૨ ને સંબંધ છે, જેમ પ્રથમ દિવસ અને ત્યારવાદ (વીજી) રાત્રી, એ પ્રમાણે એ બેનો (૧-૨ નો અથવા પહેલા બીજાનો) સંબંધ (વિષમભાવ સંબંધ) છે, અને એથીજ કેવલ બે પરમાણુનો સ્કંધ તે દ્વયણુક, વઢી એ રીતે તાર્કિક મતમાં અણુ [એક ભાવી અણુ] માન્યો નથી, કારણ કે તેના મતે [એક અણુ પળ છ અણુના માનવાલો હોવાથી. વઢી જો કે સિદ્ધાન્તોમાં ત્રણ અણુ વડે ત્ર્યણુક કહ્યો છે, તોપણ દ્વિક ત્રિકમાં સાધેક અનર્ધકનો (દ્વ્યણુકાદિ સ્કંધો અર્ધયુક્ત હોવાથી સાર્ધક અને કેવલ અણુ વા પ્રદેશ તે નિર્વિભાજ્ય હોવાથી અનર્ધક એ રીતે ભાજ્યાભાજ્યો) વિરોધ નહીં ગણી ગણીનેજ કહ્યો છે. વઢી જોકે એક અને અનર્ધ [નિર્વિભાજ્ય] હોય તેજ અણુ કહે વાય, તો પળ તે ત્રિકની સાથે સદશતા વાલો નથી, કારણકે દ્વિકના વ્યવધાનવાલો આંતરાવાલો છે. અને એકમાં અનર્ધકતા હોવા છતાં પળ અવ્યવધાન હોવાથી સદશ પળું છે. એક વસ્તુ સત્ છે તોપણ અસત્ સરખી છે, પરન્તુ બે વસ્તુના સદ્ભાવે આસ્તિક્ય-સત્ પળું સાર્ધક છે. કારણ સંયોગાદેવ સિદ્ધિઃ [સંયોગથીજ સિદ્ધિ] કહી છે, અને સંયોગ બે વસ્તુના સદ્ભાવેજ હોય છે. અને તે કારણથીજ સમ્યગ્જ્ઞાન ક્રિયાભ્યાં મોક્ષઃ [સમ્યગ્જ્ઞાન અને ક્રિયા એ વૈથીજ મોક્ષ કહ્યો છે.] એવું વચન છે.

વઢી શબ્દિકમતમાં [વૈયાકરણમાં] પળ સર્વાદિ પાઠ પળ એક દ્વિ શબ્દ ને વિપે છે, પરંતુ ત્રણ શબ્દને નથી, અને એથીજ એક સન્મુલ્લ દ્વિક [૧ ની તુલ્ય ૨] કહેવાય છે. વઢી શાબ્દિકો (વૈયાકરણીઓ) પ્રથમા અને દ્વિતીયા વિભક્તિ એ બેને' પળ સદશ કહે છે, મુનેઃ इत्यादि

૧ ફલં ફલે ફલાનિ [પ્રથમા], ફલં ફલે ફલાનિ, દ્વિતીયા, વહુવચને કરિણઃ કરિણઃ इत्यादिवत्.

અને ચારપણું સહચારી છે, ત્રિવ્રહ્મવર્ણસ્ત્રયઃ—ઇતિ ત્રિપુરાસ્તવમાં (ત્રિપુરા દેવીના સ્તોત્રમાં) કહ્યું છે. અને ચાર વર્ણ [ક્ષત્રિયાદિ] તો પ્રસિદ્ધજ છે. તથા [પુરુષાર્થમાં પણ ત્રણ તથા ચારનું સહચારીપણું છે તેમાં] ધર્મ અર્થ કામ એ ત્રિવર્ગ રૂપ ત્રણ પુરુષાર્થ, અને મોક્ષસહિત ચાર પુરુષાર્થ ઇતિ કોશ વચનાત્.

એ પ્રમાણે ૫ તથા ૬ ના અંકનું એકપણું પણ દ્રષ્ટાન્ત સહિત જાણણું, તે આ પ્રમાણે—કંઈકસ્થાને રસ પાંચ કહેવાય છે, તેમાં લવણરસભેદની વિવક્ષાએ છ રસ પણ કહેલા છે, એ પ્રમાણે ઇન્દ્રિયો પાંચ છે, પણ તે સાથે તેના વિષયોનો ૧ ભેદ ગણતાં છ ઇન્દ્રિયો પણ ગણાય છે, એ પ્રમાણે વે સંખ્યા છે. કહ્યું છે કે—પંચેન્દ્રિયાણિ ત્રિવિધં વલંચ [પાંચ ઇન્દ્રિયો અને મન વચન કાય વલ એ ત્રણ વલ], ષડિન્દ્રિયાણિ ષડ્વિષયા—[છ ઇન્દ્રિયો તે છ પ્રકારના વિષય, અર્થાત્ પાંચ ઇન્દ્રિય અને છટ્ટો વિષય], ઇતિ કેશવઃ અને એ કારણથીજ હિન્દુમતમાં [હિન્દી લિપીમાં] પાંચના અંકની અને છ ના અંકની વચ્ચેની આકૃતિ લગભગ એક સરખી છે. વળી વક્રા પંચમ ષષ્ઠેકે [= પાંચમાં અને છટ્ટા અંકમાં વક્ર આકૃતિ છે] એમ કહ્યું પણ છે. માટે ૫ અને ૬ એ વે અંકને સદશપણું છે— ઇતિ તાત્પર્યઃ]

હવે ૭ અને ૮ એ વે અંકનું એકત્વ—સાદૃશ્ય દર્શાવાય છે—સત્તટ્ઠ પચાઈ અણુગચ્છઈ તથા સત્તટ્ઠ ભવગ્ગહર્ણઈ તથા સત્તપુઢ્ઢવીઓ પત્તાત્તોઓ

- ૧ એ પાઠમાં ત્રિવિધં વલંચ એટલો પાઠ ગાથાના સંવંધ માત્રથી કહ્યો છે, જેથી અહિં એ ત્રણ વલની ગણતરી કરવી નહીં.
- ૨ હિન્દી લીપિમાં ૬ હગડાની આકૃતિ ૬ એવી છે, અને ચવનલીપિમાં ૫ અથવા ૬ એવી છે.
- ૩ [ગુરુજતા હોય તે વચ્ચે શિષ્ય] ૭-૮ પગલાં ગુરુની પાછળ જાય.
- ૪ (પંચેન્દ્રિય સંજ્ઞિ તિર્થંચ તથા સંજ્ઞિ મનુષ્ય વારંવાર પોતાના ભવમાં ઉત્પન્ન થાય તો ઉદ્ઘટ્થો) સાત અથવા આઠ ભવ સુધી ઉત્પન્ન થાય, ત્યારવાદ અવશ્ય અન્ય ભવમાંજ ઉત્પન્ન થાય.
- ૫ રત્નપ્રમા વિગેરે સાત પૃથ્વીઓ (અનુક્રમે નીચે નીચે) કહેલી છે.

અને કોઈસ્થાને અદ્દ પુઢવીઓ ઇત્યાદિ ગમક સૂત્રો [સૂત્રના આલાપક] કહ્યા છે તથા ડ્યોતિપમતે અદ્દમીની મદ્રા કૃષ્ણપક્ષની સપ્તમીમાં અન્ત પામે છે. તથા અતિવક્ત્રા નગાદ્દમે એ પ્રમાણે ૬-૮ અંકનું એકત્વ છે, એમ જાણવું.

હવે ૯ તથા ૧૦ અંકનું એકત્વ દર્શાવાય છે તે આ પ્રમાણે—નવમે દશમે ભાનો, જાયતે સરલા ગતિઃ [સૂર્ય નવમે અને દશમે (લગ્ન-કુંડલીમાં) હોય તો તેની (જન્મેલા મનુષ્યની) સરલગતિ થાય છે].

પ્રશ્નઃ—એ પ્રમાણે ૫ અને ૬ ના અંકની સદશતા મેલે હોય, પરન્તુ ઉભયાર્થ પળું [૫ માં પાંચનો અને છનો અર્થ તથા ૬ માં પાંચનો અને છનો અર્થ એમ બન્ને અર્થ] કેવી રીતે હોય?

ઉત્તરઃ—જો તમો એમ પૂછતા હો કે ઉભયાર્થ કેવી રીતે હોય ? તો દર્શાવાય છે કે એક લકાર પળ જેમ “અનિલ” શબ્દમાં વાયુના નામથી સહજ રીતે ઉચ્ચરાય છે તેમ તેજ એક લકાર “અનલ” શબ્દમાં અગ્નિના નામથી અન્ય પ્રયત્ન વડે પળ ઉચ્ચરાય છે. અથવા યોગી યોદ્ધા ઇત્યાદિ શબ્દોમાં જેમ સ્પષ્ટ ઉચ્ચારવડે ચ કાર ઉચ્ચરાય છે તેમ નિયોગી નિયમ ઇત્યાદિ શબ્દોમાં અસ્પષ્ટપળે ઉચ્ચરાય છે એમ જાણવું, તથા એ પ્રમાણે વ કારમાં પળ જાણવું. તથા સંવૃત્ત એવો પળ અંકાર પ્રક્રિયા-નિયોગથી [પ્રક્રિયા વશથી] વિવૃત્ત ગણાય છે, અને પ્રત્યાહારને અર્થે ઉચ્ચારણ અર્થવાળો હોવા છતાં પળ સાનુનાસિક ગણાય છે, તેથી અર્થના વશથી વિમક્તિ પરિણામની પેટે અંકની પળ ગણત્રી નિયોગથી [અર્થ-વશથી] એકત્વ વાઢી અથવા એકત્વ રહિત (=યે અંકની સદશતા અથવા અસદશતા) વિચારવી, જેમ વાર આદિકની પેટે, અથવા કારકો [છ કારક] જેમ વિવક્ષાથી [સદશ અસદશ અર્થ દર્શાવનારા] હોય

૧ પ્રત્યાહારમાં ગ્રહણ કરતા અક્ષરાનો વાચક હોવા છતા પળ.

૨ સદશસ્વરૂપવાઢી હોવા છતાં પળ તેજ પહેલી વિમક્તિ અને વીજી વિમક્તિ ના અર્થમાં અથવા પંચમી તથા પઢીના પળ અર્થમાં જૂદી જૂદી જણાય છે.

૩ અહિ વિપ મક્ષણા દિ વાઢ્ય અર્થ ગ્રહણ ન કરતાં વૈરુપ્યની અંતર્ભાવનાથી તો તે વિરુપ કાર્ય થાય છેજ એવો ભાવાર્થ સંભવે છે.

છે, તેમ અહિં પણ ૬ ના અંકમાં ૫ ની વિવક્ષા કરવી. વઢી અનુસ્વારમાં સિદ્ધાન્તકૌમુદિયે સ્વરસંજ્ઞા માની છે, અને હેમચ્યાકરણના મતે “ક” આદિ વ્યંજનના અશ્રયથી વ્યંજનપણું માનેલું છે. જેમકે—

भुवणानि निबन्धीयात्, त्रीणि सप्त चतुर्दश ।

चतस्रः कीर्तयेद्वाष्टौ, दशवा ककुभः कचित् ॥ १ ॥

અર્થઃ—ભુવનો કોઈ સ્થાને ત્રણ (=ત્રણ ભુવન) કહ્યાં છે, કોઈ સ્થાને સાત ભુવન કહ્યાં છે. અને કોઈ સ્થાને (કોઈ શાસ્ત્રમાં) ચૌદ ભુવન પણ કહ્યાં છે. તેમજ દિશાઓના સંબંધમાં પણ કોઈ ગ્રંથમાં ચાર દિશાઓ ગણી છે, કોઈ ગ્રંથમાં ૬ દિશાઓ ગણી છે, અને કોઈ ગ્રંથમાં દશદિશાઓ પણ ગણી છે ॥ ૧ ॥

તથા સમુદ્ર સંજ્ઞાથી સમુદ્રોને કોઈ ગ્રંથમાં ચાર ગણ્યા છે, અને કોઈ ગ્રંથમાં સાત સમુદ્ર પણ ગણ્યા છે. તેમજ સ્વરોના સંબંધમાં પણ કોઈ સ્થાને ત્રણ અથવા પાંચ અથવા સાત અથવા ચૌદ અથવા નવ પણ સ્વરો પણ ગણ્યા છે, એ પ્રમાણે સર્વસ્થાને સર્વ ગ્રંથોમાં જે સ્થાને જેવી વ્યાખ્યા ઘટે તે સ્થાને તેવી વ્યાખ્યા સર્વ પંડિતોને સમ્મત હોય છે, તેમ અહિં પણ સહશ અસહશના કરણથી (૫ તથા ૬ ના અંકમાં એકત્વ અનેકત્વની ભાવનાથી) સહશ પળા વડે [પાંચનો અંક પણ ૬ સહશ છે, અથવા ૬ નો અંક પણ ૫ સહશ છે અથવા લુપ્ત થયેલો ૫ નો અંક પણ કોઈ વાગ્યે સ્વકાર્ય કર્તા છે એમ વિચારીને] આ વિંશતિ આદિ સર્વે યંત્રો વિસંવાદ રહિત જાણવા.

અથવા જેમ હંદઃ શાસ્ત્રમાં લઘુ અક્ષર પણ પાદને—ચરણને (શ્લોકના પહેલા ચરણને) પર્યન્તે હોય તો ગુરુ ગણાય છે, અને અહીંદિ ગણમાં સંયોગપર વડે [અગ્રે આવેલા સંયુક્તાક્ષર—જોડાક્ષર વડે ગુરુ અક્ષર પણ લઘુ ગણાય છે, કારણ કે શાસ્ત્ર પ્રવૃત્તિ અનિષ્ટ અર્થવાળી હોતી નથી એ ન્યાય છે, માટે તેવી રીતે અહિં યંત્રમાં પણ તે તે અંકોની સહશતા વિચારીનેજ નિર્વાહ કરવો—[અવિસંવાદ પણું જાણવું, કારણ કે સતોગતિશ્ચિતનીયાં [જે સત્ છે તેનીજ ગતિ વિચારવી] એ ન્યાય છે.

વઢી ભાવના વડે કાર્યસિદ્ધિ નથી એમ એકાન્ત નથી. કારણકે—
પાનીયમપ્યમૃતમિત્યનુચિન્ત્યમાનં, કિં નામ નો વિષવિકારમપાકરોતિ?।
એ પ્રમાણે પ્રાચીન મુનીઓનું વચન છે. તથા વિષ ભક્ષણ
તથા અશુદ્ધ નાળા વિગેરેમાં તો મૂઢપણાનો દોષ છે. (અને અહિં તો)
સહકારી વૈરુપ્યંની અન્તર્ભાવના માત્રથી તે તે કાર્ય થાય છે, એમ જાણવું.
વઢી વિજી વાત એ છે કે—યંત્રોની વિચિત્રગતિ છે માટે એટલું જાણીને
પણ સંતોષ માનવો, જેમ કમલાઆકૃતિવાળા વિંશતિ યંત્રમાં ચાર ગતિ
છે [એટલે ચાર રીતિએ ૨૦ નો અંક પ્રાપ્ત થાય છે, એ આ પ્રમાણે—]
ત્રિસ્થાનિકા દિગ્ગતિ-વિદિગ્ગતિ પરિધિસવ્ય-પરિધિસંવ્યેતર. તથા
ચાર સ્થાનવાળા વારના યંત્રમાં કોઈ ગતિ ત્રણ ગૃહવડે અને કોઈ ગતિ
બે જ ગૃહવડે થાય છે, इत्यादि विस्तार गंगाप्रवाह ग्रंथથી જાણવો.

એ પ્રમાણે દશની સાવર્ણ્યતાવાળા દશે અંકનું પણ સાવર્ણ્ય
[સદશપણું] જાણવું, અને તે કારણથીજ ચૂડામણિ શાસ્ત્રમાં અક્ષરો
માં પણ અંકન્યાસ કહેલો છે, કારણ કે લિપિભેદવાળા અંકોવડેજ વર્ણ
અક્ષરોની ભાવના કરેલી હોવાથી. અને વસ્તુતઃ તો યંત્રોની ગતિજ વિચિત્ર

૧ દિશિપંક્તિગત ૩ જ્ઞાનાં ગણવાથી. ત્રિસ્થાનિકાગતિ ઉર્ધ્વાધઃ રીતે બે પ્રકારની છે,
તે પહેલી દિગ્ગતિ, બે વિદિશિપંક્તિ ગણવાથી બે પ્રકારની વિદિગ્ગતિ. ધેરાવામાં
પૂર્વથી ચાર અંકોનો સર્વાલો કરવો તે સવ્યપરિધિગતિ, અને ઈશાનાંકથી ચાર
અંક સુધીનો સર્વાલો કરવો તે સંવ્યેતર પરિધિગતિ (અર્થાત્ જમણો ધેરાવો
અને ઢાવો ધેરાવો ગણવાથી બે પરિધિગતિ થઈ).

૨	૪	૧
૩	૧૦	૭
૯	૬	૮

આ કમલાકૃતિમાં ૩-૧૦-૭ તથા ૬-૧૦-૪ એ દિગ્ગતિ ૨૦ થાય છે.

૯-૧૦-૧ તથા ૨-૧૦-૮ એ બે વિદિગ્ગતિથી ૨૦ થાય છે.

૪-૧-૭-૮ એ જમણા પરિધિમાં ૨૦ થાય છે.

અને ૨-૩-૯-૬ એ ઢાવા પરિધિમાં ૨૦ થાય છે.

૨. જે ૧-૨ તથા ૩-૪ એ બે બે અંકોની સદશતા કહી તે રીતે ૧ થી ૧૦ સુધીના દશે
અંકોનો પણ પરસ્પર સદશતા દશપણાની સમાનતા વડે જાણવી.

૩ જેમ અર્હનમાં અ કારથી ૮ ર કારથી ૨ હ કારથી ૧૦ (રૂપિય ૨૦). इत्यादि રીતે.

છે એમ સ્થાનીનેજ સંતોષ કરવો, પરંતુ શાસ્ત્ર વિરોધના વિવાદો વડે અંકોની ભાવના ન કરવી. કારણકે યંત્રોમાં અંકન્યાસની વીજી કોઈ ગતીજ નથી.

એ પ્રમાણે વિંશતિનો [૨૦ અંકનો] નવ ગૃહ [નવ સ્થાનાં] વાળો યન્ત્ર વર્તમાનકાલમાં પણ જેની સેવા અભયને આપનારી અને જયને આપનારી છે, તેની સેવામાં આસક્ત રક્ત થયેલા એવા દેવ વડે અનુષક્ત (દેવાધિષ્ઠિત) છે, તથા વિજય વિધિનું નિધાન છે, દુર્જનોને તર્જના રૂપ છે, એવો આ અર્જુન પતાકા નામનો વિંશતિ યંત્ર વૈભવનો હેતુ થાઓ ॥ ૧ ॥

પ્રાચીન પંડિતોએ આ યંત્રોમાં (નવ સ્થાનાવાળા યંત્રોમાં) ત્રીજો ભાગ કરવાથી શેષ એક રહે છે તે પણ [કૃત=૪ ગુણ=૩ એટલે] ચોત્રીસનો યંત્ર કરેલો છે, અને બે શેષ રહેતાં પણ (સ્વ=૦ વાણ=૫ એટલે) પચાસનો યંત્ર કરેલો છે, માટે તે પંડિતોના માર્ગને અનુસરનારી બુદ્ધિવાળા અને ઉપાધ્યાય પદ પ્રતિષ્ઠિત એવા શ્રીમેઘવિજયજી ઉપાધ્યાયે આ વિહરમાન જિનનો વિજયકારી અથવા વિજય નામ નો વિંશતિ યંત્ર સ્પષ્ટ કર્યો છે-પ્રગટ કર્યો છે. ॥

॥ ઇતિ શ્રી વિજયયન્ત્રે વિંશતિ યન્ત્રન્યાસઃ ॥

૧૧	૩	૮
૫	૭	૧૦
૬	૧૨	૪

૨૧ ॥૨૨॥

૧૧	૩	૯
૫	૮	૧૦
૭	૧૨	૪

૨૪ ॥૨૩॥

૧૧	૪	૯
૬	૮	૧૦
૭	૧૨	૫

૧૨૪॥

૧૨	૪	૯
૬	૮	૧૧
૭	૧૩	૫

૨૪ ॥૨૫॥

૧૨	૪	૧૦
૬	૯	૧૧
૮	૧૩	૫

૨૭ ॥૨૬॥

૧૨	૫	૧૦
૭	૯	૧૧
૮	૧૩	૬

૧૨૭ ॥

૧૩	૫	૧૦
૭	૯	૧૨
૮	૧૪	૬

૨૭ ॥૨૮॥

૧૩	૫	૧૧
૭	૧૦	૧૨
૯	૧૪	૬

૩૦ ॥૨૯॥

१३	६	११
८	१०	१२
९	१४	७

॥३०॥

१४	६	११
८	१०	१३
९	१५	७

३०

॥३१॥

१४	६	१२
८	११	१३
१०	१५	७

३३

॥३२॥

१४	७	१२
९	११	१३
१०	१५	८

॥३३॥

१

१५	७	१२
९	११	१४
१०	१६	८

३३

॥३४॥

१५	७	१३
९	१२	१४
११	१६	८

३६

॥३५॥

२

२०	१२	१८
१४	१७	१९
१६	२१	१३

५१

॥५०॥

७	ॐ	५
२	४	६
३	८	१

॥१२॥

कमलाकृति

२	४	१
३	१०	७
९	६	८

॥२०॥

दशगति

३॥	१०	१॥
२॥	५	७॥
८॥	नाम	६॥

॥१५॥

३	८	१
२	४	६
७	नाम	५

॥१२॥

३॥	१०	१॥
३	५	७
८॥	नाम	६॥

॥१५॥

४॥	१२	१॥
३	६	९
१०॥	नाम	७॥

॥१८॥

४	१२	२
४	६	८
१०	नाम	८

॥१८॥

४॥	१४	२॥
५	७	९
११॥	नाम	९॥

॥२१॥

५॥	१४	१॥
३॥	७	१०॥
१२॥	नाम	८॥

॥२१॥

१-२ अहिं ओ ३४ तथा ५० नो यंत्र प्रधान छे. चोत्रीसना यंत्रमां त्रिभागे ११ प्राप्त थया तेमांथी चार न्यून करतां ७ बीजा गृहमां स्थाप्या छे. तथा पचीशिनो यंत्रमां बीजे भागे १६ प्राप्त थया तेमांथी चार न्यून करतां १२ बीजी गृहमां स्थाप्या छे.

૧ પુષ્પાકૃતિ

૧	૧૨	૭
૯	૬	૫
૧૦	૨	૮

૨૦

૨	૧૬	૬
૧૨	૮	૪
૧૦	નામ	૧૪

॥૨૪॥

૫	૧૬	૩
૬	૮	૧૦
૧૩	નામ	૧૧

॥૨૪॥

૮	૩	૫
૨	૪	૭
૩	૯	૧

૧૨ ॥૧૩॥

પક્ષાદિગલા

૮	ૐ	૬
૨	૫	૭
૪	૯	૧

૧૫ ॥૧૪॥

૭	૦	૫
૨	૪	૬
૩	ૐ	૧

૧૨

પક્ષાદિગલા

૭	૦	૫
૨	૪	૬
૩	૮	૧

૧૨

પ્રથમ કરણે

૩॥	૧૦	૧
૨॥	૫	૭
૮॥	નામ	૬

૧૫

દ્વિતીય કરણે

૩॥	૧૦	૧
૩	૫	૭
૮॥	નામ	૬॥

૧૫ ચંદ્રભિદં

શુદ્ધે ઉત્તમ

૧	૬	૧૩
૨	૧૦	૮
૧૭	૪	૯

૨૦

બ્રાહ્મણે ઉત્તમ:

૧૭	૨	૧
૪	૧૦	૬
૯	૮	૧૩

૨૦

૧ પુષ્પાકૃતિમાં ૫ ના દ્વિગુણ ૧૦ માં ૧૦ મેલવ્યે [૫-૨-૧૦ થી] ૨૦ થયા. પુનઃ ૬×૨=વાર માં ૮ મેલવ્યે ૨૦ થયા. એ વે ગતિ, અને ઉર્ધ્વ ૩ ગતિ તથા આયત દીર્ઘ ત્રણ ગતિ (૧૦-૯-૧ | ૨-૬-૧૨ | ૮-૫-૭ | ૯-૬-૫ | ૧૦-૨-૮) એ ૬ ગતિ પ્રાસિદ્ધ છે. પુનઃ ૬×૨ વારમાં ૭-૧ મેલવતાં ૨૦. અથવા ૧૨-૮ મેલવતાં ૨૦. અથવા ૮-૫-૬-૧ મેલવતાં ૨૦. અથવા ૧૦-૨-૭-૧ મેલવતાં ૨૦. એ પ્રમાણે ૧૨ ગતિ થાય છે.

अथ इष्ट यन्त्रे अंकन्यास रीति ॥ ८ गृहात्मिका ॥

इष्टस्यराशेः क्रियते त्रिभागः-

स्त त्र्यंशकस्यापि तुरीयभागः ।

गुणा ३ विधि ४ भू १ मध्य ५ नवां ९ ग ६ सप्त ७ ।

भुजे २ पुधार्यः कृत ४ भागवध्या ॥ १ ॥

अर्थः-इष्ट राशिनो (जेटला अंकनो यंत्र बनाववो होय ते अंकनो) त्रीजो भाग करवो. [अने मध्यमां स्थापवो]. ते त्रीजा अंशनो पुनः चोथो भाग गुण=३, आधि=४, भू=१, मध्य ५, नव=९, अंग=६, सप्त=७, अने भुज=२ अे लंबरवाळा आठ गृहोमां क्रमशः (वारना) चोथा भागनी वृद्धि सहित [मध्यांकना चोथा भागनी वृद्धि सहित] अंकस्थापना करवी. (अे आठ गृहवाळा यंत्रमां अंकस्थापना दर्शावी छे.) ॥१॥इति प्रथमा रीतिः॥

इष्टस्यराशेः क्रियते त्रिभागः ।

समध्यगस्त द्विगुणे द्वितीये ।

त्र्यंशाद्द्विहान्या जलघौ ४ द्विवध्या ।

षष्ठे तदर्ध पुनराद्य कोष्टे ॥ २ ॥

१ धारो के इष्ट राशि ३६ नो यंत्र आठ कोठामां बनाववानो होय त्यारे स्थापना आ

१	२	३
९	२४	३
६	१२	१८
२१	नाम	१५
७	८	९

प्रमाणे अहिं ३६ नो त्रीजो भाग १२ मध्यमां अटले पांचमां गृहमां, ते वारनो चोथो भाग ३ त्रीजा गृहमां, तेमां पुनः वारनो चोथो भाग त्रण अधिक करवाथी ६ चोथा गृहमां, तेमां पुनः वारनो चोथो भाग त्रण उमेरतां ९ पहिला गृहमां, तेमां पुनः वारना चोथा भाग त्रण उमेरतां १२ मध्यमां स्थापेलाज छे. पुनः तेमां वारनो चोथो भाग त्रण उमेरतां

१५ नवमां गृहमां, पुनः तेमां वारनो चोथो भाग त्रण उमेरतां १८ छट्ठा गृहमां, पुनः तेमां वारनो चोथो भाग त्रण उमेरतां २१ सातमा गृहमां, पुनः तेमां वारनो चोथो भाग त्रण उमेरतां २४ बीजा गृहमां अे प्रमाणे ३६ नो यंत्र स्थापवो.

૧ પુષ્પાકૃતિ

૧	૧૨	૭
૯	૬	૫
૧૦	૨	૮

૨૦

૨	૧૬	૬
૧૨	૮	૪
૧૦	નામ	૧૪

॥૨૪॥

૫	૧૬	૩
૬	૮	૧૦
૧૩	નામ	૧૧

॥૨૪॥

૮	૩	૫
૨	૪	૭
૩	૯	૧

૧૨ ॥૧૩॥

પક્ષાહિગલ્યા

૮	ૐ	૬
૨	૫	૭
૪	૯	૧

૧૫ ॥૧૪॥

૭	૭	૫
૨	૪	૬
૩	ૐ	૧

૧૨

પક્ષાહિગલ્યા

૭	૭	૫
૨	૪	૬
૩	૮	૧

૧૨

પ્રથમ કરણે

૩॥	૧૦	૧
૨॥	૫	૭
૮॥	નામ	૬

૧૫

દ્વિતીય કરણે

૩॥	૧૦	૧
૩	૫	૭
૮॥	નામ	૬॥

૧૫ ચંદ્રભિદં

શુદ્રે ઉત્તમ

૧	૬	૧૩
૨	૧૦	૮
૧૭	૪	૯

૨૦

બ્રાહ્મણે ઉત્તમ:

૧૭	૨	૧
૪	૧૦	૬
૯	૮	૧૩

૨૦

૧ પુષ્પાકૃતિમાં ૫ ના દ્વિગુણ ૧૦ માં ૧૦ મેઘવ્યે [૫-૨-૧૦ થી] ૨૦ થયા. પુનઃ ૬×૨=વાર માં ૮ મેઘવ્યે ૨૦ થયા. એ વે ગતિ, અને ઉર્ધ્વ ૩ ગતિ તથા આયત દીર્ઘ ત્રણ ગતિ (૧૦-૯-૧ | ૨-૬-૧૨ | ૮-૫-૭ | ૯-૬-૫ | ૧૦-૨-૮) એ ૬ ગતિ પ્રાપ્તિ છે. પુનઃ ૬×૨ વારમાં ૭-૧ મેઘવ્યતાં ૨૦ | અથવા ૧૨-૮ મેઘવ્યતાં ૨૦ | અથવા ૮-૫-૬-૧ મેઘવ્યતાં ૨૦ | અથવા ૧૦-૨-૭-૧ મેઘવ્યતાં ૨૦ | એ પ્રમાણે ૧૨ ગતિ થાય છે.

अथ इष्ट यन्त्रे अंकन्यास रीति ॥ ८ गृहात्मिका ॥

इष्टस्यराशेः क्रियते त्रिभागः-

स्त त्र्यंशकस्यापि तुरीयभागः ।

गुणा ३ विधि ४ भू १ मध्य ५ नवां ९ ग ६ सप्त ७ ।

भुजे २ पुधार्यः कृत ४ भागवध्या ॥ १ ॥

अर्थः-इष्ट राशिनो (जेदला अंकनो यंत्र बनावबो होय ते अंकनो) त्रीजो भाग करवो. [अने मध्यमां स्थापवो]. ते त्रीजा अंशनो पुनः चौथो भाग गुण=३, आधि=४, भू=१, मध्य ५, नव=९, अंग=६, सप्त=७, अने भुज=२ अे नंदरवाळा आठ गृहोमां क्रमशः (वारना) चौथा भागनी वृद्धि सहित [मध्यांकना चौथा भागनी वृद्धि सहित] अंकस्थापना करवी. (अे आठ गृहवाळा यंत्रमां अंकस्थापना दर्शावी छे.) ॥१॥ इति प्रथमा रीतिः॥

इष्टस्यराशेः क्रियते त्रिभागः ।

समध्यगस्त द्विगुणे द्वितीये ।

त्र्यंशाद्द्विहान्या जलघौ ४ द्विवध्या ।

पष्ठे तदर्ध पुनराद्य कोष्टे ॥ २ ॥

१ धारो के इष्ट राशि ३६ नो यंत्र आठ कोठामां बनाववांनो होय त्यारे स्थापना आ

१	२	३
९	२४	३
६	१२	१८
२१	नाम	१५
७	८	९

प्रमाणे अहिं ३६ नो त्रीजो भाग १२ मध्यमां अटले पांचमां गृहमां, ते वारनो चौथो भाग ३ त्रीजा गृहमां, तेमां पुनः वारनो चौथो भाग त्रण अधिक करवाथी ६ चौथा गृहमां, तेमां पुनः वारनो चौथो भाग त्रण उमेरतां ९ पहला गृहमां, तेमां पुनः वारना चौथा भाग त्रण उमेरतां १२ मध्यमां स्थापेलाज छे. पुनः तेमां वारनो चौथो भाग त्रण उमेरतां

१५ नवमां गृहमां, पुनः तेमां वारनो चौथो भाग त्रण उमेरतां १८ छट्ठा गृहमां, पुनः तेमां वारनो चौथो भाग त्रण उमेरतां २१ सातमा गृहमां, पुनः तेमां वारनो चौथो भाग त्रण उमेरतां २४ बीजा गृहमां अे प्रमाणे ३६ नो यंत्र स्थापवो.

તુરીય કોષ્ટાર્ધ સધો તૃતીયે । શ્લેષેચ શેષં પ્રવિચાર્ય ધાર્યમ્ ॥
સસૈંક સાસ્યં વિષમેર્ધપાદ પાદોનરીત્યાષ્ટ સુકોષ્ટકેષુ ॥ ૩ ॥

અર્થ:-ઇષ્ટ રાશિનો ત્રીજો ભાગ કરવો, તે મધ્યગૃહમાં સ્થાપવો, અને તેથી [મધ્યગૃહના અંકથી] દ્વિગુણ અંક બીજા ગૃહમાં સ્થાપવો. તે ત્રીજા ભાગથી દ્વિહાનિ (દ્વિગુણહીન એટલે અર્ધ) અંક [જલધિ=૪ એટલે] ચોથા ગૃહમાં સ્થાપવો અને દ્વિવૃદ્ધિ (ચોથા ગૃહના અંકથી દ્વિગુણ અધિક અર્થાત્ ચતુર્થ ગૃહાંકને દ્વિગુણ કરી તેજ ગૃહાંકમાં અધિક ઉમેરો તેટલો અંક છઠ્ઠા ગૃહમાં સ્થાપવો, અને એજ છઠ્ઠા ગૃહના અંકથી અર્ધ અંક પહેલા ગૃહમાં સ્થાપવો, તથા ચોથા ગૃહના અંકથી અર્ધ અંક ત્રીજા ગૃહમાં સ્થાપવો, અને શેષ ગૃહોમાં [શેષ બે ગૃહમાં] બાકીના અંક ગણત્રી વિચારીને [ઇષ્ટ રાશિ પ્રાપ્ત થાય તેવી રીતે તેટલા અંક] સ્થાપવા. તેમાં જો સમ અંક આવે તો ગૃહોમાં સમ અંક સ્થાપવો, અને જો વિષમ અંક હોય તો તેમાં અર્ધ ચોથો ભાગ અથવા પોળો ભાગ સ્થાપવો, એ રીતે આઠે ગૃહોમાં અંક સ્થાપવા. ॥ ૨ ॥ ૩ ॥ इति द्वितीया रीतिः ॥

इष्टस्यराशे क्रियते त्रिभागः ।

समव्यगस्त द्विगुणो द्वितीये ॥

त्र्यंशार्ध सध्वौस रसे ६ च सार्धો ।

रसा ६ र्ध साद्ये च १ गुणे ३ कृता ४ र्धः ॥ ४ ॥

અથા ત્ર્યંશે ઇષ્ટસ્ય પદ્ ત્રિંશદ્રાશે ૩૬ દ્વાદશ ૧૨ તદર્ધ પદ્ ચતુર્થ કોષ્ટે સ પવત્ર્યંશઃ ૧૨ સાર્ધ ગુણ ૧૮ પષ્ટ કોષ્ટેદેયઃ, પષ્ટકોષ્ટાર્ધ પ્રથમેદેયં, તુર્યકોષ્ટાર્ધ તૃતીયકોષ્ટે ધાર્યમિત્યાદિ ગંગાપ્રવાહે ॥

અર્થ:-ઇષ્ટ રાશિનો ત્રીજો ભાગ કરવો, અને તે મધ્યગૃહમાં સ્થાપવો, બીજા ગૃહમાં તેથી [મધ્ય ગૃહથી] દ્વિગુણ અંક સ્થાપવો, [અધિ=૪

૧. ઓ ધિજી રીતિ પણ આ સ્થાપેલા ૩૬ ના યંત્ર ઉપરથી વિચારવી સુગમ છે.

૨. પ્રથમ સ્વપાઈ શ્વેલા બે પ્રકારના પંદરીયા અને એક અઢારના યંત્રમાં જે રીતે પા અર્ધા ને પોળા ભાગ સ્થાપ્યોગ્ય સ્થાપ્યા છે. તદ્વત્.

એટલે] ચોથા ગૃહમાં તે ત્રીજા ભાગનો અર્ધ અંક સ્થાપવો, વઢી તેજ ત્રીજા ભાગનો દોઢ ગુણો અંક [રસે=૬=] છઠ્ઠા ગૃહમાં સ્થાપવો. (રસાર્ધ=) છઠ્ઠા ગૃહથી અર્ધ અંક આવ્ય=પહેલા ગૃહમાં સ્થાપવો, અને [ગુણે=૩ એટલે] ત્રીજા સ્થાનમાં કૃત=ચોથા ગૃહથી અર્ધ અંક સ્થાપવો ॥ ૪ ॥
इति तृतीया रीतिः ॥

અર્થ:-જેમ ઇષ્ટ રાશિ છત્રીસ હોય તો તેનો ત્રીજો ભાગ ૧૨ અને તેનું અર્ધ ૬ તે ચોથા ગૃહમાં, અને તેજ ત્રીજો ભાગ જે વાર તેનો દોઢ ગુણો અંક એટલે ૧૮, તેને છઠ્ઠા ગૃહમાં સ્થાપવો, અને છઠ્ઠા ગ્રહનો (૧૮ નો) અર્ધ ભાગ ૯, તેને પહેલા ગૃહમાં સ્થાપવો, અને ચોથા ગૃહનું [છનું] અર્ધ ૩, તેને ત્રીજા ગૃહમાં સ્થાપવો, इत्यादि રીતિ ગંગાપ્રવાહ ગ્રંથમાં કહી છે. ॥

श्रीमत्प्रश्वर ग्रंथा-दकारेष्ट ध्रुवःस्मृतः ।

रेफेद्वौ समरसारात् । हे दिशो नष्टचक्रतः ॥ ५ ॥

અર્થ:-શ્રી પ્રશ્નેશ્વર ગ્રંથથી અકારને ૮ ને ધ્રુવાંક ગણ્યો છે, સમરસાર ગ્રંથથી અહિં રેફને ૨ નો ધ્રુવાંક ગણવો, અને નષ્ટ ચક્ર ગ્રંથથી હ કારને દિશઃ=૧૦ નો ધ્રુવાંક ગણવો [જેથી અહીં પદથી ૮-૨-૧૦=૨૦ વિહરમાન થાય છે. ॥ ૫ ॥

तच्चक्रं ज्ञानमंजर्या । ते ना भूदिशयंत्रकम् ।

स्याद् ज्ञापकं चास्यसानु-स्वाराकारानुयोजनम् ॥ ६ ॥

અર્થ:-તે ચક્ર જ્ઞાનમંજરી ગ્રંથમાં કહ્યું છે, તેથી તે ચક્રવડે પણ ૨૦ નો ચન્ત્ર થયો. અને તે [૨૦ નો અંક] અનુસ્વાર સહિત અકારનો સંવંધ જણાવનારો છે. ॥૬ ॥ તે આ રીતે—

दोतिनीत्यादि गाथायां । अकारे पिद्विकांकतः ।

विदोः स्पष्ट तयैवोक्ते । विंशसंख्या प्रबोधनम् ॥ ७ ॥

અર્થ:-દો તિન્નિ [વે ત્રણ] ઇત્યાદિ પદવાઢી ગાથામાં અ કારમાં પણ ૨ નો ધ્રુવાંક કહ્યો છે, અને વિન્દુ તો સ્પષ્ટજ કહેલું છે, જેથી અમ્ શબ્દ પણ ૨૦ ની સંખ્યાને જણાવનારો છે. [૨-૦=૨૦ ॥ ૭ ॥

પુનરપ્યષ્ટતેઽકારે । માત્રાકૈકસ્ય મેલને ।

જાતઃ સનવકોસાગ્રે । રેફેઽષ્ટૌનષ્ઠ ચક્રતઃ ॥ ૮ ॥

વ્યંજનેત્વાત્તદૈકોન- ભાવેમધ્યગ સત્તકઃ ।

હકારેઽગ્રે કૃતઃ સિતાં-પ્રશ્નેશ્વર ધૃતધ્રુવાત ॥ ૯ ॥

શેષપ્રાગ્વદિહાપિસ્યાત્ । તૃતીયાલિસ્થિતૌપુનઃ ।

સમાત્રાંકા વકારે દ્વૌ । જન્મેતેન ત્રિકોગ્રિમઃ ॥ ૧૦ ॥

અર્થઃ-વઢી વીંજી રીતે પળ વિચારીએ તો અકારમાં ૮ નો ધ્રૂવાંક છે, તેમાં “અ” કાર માત્રાવાઢો છે માટે માત્રાનો એક અંક મેઢવતાં ૯ થયા તે નીચે સ્થાપવા, તે “અ” ની આગઢ પુનઃ ^૯ રેફ છે. તે રેફનો ધ્રૂવાંક નષ્ઠચક્રમાં ૮ નો કહ્યો છે, પરન્તુ રેફ પોતે વ્યંજન હોવાથી એક વાદ કરતાં ૭ નો અંક પ્રાપ્ત થયો તેને [વિંશતિ યંત્રના] મધ્યગૃહમાં સ્થાપવો. તે રેફની પઢી હ્ કાર આવ્યો તેનો ૪ ધ્રૂવાંક પ્રશ્નેશ્વર ગ્રંથમાં કહ્યો છે માટે તે ચારને ૭ ની પઢી [પથ્યાત્] સ્થાપવા. શેષ ગૃહો વાકી રહ્યાં તેને વીસનો મેઢ મલે એવા અંકોથી પૂરવા એમ પૂર્વે કહ્યું છે તેમ અહિં પળ જાણવું, વઢી ત્રીજી પંક્તિમાં રહેલાં માત્રા સહિત અંકવાઢો વે અકાર છે માટે તેને પઢીનો-નીચેનો અંક [૧ અધિ+કરવાથી] ૩ નો પ્રાપ્ત થાય છે. ॥ ૮-૯-૧૦ ॥

૧ અહિં અર્હમ્ પદથી વિંશતિ યંત્ર કરવાનો છે, ત્યા અર્હમ્ પદમાં અ ^૯ હ અં એ અર્હિ

પંક્તિ

૧	૨	૩
૧૦	૨	અ ૮
૬ ૪	૮	અ ૯
૮ ૬ ૫	૭	અ ૧૧
	અ ૧૧	અ ૩

અંકસ્થાપન ગતિનો ક્રમ પ્રથમ ાં એ આકારે થઈ ને પુનઃ-
એ આકાર થયો. એ વને ક્રમ જમણી વાજુથી પ્રારંભાઈને ઢાંવી વાજૂ પૂર્ણ થાય છે. એમાં ત્રીજી પંક્તિનો ત્રણ ગૃહ જૂદા જૂદા અકારવાઢો છે, અને શેષ ગૃહમાં રકાર વિગેરે દર્શાવ્યા છે, તે પ્રમાણે શ્લોકાર્થને અનુસારે ૨૦ નો મેઢ વિચારવો.

૨ અર્થાત્ પહેલો ઉપરનો અ માત્રા સહિત હોવા છતાં માત્રાનો અંક ગણ્યો નથી અને નીચેના અ પળ માત્રા સહિત છે તેનો માત્રાનો અંક ગણાયેલો છે, જેથી ૧ માત્રા અને ૨ અ મઢીને ૩ નો અંક સર્વથી નીચે આવ્યો.

અંકત્યસ્યર હોડ્યાગા દેકાદશતતો પ્રિમા ।

રેફેદ્વૌહે કૃત ૪ મિતા-સ્તદ્વોગે ષટ્ નિવેશિતાઃ ॥ ૧૧ ॥

રેફસ્ય વ્યંજનત્વે નૈ-કોનત્વે પંચવા સ્થિતાઃ ।

અર્હ પદાદ્વિંશયંત્રં । મેઘાદિ વિજયોદિતં ॥ ૧૨ ॥

તથા અં [અર્હ માંનો અં] ૨=૭ તથા હ=૪ ને નહિં છોડીનો રહ્યાં છે માટે તે [૭+૪= ૧૧ નો અંક અગ્રે [એટલે ૩ ની] પશ્ચાત્ સ્થાપવો. તથા રેફનો ૨ અને હ નો ૪ ધૃવાંક છે, તે બે મઝીને ૬ થાય માટે ૬ નો અંક અગિઆરની પશ્ચાત્ સ્થાપવો. વઝી રેફ એ વ્યંજન છે, માટે એક ન્યૂન કરવાથી ૫ નો અંક આવે છે, માટે તે પળ ૬ ની સાથે સ્થાપવો એ પ્રમાણે શ્રીમેઘવિજયજી ઉપાધ્યાયે કહેલો ૨૦ નો યંત્ર અર્હ પદથી સિદ્ધ કર્યો. ॥ ઇતિ અર્હ પદેન વિંશતિ યંત્રમ્ ॥ ૧૧ ॥ ૧૨ ॥

॥ ઇત્યર્હ પદેન વિશયંત્ર વ્યવસ્થા ॥

૧	૨૪	૩
૬	૧૨	૧૮
૨૧	ધારક નામ	૧૫
૩૬		

एकादयःस्यु नव यावदंकाः ।

यंत्रे यतः पंच दश प्रसिद्धे ॥

द्वाव्या दशांता धृति यंत्रकेऽकाः ।

व्यक्तोऽधिके स्माद्गणितेर्થ भेदः ॥૧૩॥

॥ અથ વિંશતિયંત્રે ૩ તઃ ૧૧ અંકહેતુઃ ॥

અર્થઃ-જે કારણથી ૧૫ ના અંકથી પ્રસિદ્ધ એવા યંત્રમાં (પંદરીયા યંત્રમાં) ૧ થી પ્રારંભીને ૯ સુધીના અંક હોય છે, અને ધૃતિ=૧૮ ના યંત્રમાં બેથી દશ સુધીના નવ અંક હોય છે તે પંદરીયાથી અધિક અંક હોવાથી એ ગણિતનો અર્થ ભેદ યુક્ત છે ॥ ૧૩ ॥

ક્રમાગતાંકે ન વિલોપનંચે ।

ત્કથં તદેકા દશ ચાંકતઃસ્યુઃ ॥

દ્વયાધિક ત્વા દ્વવસુસ્થલેષુ ।

અંકેતદેકત્ર કૃતોર્થ ભેદઃ ॥ ૧૪ ॥

એ ૧૫- તથા ૧૮ યંત્રમાં (આવેલા ૯-૯ અંકો) અનુક્રમે આવેલા હોવાથી ક્રમ પ્રાપ્ત થયેલા કોઈ પણ અંકનો લોપ થયો નથી, પરંતુ ૨૦ના યંત્રમાં ક્રમે આવતા અંકોમાંથી એક અંકનો લોપ કરવો પડે છે, અને જો તે ક્રમે આવતા અંકોમાંથી એક અંકનો લોપ ન કરીએ તો આદિ અંક ૨ નો હોવાથી અથવા બે અંક હોવાથી (એટલે પંદરીયાનો પર્યન્ત અંક ૧ ત્યારે વિંશતિનો પર્યન્તક ૧૧ (એટલે ૨ થી ૧૧ સુધીના ૧૦ અંક) હોવાથી તે ૧૦ અંકો નવ ગૃહોમાં કેવી રીતે સ્થપાય ? તે કારણથી એક અંકમાં અર્થ ભેદ કરવો પડે છે, [અર્થાત્ નવ રાનામાં દશ અંકો ન ગોઠવાઈ શકવાના કારણથી એક અંકનો એક લોપ કરવો પડે છે.] ॥૧૪॥

યંત્રેતદેકાધિક વિંશચિદ્ધે ।

एकादशांता त्रिमुखाहितैकाः ।

एकोनतायामपि विंशयंत्रे ।

विनार्थभेदं गतिरस्तिनान्या ॥ ૧૫ ॥

અર્થઃ-અને તે કારણથીજ એક અધિક વીસ [૨૧] ના યંત્રમાં ત્રણથી પ્રારંભીને અગિઆર સુધીના નવ અંક છે, જેથી તેમાં અંક લોપ કરવો પડ્યો નથી, અને વીસનો યંત્ર એકવીસની અપેક્ષાએ એક ન્યૂન હોવા છતાં પણ અંકલોપ થાપ છે, માટે વિંશતિ યંત્રમાં અર્થ ભેદ વિના [અંક લોપ વિના] વીજી કોઈ ગતિ નથી ॥ ૧૫ ॥

जघन्यभावेनजिनादशस्युः । जिनद्वयं२वर्णभिदाऽष्टतेपि ॥

नित्याजलेशा१४पुनरत्रसिद्धा२४ गत्वात उच्चैर्नग७रज्जुदेशम् ॥ ૧૬ ॥

अर्थ:- (हवे विंशति यंत्रमां दश आदि अंको तथा तेनो क्रम स्थापनामां २४ तीर्थकरनी गणत्री दर्शावाय छे ते आ प्रमाणे—) जघन्यथी १० तीर्थकरोनो समकाले जन्म थाय छे, माटे प्रथम दशनी स्थापना, तयार वाद वे आठ तीर्थ करो [= सोल तीर्थ करो] वर्ण भेदथी छे [सुवर्ण वर्णना छे] माटे २ तथा ८ नो अंक स्थापवो. तयार वाद जलेशाः = ४ तीर्थकर गणतां सिद्ध = ते चोवीसे तीर्थ करो उर्ध्वलोकमां नग ७ = रज्जु उंचे जईने सिद्ध थया माटे ७ नो अंक स्थापवो. ॥ १६ ॥

ध्येया इतोऽमी नवभेद सुकत्या ।

सूर्ध्वित्रिलोक्याः शिव ११ शर्मभाजः ॥

षट् ६ पंचवा ५ केवल बोध दृष्ट्या ।

द्रव्याणि नित्यं परिभाषयंतः ॥ १७ ॥

अर्थ:- तयारवाद अे चोवीसे सिद्धनुं स्वरूप मोक्षना नव भेद बडे (सत्प-
दादि नव अनुयोगद्वारबडे) ध्येय-भाववा योग्य छे, माटे ९ नो अंक
स्थापवो. तथा त्रंण लोकने मस्तके शिवशर्म = शिवसुखने भजनारा थया,
माटे (शिव =) ११ नो अंक स्थापवो, (परन्तु मोक्षे जवा पहेलां)
ते तीर्थकरो केवल ज्ञान अने केवल दर्शन बडे नित्य छ अथवा पांच
द्रव्यनी परिभाषनावाळा (ध्यान वा उपदेशवाळा) हुता तेथी [अग्नि-
आरना अंक पहेलो] ६ अने ५ नो अंक स्थापवो. (जेथी प्रथम ६ नो
मुख्य अंक स्थापीने गौणपणे लुप्त करेलो ५ नो अंक पण स्थापवो. तयार
वाद ११ नो अंक स्थापवो. ॥ १७ ॥

अप्रदेशतयाऽस्कंध-भावाद्द्रव्याविवक्षया ॥

कालः स्याद्द्रव्यपर्यायो । द्रव्यपंचकमेव तत् ॥ १८ ॥

अर्थ:- [छ तथा पांच द्रव्यनुं कारण आ प्रमाणे—] — काल द्रव्य
प्रदेश रहित होवाथी स्कंध रहित पण छे (अर्थात् काल द्रव्यनो स्कंध
नथी तेम प्रदेश पण नथी) माटे तेमां द्रव्यनी विवक्षा न करवाथी काल
द्रव्य पर्याय रहित [द्रव्य अवा नामथी रहित] छे. जेथी द्रव्य पांचज

ગણાય છે [ત્યારવાદ ૩ ના અંકની સ્થાપનાનું કારણ સ્પષ્ટ કહ્યું નથી તે
યથા સંભવ સ્વતઃ વિચારવું]. ॥ ૧૮ ॥

ચત્વારો ૪ દશ ૧૦ ચ દ્વૌ ૨ તા-વષ્ટે ૮ તિ સ્ફુટિકાચલે ॥

તીર્થે જિનાઃસ્થિતા વિંચૈ-સ્તદંકૈ વિંશયંત્રકમ્ ॥ ૧૯ ॥

અર્થઃ-અથવા વીજી રીતે વિચારતાં (સ્ફુટિકાચલે તીર્થે =) અષ્ટાપદ તીર્થ
ઉપર ૪-૧૦-૨-૮ તીર્થકરોની પ્રતિમાઓ રહેલી છે, માટે તે ચોવીસ
પ્રતિમાઓના અંક સહિત આ વિંશતિયંત્ર થાય છે. ॥ ૧૯ ॥

પ્રાચ્યાં જૈનં દ્વયં તત્ર । દક્ષિણસ્યાં ચતુષ્ટયમ્ ॥

ઉદગાસન્ન ઇશાન-દેશે દશ જિનાઃસ્થિતાઃ ॥ ૨૦ ॥

અર્થઃ-ત્યાં અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર પૂર્વદિશામાં ૨ તીર્થકર, દક્ષિણમાં ૪ *
અને ઉત્તર દિશા પાસે ઈશાન દિશામાં ૧૦ જિનેશ્વરો રહ્યાં છે. ॥ ૨૦ ॥

પ્રતિચ્યામષ્ટ ચાગ્રેચ્યા-મિહતેપિ પ્રસંગતઃ ॥

પૂર્વ દેશ જનુર્મુક્ત્યો-ર્થદિવાઽભ્યુદયશ્રિયાઃ ॥ ૨૧ ॥

અર્થઃ-તથા પશ્ચિમમાં ૮ જિનેશ્વરો કહ્યા છે, તે અહિં પ્રસંગને અનુસરે
અગ્નિકોણમાં ગણવા. કારણકે “ પૂર્વદેશમાં જન્મ અને મોક્ષ થવા વડે ”
એ અર્થથીજ અભ્યુદિત લક્ષ્મીવાળા [એ ૮ જિનેશ્વરોને પૂર્વ તરફના
અગ્નિકોણમાં ગણ્યા છે.] ॥ ૨૧ ॥

પદ્ ૬ સસા ૭ દિગતો વાષ્ટ ૮ ।

ત્રિ ૩ વાર્ધ્યા ૪ દિગતૌતતઃ ॥

અષ્ટાપ્રાચીપ્રતીચ્યોસ્તે-

પ્યંતરાલે પ્રતિષ્ઠિતાઃ ॥ ૨૨ ॥

* યંત્રમાં ૪ નો અંક ઉત્તરમાં આવેલે.

अर्थ:-तथा छद्दी सातमी आदि गतिमांथी ८ नो अंक छे, तथा त्रीजी चोथी विगेरे गतिमां पण आठनो अंक छे तेथी अे आठनो अंक वा जिनेश्वरो दक्षिण अने पश्चिम दिशिने वच्चे पण रहेला गणवा. ॥ २२ ॥

उत्तमा क्षत्रिय गतिः । षट् सप्ताद्या ततःस्मृता ॥

पद्माकृतौ विंशयंत्रे । तथैवाष्ट निवेशिताः ॥ २३ ॥

अर्थ:-क्षत्रिय गति उत्तम छे, तेथी छ अथवा सातथी प्रारंभीने (पूर्वमां ६ अथवा ७ नो अंक स्थापीने) विंशति यंत्र होय छे, अने ते कारणथीज पद्माकृतिवाळा विंशति यंत्रमां पण ८ नो अंक तेवी रीतेज [अटले ६-७ नी वच्चेज] रहेलो छे—स्थापेलो छे. ॥ २३ ॥

यद्यप्यंक परावृत्ति । गतिभेदेन दृश्यते ॥

नास्तिदिग् निश्चयःप्रोक्त । स्तथाप्येषा व्यवस्थितिः ॥ २४ ॥

अर्थ:-जो के गतिभेदोथी अंकपरावृत्ति देखाय छे तेथी [अटले भिन्नभिन्न गति बडे स्थपाता विंशति यंत्रोमां अमुक अंक अमुक गृहमांज रही शके अेवो] दिशिनो निश्चय कह्यो नथी, तो पण विशेषतः आ आगळ कहेवाथी व्यवस्था निश्चित कहे छे. ॥ २४ ॥

पक्षा २ हि ९ सिंधु ४ शैला ७ दि-रुत्तमा ब्राह्मणेगतिः ॥

अनुरोधादियंतस्या । प्रतिष्ठांकेपुनिश्चिता ॥ २५ ॥

अर्थ:-पक्ष=२ अहि=९ सिंधु=४ शैल=७ इत्यादि क्रमवाळी ब्राह्मणगतिज उत्तम छे, माटे ते अनुरोधथी [ते ब्राह्मणगतिने अनुसरीने] अंकोने विषे अेज प्रतिष्ठा-स्थापनक्रम (पूर्वमां २ दक्षिणमां ९ उत्तरमां ४ मध्यमां ७ इत्यादि घणीवार वर्णवायेलो क्रम) निश्चित थयो छे. ॥ २५ ॥ इति विजययंत्रे विंशति यंत्रांकप्रतिष्ठा ॥ इति अंक हेतुः ॥

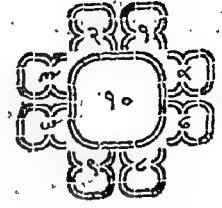
१ प्रथम वीस प्रकारनी गतिओ दर्शावी छे तेमांनी गति अथवा (इशानमां ६ वा ७ थी प्रारंभाती क्षत्रियगति. तेवीज रीते वैश्य गति. इत्यादि.

इति विजययंत्रे विंशति यंत्रांक प्रतिष्ठा

૧૦	૨	૮
ર.	ચં.	મં.
૪	૭	૯
લુ.	ગુ.	શુ.
૫	૧૧	૩
શ.	રા.	કે.

૬	૪	૧૦
૫		
૧૧	૭	૨
૩	૯	૮

૬	૧૧	૩
૪	૭	૯
૧૦	૨	૮

ઉ. ક્ષ. ૨૦

વૈ. મં. ૨૦

ईशानेशदिगी १० श्वर स्थितिरपि स्वांगेपिपंचानन-

द्वैगुण्याद्द्वय द्वयमर्ध तौद्रितनया रोधे न हंसद्वयात् ॥

अष्टौसिद्धय एव मूर्तयइवांभोराशिनिर्मथनं ।

सप्रांवा नवनेत्र षट् भुजधरस्यास्मात् ज्वरस्योद्भवः ॥ १ ॥

અર્થ:-ઈશાન દિશામાં ૧૦ નો અંક તે ઈશ્વરની-મહાદેવની શરીરસંબંધિ દશાસ્થિતીને સૂચવ નારો છે, કારણ કે મહાદેવનું પંચાનન નામ હોવાથી પંચ મુખ છે, અને અર્ધાંગમાં પાર્વતી હોવાથી બે શરીર મહાદેવનાં થયાં તેથી પાંચને ચમળાકરતાં ૧૦ સ્થિતિ થઈ. તથા અર્ધાંગે પાર્વતી હોવાથી મહાદેવ દ્વિરૂપ થવાથી દશ પછી ૨ નો અંક આવે છે. તથા આઠ સિદ્ધિ એજ જેની આઠ મૂર્તિ જેવી છે, તેથી ૮ નો અંક આવે છે, તથા અંભોરાશિ =સમુદ્રનું મંથન કર્યું તેથી સમુદ્ર સાથની સંખ્યાએ ગણાતાં હોવાથી ૭ નો અંક આવે છે, તથા એનાથી નવનેત્ર અને છ ભુજા વાળા જ્વર () ની ઉત્પત્તિ હોવાથી (ત્રિમૂર્તિ હોવાથી) નવ નેત્ર અને છ ભુજાની અપેક્ષાએ ૯ તથા ૬ નો અંક આવે છે, ॥ ૧ ॥

संख्यैकादशहक्त्रयं विजयकृद्दानंजयस्यार्जुनेऽ-

प्यैश्वर्यार्थिषु विंशयंत्र करणे ध्येयानि वस्तुन्यतः ॥

यावद्गता रसापिपरमार्धांगीभवन्ती स्थिरा ।

गेहेतद्बहुधा भवेच्चवसुधाधीशोपिवश्यः स्वयं ॥ २ ॥

અર્થ:-પાંચમે અથવા છઠ્ઠે ભવે પોદિલતા એટલે પોદિલમુનિ હતા, જેથી એ રીતે પળ ૫-૬ નો અંક વિચારવો. તથા શ્રીવીરપ્રભુના અગિયાર ગણધર હતા, અને પૂર્વભવમાં વીસ સાગરોપમનું આયુષ્યહતું તેથી એ રીતે ૧૧ ના અંક સહિત આ ૨૦ નો યંત્ર વિચારવો, એ રીતે ઉપર કહેલા ભાવોનો નિશ્ચય આ વિંશતિ યંત્રથી વિચારવો ॥ ૫ ॥ इति विंशतियंत्रे श्रीमहावीरावतरणम् ॥

દશાસુરાધ્યા યુસદોદ્ધિધાલે-

દ્યૌવ્યંતરાઃ જ્યોતિષિકાશ્ચતુર્ધા ॥

તે નારકાઃસસ નરાત્ર તિર્યગ્-

જાત્યાશ્ચ પંચેન્દ્રિય દેહભાજઃ ॥ ૬ ॥

અર્થ:-૧૦ ના અંકથી અસુરકુમારાદિ દશ ભવનપતિદેવો, ૨ ના અંકથી તે ભવનપતિ [ઉત્તર નિકાય અને દક્ષિણ નિકાયના એમ] બે પ્રકારના ૮ ના અંકથી આઠ પ્રકારના વ્યંતરદેવો ૪ ના અંકથી ચાર પ્રકારના જ્યોતિષી, ૭ ના અંકથી સાત પ્રકારના નારક, ૯ ના અંકથી નવ પ્રકારના તિર્યચ [ત્રણ વેદ વાળા જલચરાદિ ત્રણ ગણતાં નવ તિર્યચ], ૫ ના અંકથી તે તિર્યચો વિગેરે પંચેન્દ્રિયજાતિ, ના જીવો છે એમ વિચારવું ॥ ૬ ॥

સ્યુઃસ્થાવરાઃ પંચવકાઃપૃથક્ત્વાત્ । પ્રત્યેક વૃક્ષેવિકલત્રયંચ ॥

નરાસ્તથૈકાદશધેતિવિંશ-યંત્રે પ્રસિદ્ધિઃ સમયેપિસિદ્ધા ॥ ૭ ॥

અર્થ:-અથવા પ્રત્યેક વનસ્પતીને જૂદી ગણવાથી સ્થાવરો પાંચ [સાધારણ વનસ્પતિ સહિત] છે, તથા ૩ ના અંકથી ત્રણ પ્રકારના વિકલેન્દ્રિય, ૧૧ ના અંકથી અગિયાર પ્રકારના મનુષ્ય [અહિં આગલ કહેવાશો તે પ્રમાણે] વિચારવા. એ પ્રમાણે આ વિંશતિ યંત્રમાં જે અંક પ્રસિદ્ધ છે, તે અંકનો ભાવ સમયમાં-સિદ્ધાન્તમાં સિદ્ધ-પ્રસિદ્ધ છે ॥ ૭ ॥

જલચર ૧ સ્થલચર ૨ ચેચરા ૩ સ્ત્રિવેદાઃ ૯ નરા સસે ક્ષેત્રજાઃ

અંતરદ્વીપજાઃ ૪ એવં ૧૧ જ્યોતિષ્કાઽનક્ષત્રતારાણામભેદાત્ ॥ ૮ ॥

મૂ૧વિશ્વ૩ક્ષણ૬ચંદ્ર૧ચંદ્ર૧પૃથિવી૧યુગ્મૈક૧૨સંખ્યાક્રમાત્ ।
 ચંદ્રાં૧મોનિધિ૪વાણ૫ષણ્ઢનવ૯વસૂન્ ૮દિક્૧૦સ્વેઽચરાશ્યાદિષુ॥
 ऐश्वर्यात्૧રિપુમारी વિશ્વમયહત્ ક્ષોભાંતરાયાત્ વિષાત્ ।
 લક્ષ્મી ૧ રક્ષણ ૨ ભારતી ૩ ગુરુમુખાત્ મંત્રાન્ ઇમાન્ દેવતે ॥ ૧ ॥

इति पद्मावती स्तोत्रे

અર્થ:-મૂ=૧, વિશ્વ=૩, ક્ષણ=૬, ચંદ્ર=૧, ચંદ્ર=૧, પૃથ્વી ૧, યુગ્મૈક=૧૨, એ સંખ્યાના અનુક્રમથી-ચંદ્ર=૧, અમ્મોનિધિ=૪, વાણ=૫, ષટ્=૬, નવ=૯ વસુ=૮, અને દિગ્=૧૦ અને તેથી સ્વે ઉર્ધ્વ આકાશમાં [એટલે ૧૦ ની ઉપર રાશિ=૧૨ વિગેરે અંકો સ્થાપવામાં જે યંત્ર બને છે] તે ઐશ્વર્યવાળા યંત્ર લક્ષ્મી પ્રાપ્ત થાય છે, તથા શત્રુ અને મરકી વિગેરે તથા સર્વ ભયોથી રક્ષણ થાય છે, તથા હૃદયક્ષોભથી અન્તરાયથી અને વિષથી પણ રક્ષણ થાય છે. તથા ગુરુમુખથી [વૃહસ્પતિના મુખથી] વાળી થાય છે, એ પ્રમાણે લક્ષ્મી રક્ષણ ભારતી પ્રાપ્ત થાય છે, તેથી હૈં પદ્માવતી દેવી ! માતા ! એ એ મંત્રોને-રહસ્યોને ગુરુમુખથી નિશ્ચય કરીને ધ્યાન કરે ॥ ૧ ॥

તત્રૈંદ્રી ૧ રાક્ષસો ૨ દીચી ૩-વાયુ૪મધ્યા૫ગ્નિ૬દક્ષિણા૭॥

ऐशानी ૮ પશ્ચિમે તાસુ ૯ । ક્રમાદંક નિવેશનમ્ ॥૨ ॥

અર્થ:-ત્યાં અનુક્રમે પૂર્વ દિશિમાં-રાક્ષસી (નૈઋત્ય) દિશિમાં, ઉત્તર દિશિમાં વાયવ્ય-મધ્ય-અગ્નિકોણ-દક્ષિણ-ઈશાન-અને પશ્ચિમ એ નવ સ્થાનોમાં [કોઠાઓમાં] અનુક્રમે અંકસ્થાપના કરવી ॥ ૨ ॥

राशेरिष्टस्यांशकोयस्तृतीयो-

दिग्भि ૪ હીનઃ સદ્વિતીયે નિવેશ્યઃ ॥

રૂપા ૧ ધિક્યાન્નંદ ૯ વેદા ૪ દ્રિ ૧ વાણ ૫

રામાં ૩ ગ ૬ ક્ષમા ૧ સિદ્ધિ ૮ કોષ્ટેષુદધ્યાત્ ॥૩॥

૧ આ શ્લોકમાં લેખેલા અંકોની વિશેષ સ્પષ્ટતા આ શ્લોકની અર્ધિ જાણી ટીકાના માર્ગથી જ સમજી શકાશે. કે એ અંકોથી ૨૦ કેવી રીતે બને છે.

अर्थः—दृष्ट राशिनो जे त्रीजो भाग, तेमांथी चार वाद करतां जे अंक प्राप्त थाय तेने बीजा कोठामां स्थापवो, अने तेनाथी ओकेक अधिक अंक ने अनुक्रमे ९ मा चोथा सातमा पांचमा त्रिजा छटा पहेला अने आठमा [=९-४-७-५-३-६-१-८] ओ नंबरवाळा आठ] कोठाओमां स्थापवो. ॥ ३ ॥

विंशतेर्न त्रयोभागा—स्तेनाष्टादशयंत्रवत् ॥

द्वितियगेहे द्वितियं । दत्त्वाभार्ग समाश्रयेत् ॥ ४ ॥

अर्थः—परन्तु अहिं वीजना यंत्रमां त्रण भाग पूर्ण थता नथी, ते कारणथी अद्वारना यंत्रनी पेटे बीजा गृहमां २ ना अंक स्थापनीने तयारवाद् आगळनो मार्ग लेवो [अटले ३-४-५-६-७-८-इत्यादि अंकोनी स्थापना ९-४-७-५-३ इत्यादि गृहोमां करवी.] ॥ ४ ॥

सर्वस्थानेषु चैकांकः । परमेश्वरवाचकः ॥

मंत्रपाठे प्रणववत् । धार्य कार्यस्य सिद्धिदः ॥ ५ ॥

अर्थः—पुनः मंत्र पाठमां जेम प्रणव (ॐ) नी स्थापना अवश्य थाय छे, तेम आ विंशतियंत्रना अंकोमां पण परमेश्वरनो वाचक अने सर्व कार्यनी सिद्धि करनारो ओवो १ नो अंक सर्व गृहोमां स्थापवो ॥ ५ ॥

१. अंकोमां स्थापवाथी आ अंक स्थापना थई

१०	२	८
४	७	११
६	११	३

२. सर्व गृहोमां १ नो अंक स्थापवाथी

१०	१२	१८
१४	१७	११
१६	११	१३

आ स्थापना थाय, परंतु

१	१६	३
१२	१०	८
७	४	९

ओ

४-३-८ इत्यादि गतिओ यवनपद्धति प्रमाणें स्थापतां

प्रमाणे अंक स्थापना थई. जेमां २ तथा ६ नी सायेज आच्यो छे, परन्तु सर्व गृहोमां १ नो अंक आवे तेवा यंत्रो हजी आगळ अन्य पद्धतिओ दर्शनाओ.

યથાયવનયંત્રસ્યાઽવિઘ્નૃત્રિશસિધ્યાઽદિકાગતિઃ ॥

શ્રીમદ્વિજયયંત્રોકાઽષ્ટમીશુદ્રેષુ સોત્તમા ॥ ૬ ॥

અર્થ:-જેમ યવનોના વિંશતિયંત્રમાં ૪-૩-૮ इत्यादि ગતિએ ગૃહોનો અનુક્રમ કહ્યો છે, તેમ વિજય યંત્રમાં કહેલી આઠમી ગતિ શુદ્રોમાં [શુદ્રો માટે] ઉત્તમ છે. ॥ ૬ ॥

સ્થાને દ્વયેઽત્ર યવનૈ-રેક દાનં વિનિર્મિતમ્ ।

તેનાદિકે દ્વાદશાસિઃ । ષઙ્કે ષોડશ સંભવઃ ॥ ૭ ॥

અર્થ:-યવન વિંશતિ યંત્રમાં યવનોએ બે સ્થાનોમાં [બે કોઠામાં] ૧ નો અંક [અધિત] સ્થાપન કર્યો છે, તે કારણ ૨ ના કોઠામાં ૧૨ અને ૬ ના કોઠામાં ૧૬ નો અંક સ્થપાય છે ॥ ૭ ॥

મધ્યે તત્ર દશ સ્થાનં । યથા ત્રાંતસ્તથા દશ ।

કમલાકૃતિ યંત્રેપિ । તત્ક્રમાદગ્નિગાઃ શિવાઃ ૧૧ ॥ ૮ ॥

અર્થ:-ત્યાં મધ્ય કોઠામાં ૧૦ નું અંકસ્થાન જે આ વિંશતિ યંત્રમાં છે, તેમ કમલાકૃતિ યંત્રમાં પણ મધ્ય કોઠામાં ૧૦ નો અંક છે, ત્યારબાદ અનુક્રમે આગળ ચાલતાં [શિવ=] ૧૧ નો અંક સ્થપાય છે. ॥ ૮ ॥

ક્રમાત્ત પંચકાત્પંચા-ધિક ત્વેદશ ૧૦ મધ્યગા ।

તદેકા દશતઃ પંચા-ધિકત્વેઽધસ્ત ષોડશઃ ॥ ૯ ॥

૨ આઠમી ગતિએ બ્નેલો યંત્ર આ પ્રમાણે

૧	૬	૧૩
૨	૧૦	૮
૧૭	૪	૯

આ યંત્રોમાં ૨૦ ની

ગણતરી કેવી રીતે કરવી તે ચાલુ ટીકાના ભાવાર્થમાંજ કહેવાશે.

અર્થ:-ત્યારવાદ જેમ પાંચમાં કોઠામાં પ્રાત્ર થયેલા કોઠા સંબંધિ ૫ ના અંકમાં ૫ મેઝવતાં ૧૦ નો અંક મધ્યગત પાંચમાં કોઠામાં આવ્યો છે, તેમ ૧૧ માં ૫ મેઝવતાં ૧૬ નો અંક ૧૧ ના અંકની નીચે છટ્ટા કોઠામાં આવે છે. ॥ ૯ ॥

અથ કાવ્યાર્થ:-ભૂ: ૧ વિશ્વાનિ ૩ ક્ષણા: ૬ ક્ષણૈ: ષટ્ઞિસ્ત્કગામિકા
 इति वचनात् चंद्र १ पृथिवी २ पुनः पुनश्चंद्र कथनादेककः सर्वत्र देयः
 इत्याभि प्रायः एवं १३-१६-१२ इति स्थान त्रय सिद्धिः अनुलोम विलोमे
 नांक सूत्रणमुभयांकेभ्योपि योजना ज्ञापकात् चंद्रांभोनिधि इति
 पद्मावत्या व्याख्येयं समुद्र शब्दे न चत्वारः सप्तवा इति गणनात् ततः
 १७-१४ इति स्थान द्वय सिद्धिः वाणेति चतुर्दशाऽधः वाणाः ५ यद्वा षट्
 पंचशा इति सावण्यात् एतद्विस्तर प्रागुक्त एव पांडव शब्देन पंच प्रसिद्धाः
 वक्तव्यः षट् कर्णस्य पांडवत्वात् तथा पंचमिः काम्यते कुंता तद्वधूः पंच-
 काम्यतीत्यत्र धर्म १ वायु २ इंद्राः ३ अश्विनीकुमार २ द्वयं एवं ५ षष्ठः
 पांडुरिति पंच कथने षडापि ग्राह्याः एवं वाणाः ५ कामस्य प्रसिद्धाः
 प्रष्टोवसरः 'रहोनास्तिक्षणोनास्ति' इति वचनात् एव भिन्द्रिय रसादि
 संख्यायामपि पंच षत्वं भाव्यं तेन ॥

અર્થ:-ઉપર કહેલા યુ વિશ્વ ક્ષણ ઇત્યાદિ પદવાલા કાવ્યનો
 [પદ્માવતી કાવ્યનો] ભાવાર્થ આપ્રમાણે ભૂ એટલે ૧ વિશ્વ એટલે ૩, ક્ષણ એ શબ્દ
 છના અંકને દર્શાવનારો હોવાથી ક્ષણ એટલે ૩, એ ત્રણે અંક સાથે ચંદ્ર
 શબ્દ ચારંવાર કહેવાથી ચંદ્ર એટલે ૧ નો અંક સર્વત્ર જોડતાં તથા પૃથ્વી
 એટલે ૧ નો અંક પણ જોડતાં, (અર્થાત્ ૧, ૩, ૬ ની પશ્ચાત્ ૧, ૧, ૧
 જોડતાં ૧૧-૨૩-૧૬ થાય.) એ પ્રમાણે ૧ નો અંક સર્વત્ર (સર્વસ્થાને)
 સ્થાપવો, જેથી ૧૩-૧૬-૧૧ એ ત્રણ સ્થાન [અંકસ્થાન] સિધ્ધ થાય છે,
 અહિં ક્રમપૂર્વક અથવા ક્રમ રહિત પણ અંક સ્થાપના થાય છે, તેથી વસ્ત્ર
 પ્રકારના અંકોવડે પણ યોજના જણાવેલી છે.

તથા ચંદ્રાંભોનિધિ ઇત્યાદિ પદોની વ્યાખ્યા આ પ્રમાણે-અંભોનિધિ
 એટલે સમુદ્ર શબ્દથી ૪ અથવા ૭ નો અંક ગણાય છે. તેથી ૭ અને ૪,
 અને ઉપર કહ્યાપ્રમાણે ૧ નો અંક અહિંપણ જોડતાં ૧૭ અને ૧૪ એ પ્રમાણે
 બે અંકસ્થાન સિધ્ધ થાય છે. તથા વાણ એટલે ૫ નો અંક તે ચૌદની

નીચે સ્થાપવો, અથવા છ અને પાંચ એવે અંકને સદ્દશપણું છે, તે સવિસ્તર પ્રથમજ કહેવાઈ ગયું છે, જેમકે “ પાંડવ ” એ શબ્દ વડે પાંચનો અંક પ્રસિદ્ધ છે, અને વસ્તુતઃ કર્ણને પણ પાંડવ પણું હોવાથી “ પાંડવ ” શબ્દ થી છનો અંક પણ ગણાય. તથા પાંચ વડે જે કામ્યતે ઇચ્છાયતે પંચકામી એટલે કુંતા માતા તેમની વધૂ [પુત્રવધૂ દ્રૌપદી], એમાં ધર્મ-વાયુ-ઇન્દ્ર-આશ્વિનીકુમાર બે, એપ્રમાણે પાંચ અને છઠ્ઠા પાંડૂ એપ્રમાણે પાંચ કહેવાથી છનું પણ ગ્રહણ થાય છે. એરીતે બાળ શબ્દથી પણ કામદેવનાં ૫ બાળ પ્રસિદ્ધ છે, અને છઠ્ઠો અકસર (એ પણ કામનું છટું બાળ તુલ્ય છે], કહ્યું છે કે રહો નાસ્તિ=એકાન્ત નથી, ક્ષણો નાસ્તિ=અવસર નથી. હતિવચનાત્. એપ્રમાણે ઇન્દ્રિય અને રસ પાંચ પાંચ સંખ્યાવાળા છે તો પણ ૬ ની ગણત્રી કરાય છે, એમ જાણવું. જેથી બાળ એ શબ્દથી ૫ અથવા ૬ નો પણ અંક જાણવો, તે કારણથી.

પ્રાચ્યાંદગિંદૂ ૧૨ નૈઋત્યાં-ગુણેન્દૂ ૧૩ ઉત્તરાશ્રિતૌ ॥

કૃતેન્દૂ ૧૪ તદ્યોવાણેન્દૂ ૧૫ કલા ૧૬ વૈકવૃદ્ધિતઃ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ:-પૂર્વદિશમાં દગિંદૂ=૧૨, નૈઋત્યકોણમાં ગુણેન્દૂ=૧૩, ઉત્તરાદિ શામાં કૃતેન્દૂ=૧૪, તેની નીચે બાણેન્દૂ=૧૫ અથવા એમાં એક અધિક કરવાથી ચંદ્રની કલા=૧૬ પણ ગણાય [તે વાયવ્ય કોણમાં સ્થાપાય છે] ॥ ૧૦ ॥

પંચાધિકત્વાદત્રૈવ । સ્થાપનીયાં નવેદવઃ ૧૧ ॥

તતો દશાંતો મૌરુદ્રા ૧૧-અઘઃ પંચાધિકાનૃપા ૧૬. ॥ ૧૧ ॥

અર્થ:-અથવા ઉત્તરદિશમાં જે ૧૪ સ્થાપ્યા છે, તેમાં પાંચ અધિક કરવાથી ૧૯ થાય તે પણ ત્યાંજ ૧૬ ના સ્થાને સ્થપાય છે. ત્યારવાદ અંતઃ=મધ્યમાં ૧૦ અને તેની અગ્રે [એટલે અગ્નિકોણમાં] ૧૧ નો અંક સ્થપાય છે અને તેની [૧૧ ની] નીચે પાંચ અધિક એટલે ૧૬ નો અંક સ્થાપવો. ॥ ૧૧ ॥

પૂર્વ			અ.
૧૦	૧૨	૧૧	
૧૪	૧૦	૧૬	શ્ચ
૧૫	૧૮	૧૩	
૧૬			૬.
પા.			૬.

ऐशान्यात्यष्टि १९ रष्ट्रेंदू १८ । वारुण्या मघवादिशि ॥

क्रमप्राप्तोष्टादशांक-स्तत्रभाव्या नवापिते ॥ १२ ॥

१-१०-९ इतियोजनायां नवक गणनात् यद्वा वाणेति सूत्रे चतुर्दशेभ्यो वाणाधिकत्वं १९ गौ ९ ध्रुवेत्वन्यथा रुचिरित्युपदेशात् यद्वा वाणोनत्वे ९ यद्वा क्रम प्राप्त १५ मध्ये पट्टनत्वे ९ अग्रे विवृत्यनवकथनात् दशशर कला इति सौंदर्यलहरी तेन १० वाणा एकोना ९ इत्यपि यद्वा वाणाः ३ रामस्य १ अर्जुनस्य २ कामस्य ३ तत्र ६ मेलने ९ वाण तद्वतो रभेदोप चारात् अत्र १-७-१ वाण पट्ट इति ११ एवं २०

आयतत्वेपि १-८-११ इति २० तथा १७-१-१-१ एवं २० कोणगणने दशस्थाने शून्यत्वात् एकोनत्वे ९-११ एवं स्थानद्वयादपि २० योजना भावात् वाण ५ पट्ट ६ चचनेन एकादशांक इति केचित् तत्रपूर्वं एकादशांक

1	11	3
11	1+	1
7	1'	9

भावेन पुनस्तदोषात् तेन वाण कथनात् पंच ५ त्रयोवा चतुर्दश स्थाने अंक पार्थक्ये १-४-१५ एवं २० तथा १-७-१-४-१-६ एवं २० तथा १७ पुनर्वाण ३ एवं २० तथा १४-१-७ एवं २० ततो यथा यांगं वाणेत्यादि सूत्रं विवरणीयं एव मन्यत्रापि १-७-१२ अथवा १७-१-२ तथा १-३-१६ अथवा १३-१-६ तथा १७ एकोन ४ तदा ३ एवं २० कोणे एकोन ९-१-११ द्वितीय कोणे एकोन ७ तदा ६-१-१३ एवं २० तथा ११ एकोन ६ तथा ५ अथः १-३ एवं २० अनयारीत्या कोष्टांक भेदे अभेदे वा जन करणे अधिक करणेवा ज्ञापकं वाणपादिति सूत्रं मन्तव्यं ततः एकोन ८ तदा ७ अग्रे १३ एवं २० तथा एकोन २ तदा १-१० एकोन एकाधिक ८ तदा ९ इत्यादिना सर्वत्र समाधिः एवं बहुधा यंत्र भावना सर्व कार्य सिद्धिं कर्त्तव्यात् पौंडश कोष्ट चतुर्त्रिंशत् यंत्रवत् एवं १५-१८ इतिस्थानद्वयं सिद्धिः तत एव वाण रूप वसु दिक् दिक् खेच रादयादिषु इति काचित्पाठः तेन नवचस्त नित्यमपि व्याख्यातं ततोमध्यं दिक् दश देवाः ततोप्युच्चैः खे आकाशे दशांकस्थानादुपरि रादयादिषु द्वादश प्रभानिषु अंकेषु घृतेषु यंत्रात् अस्मात् ऐश्वर्यात् लक्ष्मी भवति सिषु प्रसुखा निष्टेभ्यो रक्षणं भवति रिपवो वैरिणः मारि युगपद्दंकासृत्युः विश्वानि सर्वाणि भयानि

હૃત્ક્ષોભઃ ચિત્તભ્રમઃ ઉપલક્ષણાત્ સર્વે રોગા તતો દ્વંદ્વઃ તસ્માત્ વિષાત્ સર્પાદિઃ અત્રાપ્યુપ લક્ષણાત્ સિંહ ગજાદેરિતિ તથા ગુરુમુખાત્ વૃહસ્પતિ મુખાત્ ભારતિ વાણી ભવતિ દ્વંદ્વાલુક્ષ્મી રક્ષણ ભારતી (વાણ ૧૫ અશ્વર્ય રક્ષાયાં ૧૬ વિધાર્યે ૧૯ સપ્તમ સ્થાને લેખ્યાઃ) પ્રાપ્નોતિ હે દેવતે માતઃ પદ્માવતિ હિમાન્ મંત્રાન રહસ્યાનિ ગુરુમુખાદિત્યાવૃત્યા વ્યાખ્યાનાન્નિશ્ચિત્ય ધ્યાયામિતિ અધ્યાહારઃ ઇતિ કાવ્યાર્થઃ યદ્વાલેચરા ગૃહાઃ યથાનવસુસ્થાનેષુ સ્થાપિતાઃ જ્યાષ્ઠાદિષુ પૂર્વાદિ દિગ્ધાસુ એતાનંકાન્ તથાસંસ્થાપ્ય ધ્યાયામિ

અર્થઃ-હજાન કોણમાં ત્વષ્ટિ=૧૭, વારુણી દિશામાં [પશ્ચિમમાં] અષ્ટેદૂ=૧૮, એ પ્રમાણે મઘવા દિશીથી (પૂર્વ દિશાથી) દિશાઓના ક્રમ પ્રમાણે અઢારનો અંક આવ્યો, તે વિંશતિ યંત્રમાં નવે ગૃહોમાં અથ નવે અંકસ્થાનો વિચારવાં તે આ પ્રમાણે—

અર્થઃ-૧-૧૦-૯ એ * યોજનામાં ૯ ની ગણતરી કરવાથી, (૨૦ થાય છે) અથવા કાવ્યમાં વાણ શબ્દ કહ્યો છે તે વાણ એટલે ૫ ના અંકોનો ચૌદમાં અધિક કરવાથી ૧૯ થાય છે તેમાં [એ ૧૯ માં] ગૌ એટલે ૯ નો અંક ધ્રુવ હોવાથી યથા રુચિ પ્રમાણે ગણિતમાં જોડવો, એમ કહેલું હોવાથી (૧-૧૦-૯ માં ૯ નો અંક ગણાય છે,) અથવા વીજી રીતે વિચારતાં વાણ એટલે ૫ નો અંક ન્યૂન કરવાથી [એટલે ચૌદા માંથી ૫ બાદ કરવાથી] પળ ૯ આવે, અથવા પાંચ અને છ સહશ હોવાથી ૧૫ માંથી ૬ ન્યૂન કરીએ તો પળ ૯ આવે, અને તે નવનો અંક પૂર્વે વિવરીને કહેવાઈ ગયો છે, અથવા દશ સર કલા (એટલે ૧૦-૧-૩-૧૬ એમાં સર=વાણ એટલે ૧ ને ૧૦ માં થી બાદ કરતાં પળ ૯ આવે, અથવા વાણ એટલે ૩ નો અંક

* વિંશતિયંત્રમાં પૂર્વે દર્શાવ્યા પ્રમાણે ત્રીજા પાંચમા અને સાતમા કોઠામાં ૧૧-૧૦-૧૯ માંથી યથારુચિ અંકો લઈને ૨૦ ગણવાની પદ્ધતિ અહિં દર્શાવાય છે ત્યાં ૧૧ માંનો ૧, ૧૦ માંના ૧૦ અને ૧૯ માંથી ૯ નો અંક લઈ ૧-૧૦-૯ એ ત્રણે મેઢવીને ૨૦ ગણ્યા. વઢી અહિં સાતમા કોઠામાં ૧૫ ના સ્થાને એટલે વાસ્તવિક રીતે ૫ ના સ્થાનમાં ૧૯ એટલે ૯ નો અંક કેવી રીતે ગણવો ? તેની જુદી જુદી રીત દર્શાવી. એ કોણપંક્તિથી ૨૦ ગણ્યા છે.

पण गणाय, कारण के रामनुं अर्जुननुं अने कामदेवनुं ओ चण वाण प्रसिद्ध छे, माटे ओ ३ मां (१६ मां) ६ ने भेलवतां पण ९ थाय. अथवा वाण अने वाणधारी ओ बेमां अभेदोपचारथी ६ गणतां ५ मां भेलवी ११ करी १-७-१-११=२० थाय.

अर्थ:-हवे १७-१२-११ ओ चण अंकनी पंक्तिमां १, [७+१ =] ८, ११ ओ चण मळीने २० थाय छे, अथवा १७-१-१-१ मळीने २० थाय छे, अथवा खूणाथी खूणे गणतां १० मां शून्य होवाथी १ न्यून करवाथी ९ थाय, जेथी ११-९ अटले २० थाय ओ रीते बे स्थानथी [चीजा पांचमा कोठाना ११-१० थी पण २० नी गणची भई. चली योजना भावथी संयुक्त भावथी सातमा कोठाना ५-६ नी साहसतावाला बे अंकोने भेलवी ११ करी मध्य कोठामां रहेला १० ने ओक न्यून पणाथी ९ गणीने ११-९ अटले २० केटलाक आचार्यों गणे छे, ते योग्य नथी, कारणके प्रथम ११ ना अंक साथे ९ भेलवी ओकवार २० गणाई गया छे, तेथी अहिं पुनरुक्त दोष [पुनर्गणना दोष] प्राप्त थाय छे, ते माटे अहिं वाण कहेवाथी ५ अथवा ३ गणीने १४ ना अंकने छटा पाडतां १-४-१५ अटले २० थाय छे, तथा [१७-१४-१५ ने बदले १६ नी पंक्तिमांथी अंक छटा पाडी] १-७-१-४-१-६ अटले २० गणाय छे. तथा सत्तर अने सातमा कोष्ठकमां वाणने ५ गण्या छे, तेने बदले ३ गणतां १७-३ अटले २० थाय छे. तथा [१४-१५ मां] १४-१-५ अटले २० थाय छे, माटे आ काव्यमां वाण शब्दनो अर्थ ५-६-३ इत्यादिरीति यथा योग्य विचारयो, अने ते प्रमाणे अन्यस्थाने पण वाण शब्दना ओ अर्थोचीज यथायोग्य २० नो अंक प्राप्त करवो. तथा १-७-१२ अटले पण २० थाय छे. अथवा १७-१-२ थी पण २० थाय छे.

तथा [११-१६-१३ नी पंक्तिमां अंकोने यथा क्वचि छटा पाडतां] १-३-१६ थी २० थाय छे, अथवा १३-१-६ थी २० थाय छे. तथा [१७-१४-१५ नी पंक्तिमां] १७ मां १४ ना अंकने (१ न्यून ४ अटले) ३ गणीने उमेरतां २० थाय छे, ओ रीति न्यूनामां रहेला १९ अटले १ न्यून ९ अर्थात् ८ गणीने ८-१-११ थी पण २० थाय छे [ओ १९-१०-११ नी

પંક્તિમાંથી ૨૦ ગણ્યા.] તથા બીજે સ્થૂળે ૧૭-૧૦-૧૩ ની પંક્તિમાંથી ૧૭ એટલે ૧ ન્યૂન ૭ અર્થાત્ ૬ ગણીને ૬-૧-૧૩ મેઢવતાં ૨૦ થાય છે. એ પ્રમાણે [૧૧-૧૬-૧૩ ની પંક્તિમાં] ૧૧- [૧ ન્યૂન ૬ અર્થાત્] ૫-૧-૩ થી પણ ૨૦ થાય છે.

અર્થ:-એ રીતે કોઠામાં રહેલા અંકોને છૂટા પાડ્યા વિના અથવા છૂટા પાડીને તથા એકાદિ અંક ન્યૂન કરીને અથવા અધિક કરીને પણ એ યંત્ર ૨૦ સંખ્યા નો જણાવનાર છે, તથા બાળ એટલે ૬ નો અંક એવું પણ સૂત્ર જાણવું. અથવા ત્યારવાદ [૧૯-૧૩ ની પંક્તિમાં] એક ન્યૂન આઠ કરવાથી અઢાર એટલે સાત ગણીને તે ૭ ની આગળનો ૧૩ અંક ઉમેરતાં ૭-૧૩ થી ૨૦ થાય છે. તથા [૧૨-૧૦-૧૮ ની પંક્તિમાં] ૧ ન્યૂન ૨ એટલે ૧ ગણી તેમજ અઢારમાં ૧ અધિક ૮ એટલે ૯ ગણીને ૧-૧૦-૯ સ્થાપવાથી પણ ૨૦ થાય. હત્યાદિરીતે સર્વ સ્થાને ૨૦ ની ગણત્રી સમ્યક્રીતે વિચારવી. અને એ રીતે ઘણી ઘણી રીતે કરેલી યંત્રના ગણિતની ભાવના સર્વ કાર્યની સિદ્ધિ કરનારી હોવાથી સોલ કોઠામાં કરેલા ચોત્રીસના યંત્રની પેઠે વિંશતિયંત્રની ભાવના પણ જાણવી. એ પ્રમાણે આ વિંશતિયંત્રમાં ૫ ના સ્થાને ૧૫ અને ૧૯ ની ભાવના અંક સ્થાનની સિદ્ધિ સાતમા કોઠામાં ગણેલી છે.

અર્થ: તે કારણથીજ બાળ રૂપ વસુ દિક્ દિક્ સ્વે ચ રાશ્યાદિષુ એ વો પણ પાઠ કોઈ કોઈ ગ્રંથમાં છે. તેથી નવ વસ્તુઓ એમ પણ [નવ. ગૃહોમાં નવ અંકસ્થાનરૂપ ૯ એમ પણ] કહ્યું છે, માટે તે નવ કોઠાઓમાં મધ્ય કોઠાના વિષે દિક્ એટલે ૧૦ નો અંક સ્થાપવો, તે અંકથી પણ ઉંચે સ્વે=આકાશમાં અર્થાત્ ૧૦ ની અંકની ઉપર રાશ્યાદિષુ એટલે ૧૨ વિગેરે અંકો સ્થાપ્યે છતે એ યંત્રરૂપ ऐश्वर्यથી લક્ષ્મી પ્રાપ્ત થાય છે, અને શત્રુ વિગેરે અનિષ્ટ પદાર્થોથી રક્ષણ થાય છે, અહિં રિપુ એટલે શત્રુઓ, મારિ એટલે સમકાળે ઘણા લોકનું મૃત્યુ, તથા વિશ્વ=સર્વે જાતના ભય એટલે ભય અને હૃત્ક્ષોભ એટલે ચિત્તનો ભ્રમ, તથા ઉપલક્ષણથી સર્વે પ્રકારના રોગ, એ સર્વનો દ્વન્દ્વસમાસ કરતાં રિપુમારિવિશ્વત્રયહૃત્ક્ષોભ, ત્યારવાદ તેવા પ્રકારના વિષથી એટલે સર્પ વિગેરેના વિષથી. અહિં પણ ઉપલક્ષણ વડે સિંહ દક્ષિ વિગેરેથી (રક્ષણ થાય છે-હતિ અધ્યાહાર્ય)

तथा गुरुमुखात् अटले बृहस्पतिना मुखी भारती अटले वाणी थाय छे. अे चणेनो द्वन्द्वसमास करतां लक्ष्मीरक्षणभारती अेवुं वाक्य थाय छे. [अहिं सातमा गृहमां वाण अटले अैश्वर्यार्थे १५, रक्षार्थे १६, अने विद्यार्थे १९ नो अंक स्थापवो,] ते लक्ष्मीरक्षण अने वाणी प्राप्त थाय छे. तथा हे देवते अटले हे पद्मावती माता ! आ मंत्रोने रहस्योने गुरुमुखी जाणीने यावत् व्याख्याथी निश्चय करीने ध्यायामि अटले हुं ध्यान करुं छुं. अे ध्यायामि ५६ श्लोकमां कछुं नथी तो पण अध्याहारथी ग्रहण करवुं ॥ इति काव्यार्थः ॥

॥ विंशतियंत्रे नवग्रहादि स्थापना ॥

अथवा खेचराः अटले नव गृहोने जेम यंत्रना नव कोठामां पूर्वादि दिशाओमां स्थापेला होय छे, तेवी रीते अे अंकस्थानोने पण स्थापीने हे पद्मावती देवी ! हुं ध्यान करुं छुं. ते ग्रहोनी स्थापना आ प्रमाणेः—

मध्ये रविःशशी प्राच्यां । प्रतीच्यां संगलःस्थितः ॥

गुरुरीशे कविर्याम्ये । कौवेर्यां निश्चितो बुधः ॥ १ ॥

अर्थ—मध्यमां सूर्य, पूर्वमां चंद्र, पश्चिममां संगल, ईशानमां गुरु, दक्षिणमां शुक्र, अने उत्तर दिशामां [विंशति यंत्रने विषे] बुध रहेलो छे. ॥ १ ॥

मंदोवायौतमोवन्हौ । नैऋत्याकेतुराश्रितः ॥

ग्रहाणामितिदिग् भागा । न्यस्यंतेमुद्रिकादिषु ॥ २ ॥

अर्थ—वायुकोणमां शनि, अग्निकोणमां राहु, अने नैऋत्यमां केतु रख्यो छे. अे प्रमाणे मुद्रिका विगेरेमां ग्रहोने ते ते दिशीभागमां स्थपाय छे ॥ २ ॥

अधः स्थलात् उपर्युपरि अंकधरणं कुंडलिन्यागत्यानागाधिष्ठितत्वात्

नीचेना स्थानथी उपर उपर कुंडलिनी गति प्रमाणे [प्रदक्षिणा वर्तकमथी] अंकस्थापन करवानुं कारणके अे यंत्र नागाधिष्ठित

ततः त्रयोदशस्थान गतः १ भेलने २० एतान् गण्यन्ते विंशति चार विंशते
रूपरि प्रयोजनाभावात् एवं आयतत्वे ८ योजना अथ उद्धरीत्या प्रथम
पंक्तौ योजना ७-४ पङ्क्त १५ शेष ९ एवं २० प्रथमा १-१४-२ द्वितीया
१-४-१५ तृतीया एवं ३ ततः १२-०-८ चतुर्थी २-१०-८ पंचमी १-१-१८
षष्ठी एवं ३ मध्यपंक्तौ ११-६-३ सप्तमी १-१३-३ अष्टमी १-६-१३ नवमी
एता ८ नवउद्धरीत्या सर्वा १८ कोणे ३-१०-७ द्वितीय कोणे १-१० पङ्क्त
पंचदशशेष ९ एवं विंशतिचार विंशतिकाः ॥ अत्र १२-८ तथा ४-१६ तथा
१७-३ तथा ९-११ यद्वा १९-१ तथा ७-१३ दशस्थानेपि गृह्यत्वात् एको-
नत्वे ९-११ तथा पंचसु एकोनत्वे ४ पङ्क्तसु एकोनत्वे ९ एवं ९-१०-१ यद्वा ९-६
दशस्थाने ९ एवं स्थानद्वयजा अन्यापि विंशतिका ज्ञेया गंभीरार्थविषयात्
यंत्रस्य एवमेव गंगाप्रवाह ग्रंथ कथिते

नामकुलनी संख्या नव प्रसिद्ध छे. अथवा
हे पद्मावती देवि ! ते नव गृहमां [विंशति
यंत्रमां] नव अंक स्थानो गोप्यानि=रक्षण
करवा योग्य अर्थात् स्थापवा योग्य छे. ते

१७	१३	११
१४	१०	१६
१५	१२	१३

अहिं २० नी

यंत्रनी स्थापना आ प्रमाणे—

गणत्रीनी योजना आ प्रमाणे—

अर्थः—अहिं २० नी गणत्री बीस रीतिअे थाय छे ने आ प्रमाणे—

[१७-१२-११ नी पंक्तिमांथी] १७-२-१ अंदले २०, ७-१२-१ अंदले
२०, अने ७-२-११ अंदले २० अे प्रमाणे पदेकी बीजी अने बीजी अे चण
रीति थई. तथा [१४-१०-१६ नी पंक्तिमां] १४-०-६ अे चौथी रीतिअे
२०, ४-१०-६ अंदले २० अे पांचमी रीति, ४-०-१६ अंदले २० अे छठी
रीति, अे प्रमाणे चण रीति मध्य पंक्तिनी थई. तथा [१५-१८-१३ नी
पंक्तिमां] १५-१-१-३ अंदले २० अे सानयी रीति, १-१८-१ अंदले २०
अे आठमी रीति, १-१-१-१३ अंदले २० अे नवमी रीति, अे प्रमाणे चण
रीति नीचनी पंक्तिमां जाणवी. अथवा सानया गृहमां १३ ना स्थाने
१६ पण विचारी अे कारण के ५-६ नी सहजाना शायबी ६ विचारी अे
तो] ६-८-३-१-१-१ अंदले २० अे पंचमी रीति अने १५-१५ विचारी
अे तो ५-९-३-१-१-१ अंदले २० अे बीजी रीति, मयज १५-१ अंदले

૨૦ એ ત્રીજી રીતિ. એ પ્રમાણે વીજી રીતે પણ અધઃ [નીચેની] પંક્તિમાં ત્રણ રીતિ જાણવી. અહિં છેલ્લી રીતિમાં બે સ્થાનથી પણ ૨૦ ની ગણત્રી જાણવી. તથા અહિં છ ન્યૂન એટલે છ નો અંક પાંચ વડે ન્યૂન ગણીએ તો ષટ્ ઉપર કહેવાથી ૧ નો અંક સ્થાપવો સિદ્ધ થાય છે, વઢી તે કારણથી ૧૫ માંથી છ ન્યૂન કરતાં ૯ નો અંક આવે તે નવ સાથે પશ્ચાત્ એકનો અંક સ્થાપતાં ૧૯ થાય છે. ત્યારવાદ ૧૩ અંકસ્થાનમાંનો ૧ મેઢવતાં ૨૦ થાય છે તે વીસ અહિં ન ગણવા, કારણકે વિંશતિ યંત્રમાં વીસ વાર ૨૦ ની ગણત્રી કરવાની હોવાથી તે ઉપરાન્ત અધિક રીતિનું પ્રયોજન નથી. એ પ્રમાણે દીર્ઘ પંક્તિથી નવ રીતિએ ૨૦ ની ગણત્રી થઈ.

[હવે ૧૭-૧૪-૧૬ ની પંક્તિમાં] ઉર્ધ્વ પંક્તિ ગણતાં પહેલી ઉર્ધ્વ પંક્તિમાં છ ન્યૂન ૧૫ એટલે ૯ ગણીને ૭-૪-૯ એટલે ૨૦ થાય તે પ્રથમ રીતિ, ૧-૧૪-૫ એટલે ૨૦ એ વીજી રીતિ, ૧-૪-૧૫ એટલે એ ત્રીજી રીતિ. એ ત્રણ રીતિ જાણવી.

ત્યારવાદ ત્રીજી મધ્ય ઉર્ધ્વ પંક્તિમાં [એટલે ૧૨-૧૦-૧૮ માં] ૧૨-૦-૮ એટલે ૨૦ એ ચોથી રીતિ, ૨-૧૦-૮ એટલે ૨૦ એ પાંચમી રીતિ, ૧-૧-૧૮ એટલે ૨૦ એ છઠી રીતિ, એ પ્રમાણે મધ્યની ઉર્ધ્વ પંક્તિમાં પણ ત્રણ રીતિ થઈ.

[ત્યારવાદ ૧૧-૧૬-૧૩ એ ત્રીજી ઉર્ધ્વ પંક્તિમાં] ૧૧-૬-૩ એટલે ૨૦ એ સાતમી રીતિ, ૧-૧૬-૩ એટલે ૨૦ એ આઠમી રીતિ, અને ૧-૬-૧૩ એટલે ૨૦ એ નવમી રીતિ, એ નવ રીતિ ઉર્ધ્વ પંક્તિને અનુસારે જાણવી. અને એ પ્રમાણે નવ આયત્ત રીતિ અને નવ ઉર્ધ્વ રીતિ સર્વ મળીને ૧૮ રીતિ થઈ.

તથા એક ખૂણાથી વીજા ખૂણાની પંક્તિમાં [વિદિશિ પંક્તિમાં એટલે ૧૩-૧૦-૧૭ ની પંક્તિમાં] ૩-૧૦-૭ એટલે ૨૦ એ ઓગણીસમી રીતિ, તથા [૩-૧૦-૧૧ ની પંક્તિમાં] છ ન્યૂન પંદર એટલે ૯ ગણીને ૧-૧૦-૯ એટલે ૨૦ એ વીસમી રીતિ. એ પ્રમાણે ૨૦ વાર ૨૦ ની ગણત્રી જાણવી.

अपूर्व चमत्कार ? पूर्वगत गुप्त महाविद्याओं का भंडार ? ?

विद्यारत्न महानिधि: [दशपूर्वधर भगवान श्री भद्रगुप्ताचार्यकृत भाषांतर ओर १० यंत्र सहित.] इस ग्रंथकी तारीफके विषयमें क्या लिखा जाय, जबकि इसकी महिमा श्रव्य इसके नामसेही प्रकट हो रही है ! न्योछावर २५ रुपये.

इसमें अनेक प्रकारकी पूर्वगत गुप्त विद्याएँ हैं जो थोडासा श्रम करनेपरही अपने चमत्कारोंको बताती हैं कितनीक विद्या ऐसी है जो पढ़नेसे सिद्ध होजातीहै. मैं पाठक महानुभावोंको सादर निवेदन करताहूँ कि इस ग्रंथकी एक एक प्रति अवश्य खरीदें. और इसके चमत्कारोंको देखें, यह कहना कोई अतिशयोक्ति नहीं होगी कि यह इसजगती तलपर अपनी शान्ती नहीं रखता ! वडेही सौभाग्याकी वान है की शासन देवकी कृपासे तू आवृत्ती भी खलास होने आई है.

ज्योतिष शास्त्रका अद्भुत नमुना !

जिस ग्रंथके लिये जनता विचार करतीथी वही ज्योतिषशास्त्रका खजाना अर्हद् चुडामणी सारसटीक आज तिसरी आवृत्ती छपके तयार है. मूल कीमत रु. ३ व भेटकी कीमत रु. १॥

इस ग्रंथमें आपको क्या मिलेगा ज्योतिषका सार ? पुष्ट हूय प्रश्नोंके उत्तर ? ?

भुत भविष्य वर्तमान की बातें जाननेकी चाबी ? ? ? यह ग्रंथ संग्रह करनेसे आपको सब कुछ जाननेको मिलेगा. आप स्वयं इस ग्रंथके द्वारा तमाम ज्योतिषका सार जान लेंगे.

उपसर्गहरस्तोत्र यंत्र.

इस यंत्रको आप जरूर अपने पासमें रखो इसी यंत्रको पास रखनेमें सर्व प्रकारकी सिद्धी कौरेट, कचेरीमें जीत धनप्राप्ति वगैरे व्यापार मे लाभ, दुश्मनका पराजय इत्यादि वस्तुओंकी प्राप्ति होती है. इस यंत्रकी साधना परमपूज्य श्रीन्यायविशारद न्यायाचार्य श्रीविशोबिजयजीने करीथी वही विधीके साथ भेजा जाता है.

न्योछावर मूल किमत रु. १ भेट किमत -॥-

વઢી અહિં વીજી રીતે પળ ૧૨-૮ એટલે ૨૦, ૪-૧૬ એટલે ૨૦, ૧૭-૩ એટલે ૨૦, ૯-૧૧ એટલે ૨૦, અથવા ૧૯-૧ એટલે ૨૦, તથા ૭-૧૩ એટલે ૨૦, તથા દશમાં ગુન્ય હોવાથી એક ન્યૂન કરતાં ૯ થાય તે ૯-૧૧ એટલે ૨૦, તથા પાંચમાથી એક વાદ કર્યે ૪, અને છ માંથી એક વાદ કર્યે ૫ આવે, જેથી [૫+૪=૯] ગણી ૯-૧૦-૧ એટલે ૨૦, તથા દશના ગ્યાને [ગુન્ય હોવાથી એક વાદ કરતાં નવ ગણીને] ૫-૬-૯ એટલે ૨૦, પ્રમાણે વે વે અંકસ્થાન મેલવીને ગણાતી વીજા પ્રકારની ૨૦ ની ઓ પળ થાય છે તે ગયા યોગ્ય જાણવી. ગંભીર અર્થના વિષયવાળી તિ ગંગાપ્રવાહ ગ્રંથમાં કહેલા આ વીસના યંત્રમાં એ પ્રમાણેજ ગણવી.

રાજન્મહૈમૈ ૮ નિધિમિ ૯ ચિલોક્ષ્યાં ૩ ।

રાજ્યંભુજાભ્યાં ૨ લમતેશ્વ ૭ ચક્રૈઃ ॥

શિવં ૧૧ દિશા ૧૦ માન્વિ ૪ જયારસઢયાં ।

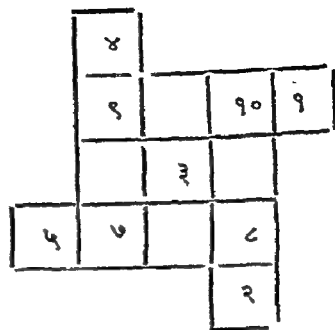
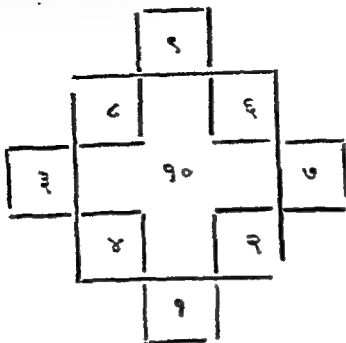
૬-૫ નરોત્રયંત્રાદિહરજિનાનાં ॥

૧:-વિરાજતા એવા મહાન્ હસ્તિ ઓ વઢે [અહિં હસ્તિ એટલે યંત્રપક્ષે વઢે] તથા નિધિ વઢે (૯ વઢે) ત્રણ=૩ લોકને વિષે ભુજાઓ વઢે (વઢે] અને અશ્વ [એટલે ૭ ના] સમૂહવઢે શિવ=૧૧ દિશા=૧૦ ને અન્વિ=૪ ના વિજયવાલું રસ=૬ સહિત અથવા રસ=૫ સહિત એવા ગ્યને વીસવિહરમાન જિનેશ્વરોના આ વિંશતિ યંત્રથી અહિં-આ લોકમાં નુપ્ય પ્રાપ્ત કરે છે. [અર્થાત્ ૮-૯-૩ । ૨-૭-૧૧ । અને ૧૦-૪-૬ અથવા એ ત્રણ પંક્તિગત અંકસ્થાનો રૂપ વીસ વિહરમાનના વિંશતિ યંત્ર વઢે નુપ્ય આ લોકમાં રાજ્ય પ્રાપ્ત કરે છે.]

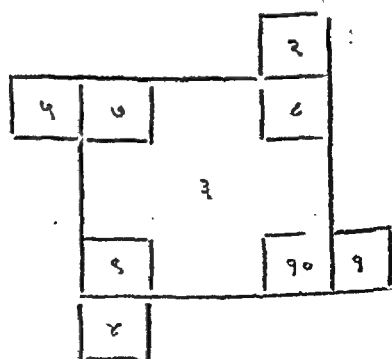
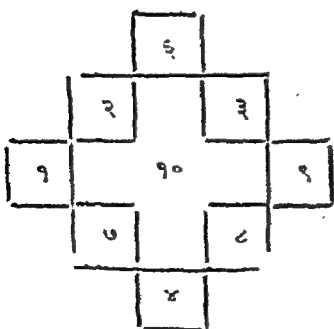
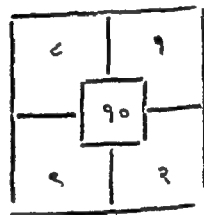
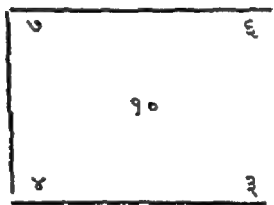
इति यंत्रे सर्वत्र एकक लेखने योजना ज्ञेया ॥

એ પ્રમાણે યંત્રમાં સર્વત્ર ૧ નો અંક સ્થાપવાથી એ વિંશતિ યંત્રની યોજના જાણવી.

आग्नेये जुम्मा मस्जिदके प्रवेश करते जमना हाथके दर्गापर

२	३	४
१	१०	९
६	७	८

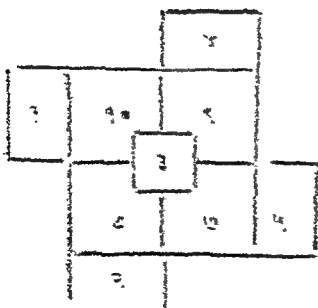
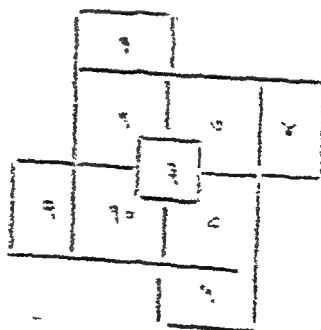
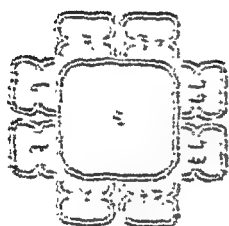
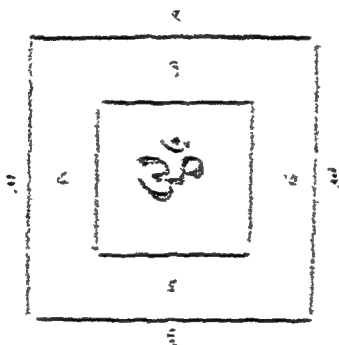
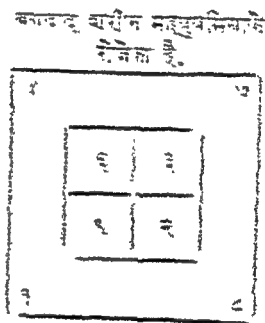
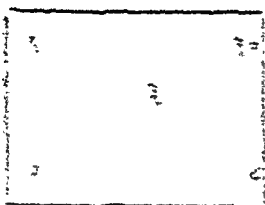

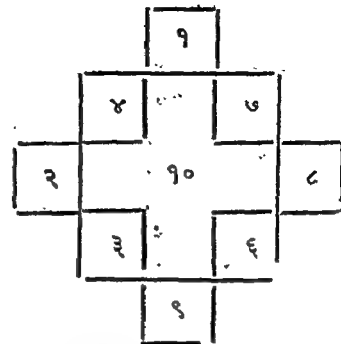
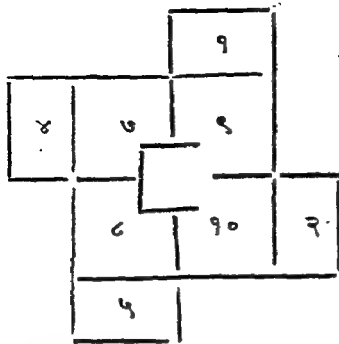
॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

ॐ	ॐ	ॐ
ॐ	ॐ	ॐ
ॐ	ॐ	ॐ

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

ॐ	ॐ	ॐ	ॐ
ॐ	ॐ	ॐ	ॐ
ॐ	ॐ	ॐ	ॐ
ॐ	ॐ	ॐ	ॐ

કચિતસ્થાનદ્વૈતાત્ કચિદપિચ કોષ્ટત્રિતયતઃ ।
 સમસ્તાદ્વ્યસ્તાદ્વા કચિદધિકતો વોન કરણાત્ ॥
 અમૂત સંખ્યા વિંશત્યત્પનુગમમયી વિંશતિમિતા ।
 તતસ્તસ્યાઃ પદ્મોદિતમપિચયંત્રં વિજયતાત્ ॥ ૧ ॥

અર્થ-એ પ્રમાણે કોઈ વચ્ચત વે સ્થાનથી (વે ગૃહોમાં રહેલા વે અંક-
 સ્થાનોથી,) કોઈ વચ્ચત ત્રણ ગૃહમાં રહેલા ત્રણ અંકસ્થાનોથી, કોઈ
 વચ્ચત સંપૂર્ણ અંકસ્થાનોથી, કોઈ વચ્ચત વ્યસ્ત (અપૂર્ણ) અંકસ્થાનોથી
 કોઈ વચ્ચત એ આદિ અધિક કરીને, અને કોઈ વચ્ચત છ આદિ ન્યૂન કરી
 પણ મેલવતાં વિંશતિ યંત્રને અનુસરનારી ૨૦ ની સંખ્યા પ્રાપ્ત થાય છે,
 તે કારણથી તે વિંશતિ સંખ્યાનો પદ્માવતી દેવીએ કહેલો યંત્ર પણ
 વિજયવંત વર્તે છે ॥ ૧ ॥

વાચકૈર્મેઘવિજયૈ- વિંશત્યંત્રસુસૂત્રિતમ્ ॥
 શ્રી વીરપાર્શ્વયત્પદ્માનુભાવાદસ્ત સિદ્ધિદમ્ ॥ ૨ ॥

અર્થ:-એ પ્રમાણે શ્રી વીરપ્રભુ અને પાર્શ્વપ્રભુના તથા પદ્માવતી દેવીના
 પ્રભાવથી શ્રીમેઘવિજયજી ઉપાધ્યાયે જે આ વિંશતિ યંત્રની સૂત્રણા
 [રચના] રચી તે વિંશતિ યંત્ર સર્વ સિદ્ધિને આપનારો થાઓ ॥ ૨ ॥

इतिश्री पद्मावती स्तवन कथित विंशति यंत्र प्रतिष्ठा ॥ श्रीरक्त

॥ विंशतियंत्र प्रतिष्ठा ॥

अे प्रमाणे पद्मावती देवी ना स्तोत्रमां कहेला विंशति यंत्रनी प्रतिष्ठा
[अंक स्थापना अथवा अंक गणत्री] समाप्त थई.

॥ अथ शुद्रोत्तमा अष्टमी गतिः ॥ विंशतियंत्रस्य ॥

अब्धि४त्रि ३ सिद्धि ८ नव ९ वाण५कु१दृग् २नगां ७गे६ ।

प्यंकं क्रमेण विलिखेत्खलु शुद्र लक्ष्म्यै ॥

एषैव यावनिक यंत्रकृताप्रतिष्ठा ।

स्यादष्टमी विजययंत्रवरेविशिष्टा ॥ १ ॥

अर्थ:-अब्धि=४, त्रि=३, सिद्धि=८, नव=९, वाण=५, कु=१, दृग्=२,
नग=७, अंग=६, अे [४-३-८-९-५-१-२-७-६ नंबरवाळा] कोठाओना
क्रमथी २ आदि अंक निश्चय शुद्रनी लक्ष्मीने अर्थे लखवा, अने अेज
क्रमवाळी यवनना विंशति यंत्रनी स्थापना पण करीअे तो ते आ
आठमी गति आ अ्रेष्ठ विजय यंत्रमां अति उत्तम कहेली छे. (शुद्रोने
माटे अति उत्तम छे.) ॥ १ ॥

अत्रापि विंशतिमिता ननु योजनाःस्यु-

स्तामुग्धबोधविधये परिशीलनीया ॥

रुद्रा ११ रसा ६ स्रय ३ इति प्रथमाकु १ भूपा १६ ।

रासा ३ पराकु १ रस ६ विश्व १३ पदैस्तृतीया ॥ २ ॥

८	९	३
२	७	११
१०	४	५
		६

१ आ शुद्रोत्तम विंशति यंत्रमां पण यथास्थाने १-१ ना अंक
स्थापतां यवननो विंशतियंत्र वने छे,

અર્થ:-એ આઠમી ગતિવાળા યંત્રમાં પળ વીસની યોજના [ગણત્રી] જે રીતે થાય છે, તે રીતિ મુગ્ધ જનના બોધને અર્થે કહેવા યોગ્ય છે, ત્યાં પ્રથમ ૧૧-૬-૩ એ પ્રથમ રીતિ, ત્યારબાદ કુ=૧, ભૂપ=૧૬, અને રામ=૩ એ રીતે ૧-૧૬-૩ ની વીજી રીતિ, ત્યારબાદ કુ=૧, રસ=૬ અને વિશ્વ=૧૩ એ રીતે ૧-૬-૧૩ એ ત્રીજી રીતિ જાણવી. (એ ત્રણે રીતે ૨૦ થાય છે.) ॥૨॥

અર્કા ૧૨ મૂ ૦ વસુભિઃ ૮ પક્ષ ૨-

દશે ૧૦ મૈ ૮ મૂ ૧ કુ ૧ ધૃત્યૈઃ ૧૮ ॥

મૂ ૧ શૈલ ૭ મૂ ૧ કૃતે ૪ દ્વં ૧ ગૈ ૬-

રિંદુ ૧ શક્ર ૧૪ રસૈઃ ૬ પુનઃ ॥ ૩ ॥

અર્થ:-તથા ૧૨-૦-૮ એટલે ૨૦ એ ચોથી રીતિ, ૨-૧૦-૮ એટલે ૨૦ એ પાંચમી રીતિ, ૧-૧-૧૮ * એટલે ૨૦ એ છઠી રીતિ, [એ ત્રણ રીતિ, ૧૨-૧૦-૧૮ ની વીજી પંક્તિમાં થાય છે.] તથા [૧૭-૧૪-૧૬ ની વીજી પંક્તિમાં] ૧-૭-૧-૪-૧-૬ એટલે ૨૦ એ સાતમી રીતિ, ૧૪-૬ એટલે ૨૦ એ આઠમી રીતિ, ॥ ૩ ॥

મૂ ૧ સિંધુ ૪ દિવસૈઃ ૧૫ પંક્તિ-વાયતત્વેનવાપ્યમૂ : ॥

ઉદ્ભત્વેશિવ ૧૧૬૬ ૨ શૈલે ૭-રેકા ૧૬ ૧૨ મુનિ ૭ મિસ્તથા ॥૪॥

અર્થ:-તથા ૧-૪-૧૫ એટલે ૨૦ એ નવમી રીતિ, એ પ્રમાણે આયત [આડી-દીર્ઘ] પંક્તિઓમાં એ નવ રીતિએ ૨૦ થાય છે. હવે ઉર્ધ્વ પંક્તિની રીતે (૧૧-૧૨-૧૭ ની પહેલી પંક્તિમાં) ૧૧-૨-૭ એટલે ૨૦ એ પહેલી રીતિ, અને ૧-૧૨-૭ એટલે ૨૦ એ વીજી રીતિ. ॥ ૪ ॥

૧૧	૧૬	૧૩
૧૪	૧૦	૧૬
૧૫	૧૮	૧૩

એ ચાલુ ગણાતી રીતીઓ આ યંત્રમાર્થી ગણવી.

* કુધૃત્યૈઃ એ પદમાં કુ=૧ તે ધૃતિ=૧૮ ઉત્તૈઃ=સહિત એવો અર્થ છે જેથી મૂ કુ ધૃત્યૈઃ એટલે ૧-૧-૧૮.

૨ અર્ધિ ૬ અને ૫ ની સદશતા ગણીને ૨૦ નો અંક ગણવો.

भूमीं १ दु १ धृति १९ मिश्रात्र-सावर्ण्यात्सप्तकेऽष्टतः ॥

यद्वैककत्रयेभेद त्वष्टासौ १७ परिपूर्यते ॥ ५ ॥

व

अर्थ:-तथा १-१-१८ अटले २० अे त्रीजी रीति. अहिं १७ ने बदले १८ गण्या ते ७ अने ८ नी सहशता विचारीने गण्या छे. अथवा तो अे पंक्तिमां १ अंकना त्रण भेद [अटले त्रण अेकडा ने सत्तर साथे परिपूर्ण करवा, अटले १-१-१-१७ अटले २० अेम पण गणवा. ॥ ५ ॥

कला १६ भू ० वार्धि ४ मिश्रांग ६-

दश १० सिंधु ४ निमीलनैः ॥

षट् ६ व्योम ० मनुभि १४ विश्व १३

भू १ म्यंगै ६ भू १ धृती १८ दु १ मिः ॥ ६ ॥

अर्थ:-तथा (१६-१०-१४ अे वीजी उर्ध्व पंक्तिमां) १६-०-४ अटले २० अे चोथी रीति, ६-१०-४ अटले २० अे पांचमी रीति, अने ६-०-१४ अे छद्दी रीतिअे २० गणवा. [पुनः १३-१८-१६ अे त्रीजी उर्ध्व पंक्तिमां] १३-१-६ अटले २० अे सातमी रीति, तथा १-१८-१ अटले २० अे आठमी रीति ॥ ६ ॥

भू १ राम ३ भू १ दिनै १५ स्त्रे ३ क १-कला१६भिर्वाथ कोणके॥

त्रि ३ दशां १० गै ७ रेक १ दश १०-नवभि ९ श्रेहते नव ॥७॥

षड् न पंचदशतः-शेषे नवयतोमताः ॥

यद्वैकोनाःषट् ६ च पंचै-कोनाः पंच ५ चतुर्मिताः ४ ॥ ८ ॥

अर्थ:-तथा १-३-१-१५ अटले २० अे नवमी रीति. अथवा ३-१-१६ अटले २० अे पण नवमी रीति छे. हवे विदिशिनी [१३-१०-१७ नी] पंक्तिमां ३-१०-७ अटले २० अे पहली रीति अने [११-१०-१९ नी पंक्तिमां] १-१०-९ अटले २० अे वीजी रीति. अहिं ९ गण्या ते पंदरमांथी छ न्यून

કરતાં ૯ આવે તે ગણવા. અથવા એક ન્યૂન છ એટલે ૫ અને એક ન્યૂન પાંચ એટલે ૪ પ્રમાણનો અંક આવો, ॥ ૭ ॥ ૮ ॥

યોગે ચતુર્ણાં પંચાનાં-નવવાગો ૧ ઠજ ૧ ધારણાત્ ॥

एवं विंशतयोविंश-प्रमाणाइह जज्ञिरे ॥ ९ ॥

અર્થ:- એ રીતે પળ ૪ અને ૫ ના યોગે ૯ નો અંક જાણવો. તે સાથે એકનો અંક સ્થાપવાથી ૧૯ થાય, એ રીતે વીસ પ્રકારની વીસની ગણત્રી અહિં થઈ. ॥ ૯ ॥

देव्या पद्मावत्या भगवत्या स्वप्नकथित यंत्रस्य ॥

संवादार्थं विवृतं वाचक मेघादिविजयेन ॥ १० ॥

અર્થ:-અંગવતી પદ્માવતી દેવીએ સ્વાનમાં કહેલા આ વિંશતિ યંત્રના સંવાદને અર્થે [ગણિતી રીતિ પ્રગટ કરવાને અર્થે] શ્રીમેઘવિજયજી ઉપાધ્યાયે આ યંત્રનું વિવરણ કર્યું. ॥ ૧૦ ॥

भवन्ति नानायंत्राणां गतय स्तेन विंशतेः ॥

यंत्रे शठकृताक्षेप विक्षेपायोद्यमोप्यसौ ॥ ११ ॥

અર્થ:-વઢી વિંશતિ યંત્રથી વીજા પળ અનેક પ્રકારના યંત્રોની ગતિઓ [રીતિઓ] પ્રાપ્ત થાય છે. તે કારણથી, તેમજ આ વિંશતિ યંત્રમાં મૂર્ખજ નોવડે કરતા આક્ષેપોને દૂર કરવા માટે પળ મારો આ ઉદ્યમ છે એમ જાણવું. ॥ ૧૧ ॥

इति विजययंत्राष्टम गत्यायवनमत विंशति यंत्रप्रतिष्ठा ॥

એ પ્રમાણે વિજયયંત્રની આઠમી ગતિવડે યવનના મતે વિંશતિ યંત્રની સ્થાપના દર્શાવી. ॥ ઇતિ. ॥

॥ अथ ग्रहोपरिशकुनम् ॥

आइच्चेनस्थिलाहो । सोमे रिद्धीय मंगलेमरणम् ॥

बुध गुरु सुके लाहो । सनिराहूरोरवं मरणम् ॥ १ ॥

अर्थः—विंशति यंत्रमां सूर्य होय तो लाभ न थाय, चंद्र होय तो ऋद्धि प्राप्त थाय, मंगल होय तो मरण प्राप्त थाय, बुध गुरु शुक्र अंजण होय तो लाभ थाय, अने शनि तथा राहु होय तो रौरव [भयंकर] मरण थाय ॥ १ ॥

बुधे चंद्रोतरे मार्गे-समीपे गुरुशुक्रयोः ॥

भौमे रवौ तथा दूरे । आपद्राहु शनैश्चरे ॥ २ ॥

अर्थः—बुध अने चंद्र होय तो अंतरे-समुद्रमां प्रयाण थाय, गुरु अने शुक्र समीप होय तो मार्गमां प्रयाण थाय, मंगल अने सूर्य होय तो दूर देशमां गमन थाय, अने राहु तथा शनि होय तो आपदा प्राप्त थाय ॥ २ ॥

आदित्ये दृष्टि दोषः स्यात् । सोमे शरीरसंभवः ॥

भौमेच डाकिनीदोषः । गोत्रदेव्याबुधेपुनः ॥ ३ ॥

अर्थः—पुनः सूर्य होयतो दृष्टि दोष थाय, चंद्रहोय तो शरीरसंबन्धि दोष प्राप्त थाय, मंगल होयतो डाकिनी दोषथाय, अने बुध होयतो गोत्र देवीनो दोष प्राप्त थाय ॥ ३ ॥

गुरौचक्षेत्रपालस्य । शुक्रैचजलमातरः ॥

शनैश्चरे भूतदोषः । पितृदोषश्चराहुजः ॥ ४ ॥

अर्थः—गुरु होयतो क्षेत्रपालनो दोष प्राप्त थाय, शुक्र होय तो जलदेवीनो दोष गणाय, शनिहोयतो भूतदोष, अने राहुभी पितृदोष प्राप्त थाय ॥ ४ ॥

॥ इति ग्रहोपरिशकुनम् ॥

२०

१७	१२	११
१४	१०	१६
१५	१८	१३

ब्राह्मणे उत्तम

२०

१५	१४	१७
१८	१०	१२
१३	१६	११

क्षत्रिये उत्तम

२०

१३	१८	१५
१६	१०	१४
११	१२	१७

वैश्ये उत्तम

२०

११	१६	१३
१२	१०	१८
१७	१४	१५

शुद्धे उत्तम

२०

११	१२	१७
१६	१०	१४
१३	१८	१५

ब्राह्मणे मध्यम

२०

१३	१६	११
१८	१०	१२
१५	१४	१७

क्षत्रिये मध्यम

२०

१५	१८	१३
१४	१०	१६
१७	१२	११

वैश्ये मध्यम

२०

१७	१४	१५
१२	१०	१८
११	१६	१३

शुद्धे मध्यम

अथकेचिदिदं यंत्रं । विंशतेर्गतिभेदतः ॥

प्राहुः श्रीबाहुवल्याद्या-मुनयो नयकोविदाः ॥ १ ॥

अर्थः-हवे नय ना ज्ञानीओ अवा बाहुवली आदि केटलाक मुनीओ आ विंशति यंत्रने गतिभेदथी (चीजी कोई जूदीज गणत्रीथी) कहे छे. ॥१॥

युक्तं तदुक्तमास्थाप्य । तदत्रैव प्रपंच्यते ॥

यतः स्यात्सुदृशालक्ष्मी-जैनानामविनश्वरा ॥ २ ॥

अर्थ:-ते पण तेमनुं कहेवुं युक्त छे, साटे तेमना कहेवा प्रमाणे ते गतिभेदयी पण विंशति यंत्रने हुं विस्तारपूर्वक कहुं छुं के जेथी साम्यगृ-हणी अेवा जैनोने अविनश्वर अेवी मोक्ष लक्ष्मी प्राप्त धाय छे. ॥ २ ॥

वांछान्निभक्त फलपंचम् ५ वन्हि ३ षट्क ६-

आद्या १ ष्ट ८ कोशगतिरत्रसुधांशुवृध्या ॥

रूपोन्नितंगुण ३ फलं सुनि ७ वेद ४ नंद ९-

नेत्रे २ पुतल्लिखिततो नवकोष्ठयंत्रम् ॥ ३ ॥

अर्थ:-इष्ट राशिने त्रणो भागतां जे जवाव आवे ते अंकने पंचम अेटले पंचमा गृहमां [मध्यगृहमां] स्थापवो, अने त्रारवाद त्रीजा छटा पहला अने आठमा गृहमां अनुक्रमे अेकेक वृद्धिथी अंक स्थापतां जवुं, अने अने सातमा चौथा नवमा अने बीजा अे चार गृहोमां अनुक्रमे [मध्य-स्थापित अंकथी] अेकेक न्यून करवाथी जे त्रण जवाव अंकथी आवे ते अनुक्रमे स्थापवा अने चौथो जवाव अंकथी न आवे तो ० शून्य स्थापवी अे प्रमाणे नव कोठानो यंत्र लखवो. ॥ ३ ॥

षोडशादिके विशेषः

परन्तु १६ आदिना यंत्रमां जे विशेषता छे ते दर्शावाय छे.—

इष्टराशेस्तृतीयोशः । पंचोनः ५ स्याद्वितीयके ॥

रूपा १ धिकोऽश्वे ७ षष्टे ६ च । क्रमात्तादेकवर्धनम् ॥ ४ ॥

अर्थ:-इष्ट राशिना त्रीजा भागमांथी पांच वाद करतां जे आवे ते बीजा कोठामां स्थापवो त्रारवाद सातमा कोठामां [बीजा कोठाना अंकथी] १ अधिक स्थापवो, तेमज छटा कोठामां पण अनुक्रमे प्राप्त थयेला अंकथी [सातमा कोठाना अंकथी] १ अधिक अंक स्थापवो. ॥ ४ ॥

त्रिभागेचैकवृद्धौस्या-द्वयेऽधिके त्रयाधिकः ॥

क्रमान्मध्येतथेशाने । कौवेर्यासद्वयाधिकः ॥ ५ ॥

अर्थ: एक वृद्धिवालो त्रिभाग होय अथवा तो बे वृद्धिवालो त्रिभाग होय तो ते अनुक्रमही मध्यमां तथा इशान कोणमां बे अधिक सहित अंक स्थापवो. ॥ ५ ॥

क्रमेणग्रौचवारुण्या-मंकवृद्धिर्विधीयते ॥

एवंयथेष्टयंत्राणि । जायंतेनवकोशके ॥ ६ ॥

अर्थ:-त्यारवाद अनुक्रमे अग्निकोणमां अने पश्चिम दिशामां अंकवृद्धि करवी, अे प्रमाणे नव कोठाओमां इष्टराशिवालो कोइपण यंत्र बने छे ॥६॥

अत्राप्येकाधिकोमतवे । स्वत्वात्पंचषडंकयोः ॥

समाधानं नशंकात्र । सारूप्याद्यावनेमते ॥ ७ ॥

अर्थ:-अहिं पण एक अधिक अथवा एक न्यून अंकही यंत्र बेसतो होय तो पांच अने छ ना अंकमां सरखापणुं गगीने समाधान करवुं [अटले गणित बराबर मेळववुं] अने अे बाबतमां शंका न करवी, कारणके यवनोना मतमां [पण] पांच अने छ तुं सरखापणुं स्पष्ट रीते कहेलुंज छे. ॥ ७ ॥

७	०	५
२	४	६
३	८	१

१२

८	०	५
२	४	७
३	९	१

१३

८	०	६
२	५	७
४	९	१

१४

६	०	९
८	५	२
१	१०	४

१५

९	०	७
३	५	८
४	११	१

१६

६	१	९
८	५	३
२	१०	४

१७

७	१	९
८	६	३
२	१०	५

१७

७	१	१०
९	६	३
२	११	५

१८

८	१	१०
९	७	३
२	११	५

१९

७	१	११
१०	६	३
२	१२	५

१९

११	१	८
३	७	१०
५	१२	२

२०

८	१	११
१०	७	३
२	१२	५

२०

१०	३	१३
१२	९	५
४	१४	८

२६

१२	५	१५
१४	११	७
६	१६	१०

३२

१२	६	१५
१४	११	८
७	१६	१०

३३

१३	६	१५
१४	१२	८
७	१६	११

३४

१२	६	१६
१५	११	८
७	१७	१०

३४

१३	६	१६
१५	१२	८
७	१७	११

३५

१४	१९	१२
१३	१५	१७
१८	११	१६

४५

१८	११	२१
२०	१७	१३
१२	२२	१६

५०

२३	१६	२१
१८	२०	२२
१९	२४	१७

६०

અથાષ્ટે ૮ હુ ૧ ષડ્ ૬ વન્હિ ૩ વાળા ૫ દ્રિ ૭ વાર્ધિ ૪-
ગૃહ ૧ દ્વી ૨ તિરીતિર્વિશામુત્તમાસૌ ॥

તયાસ્થાપ્પતે વિંશતેર્યંત્રમત્ર ।

યથાદેવિપદ્માવતી સંસ્તવાદૌ ॥ ૧ ॥

અર્થ:-હવે આઠમું પહેલું છટું ત્રીજું પાંચમું સાતમું ચોથું નવમું અને બીજું
એ અનુક્રમથી નવ ગૃહમાં [કોઠાઓમાં] અંકસ્થાપના કરવાથી એ
વિંશતિ યંત્ર વૈશ્યોને માટે અતિ ઉત્તમ કહ્યો છે, અને તે જેવી રીતે
પદ્માવતી દેવીના સ્તોત્રાદિકમાં વિંશતિનો યંત્ર [વૈશ્યોમાટે] દર્શાવ્યો
છે તેવી રીતે અહિં પણ તે યંત્ર સ્થાપવો. ॥ ૧ ॥ તે આ પ્રમાણે—

૨

૨	૯	૪
૭	૫	૩
૬	૧	૮

૧૫

૩	૧૧	૫
૯	૭	૪
૮	૨	૧૦

૨૦

વારુણી ૮ શ ૧ યમા ૬ ગ્ન્યા ૩ શા-

મધ્ય ૫ વાયુ ૭ ત્તરા ૪ દિશિ ॥

પલાદ ૯ શક દિક્કોશૈઃ ।

સ્યાત્પંચદશયંત્રકં ॥ ૨ ॥

૧ એ કોઠાઓમાં અનુક્રમે ૧-૨-૩-૪-૫-૬-૭-૮-૯ અંકો સ્થાપન કરવાથી ૧૫ નો
યંત્ર બને છે, અને ૨-૩-૪-૫-૬-૭-૮-૯-૧૦-૧૧ સ્થાપવાથી ૨૦ નો યંત્ર બને છે.

૨ એ પંદરના યંત્રમાં વિચારીએ તો શ્લોકમાં જે ગૃહોનો ક્રમ ૮-૧-૬-૩-૫-૭-૪-૯-૨
એજ કોઠાઓના નંબર પ્રમાણેનાજ અંક પશ્ચાત્ પૂર્વેએ ઉલટા ક્રમે આવેલા છે.

अर्थ:-अहिं आठमा पहेला छटा त्रीजा पांचमा सातमा चौथा नवमा
अने बीजा अं गृहेमा अनुक्रमे [१-२-३-४-५-६-७] अंको स्थापना
१५ ना अंकवाच्यो यंत्र बने छे. ॥ २ ॥

यंत्रे पंचदशानां तन्मये पंचकलेखनं ॥

अष्टादशानां यंत्रांतः । ततः षट्कः प्रतिष्ठितः ॥ ३ ॥

अर्थ:-ने कारण्या १५ ना यंत्रमा मध्यकोठामा ५ नो अंक लयायो.
अने तेथी [अथवा त्वाख्याद] १८ ना यंत्रमा मध्यकोठामा ३ नो अंक
लयाय छे ॥ ३ ॥

एक विंशतियंत्रस्य । मध्यस्ततः एवतत् ॥

अंकास्तत्रैकादशानांतः । द्वादशान्तः सृषाततः ॥ ४ ॥

अर्थ:-अने ते कारण्या २१ ना यंत्रमा मध्यकोठामा ७ नो अंक स्थापय
छे, अने त्वाख्याद अंकस्थापना [त्रय्या] ११ ना अंक सुर्वानीज स्थापय
छे, परन्तु जेओ १२ ना अंक सुर्वानी स्थापना केहे ते सृषा-मिथ्या छे ॥ ४ ॥

विंशतेर्नत्रिभिर्भाग-स्तैनाष्टदशयंत्रवत् ॥

सिद्धिकोशेद्विकंदत्वा-यंत्रमार्गस्तमाश्रयेत् ॥ ५ ॥

अर्थ:-बट्टी २० ना अंकनो त्रीजा भाग यनो रथी [कारणके दोष बयं
छे,] माटे १८ ना यंत्रवत् आठमा कोठामा २ नो अंक स्थापना त्वाख्याद
यंत्रमा मार्गनो (यंत्र गतिनो) आश्रय करी अंक स्थापनां जुहुं ॥ ५ ॥

चंद्रकोशे त्रिकः षष्टे । कोशेपि चतुरोधरेत् ॥

षट् पंचवाप्तिकोशस्या । ऐक्यात्मन्येतुस्ततः ॥ ६ ॥

अर्थ:-[ने यंत्र मार्गनो आश्रय आ प्रमाणे—] पहेला कोठामा ३
स्थापवा, छटा कोठामा ४ स्थापवा, अष्टकोणमा रहेला कोठामा ५

अथवा ६ अंके बने अंक सहस्र गणीने स्थापवा, अने मध्य कोठामां
७ स्थापवा ॥ ६ ॥

वायावष्टनवोदीच्यं । निधौदशद्वितीयके ॥

कोशेएकादशस्थाप्या । एतद्यंत्रं हि विंशते ॥ ७ ॥

अर्थ:-वायुकोणमां ८, उत्तरमां ९, नवमा कोठामां १०, अने बीजा
कोठामां ११ स्थापवा, अे प्रमाणे विंशति यंत्र [वैश्योमाटे] यथो ॥ ७ ॥

यद्येक विंशयंत्रेपि । आदिरेकादशांतकः ॥

अंकन्यासो विंशतेस्तत् । यंत्रके द्वादशांतता ॥ ८ ॥

अर्थ:-जो २१ यंत्रमां पण त्रणथी अगिआर सुधीनाज नव अंक स्थापना
आवेछे, ते तो विंशति यंत्रमां तो बारसुधीना अंके आवेज केवी रीते ?
[कारणके २१ थी तो २० नो यंत्र १ न्यून अंकवाळो छे.] ॥ ८ ॥

ततः पंचदशादियंत्राणि

४	१०	१
२	५	८
९	ॐ	६

१५

२	९	४
७	५	३
६	१	८

१५

२	१०	४
८	५	३
६	१	९

१५

२	१०	५
८	६	३
७	१	९

१५

३	१०	५
८	६	४
७	२	९

१८

३	११	५
९	६	४
७	२	१०

१५

३	११	५
९	७	४
८	२	१०

२० वैश्योत्तम

३	८	९
६	१०	४
११	२	७

ब्राह्मणोत्तम २०

१७	२	१
४	१०	६
९	८	१३

२०

* ३-११-५ इत्यादि विंशति यंत्र वैश्यमां उत्तम छे.

१	६	१३
९	१०	८
१७	४	९

२०

शुद्धोत्तम

४	११	६
९	७	५
८	३	१०

२१

*	१८	१९
१३	१०	१४
१६	१२	१७

४०

आ पञ्चावती यंत्र छे.

सप्तको विंशतियंत्रे । मध्यभागे प्रतिष्ठितः ॥

तत्षोडशानवस्थाने । दशस्थानेश्वयुग् ७ दश ॥ ९ ॥

एकादशककोशस्था । अष्टादशततोद्धृताः ॥

सप्तवृद्धैतिकोशानां । त्रयंयंत्रेऽत्र सूत्रितम् ॥ १० ॥

अर्थः-विंशति यंत्रमां ७ नो अंक मध्यभागमां रहेलो छे, तेथी नवना स्थाने १६ अने दशना स्थाने १७, अने कोठामां अगिआर आवेला होय तो तेने स्थाने १८ स्थापवा, ओ प्रमाणे आ यंत्रमां त्रण कोठा सात सातनी वृद्धिअे स्थापवा कहा छे. ॥ ९ ॥ १० ॥

१ पूर्वे कहेवायला विंशति यंत्रमां जे ७ आदि अंको स्थाप्या छे, ते अंकोने स्थाने अटले ते अंकोने बदले करेवाता अंको स्थापवा, परंतु " ते अंक जे कोठामां आव्यो छे ते कोठामां " अम नहीं.

સપ્તાર્ધેનત્રિકેનાપિ । યોજને સ્થાનકત્રયી ॥

સપ્તસ્થાનેદશન્યાસા-દેકાદશતદષ્ટકે ॥ ૧૧ ॥

અર્થ:-તથા સાતનું અર્ધ ત્રણ [સાઢા ત્રણ તો પળ પૂર્ણ અંકની આપેક્ષાએ ત્રણ] છે, તે ત્રણની યોજના પળ ત્રણ સ્થાનોમાં—ત્રણ કોઠામાં કરવી. જેથી સાતના સ્થાને ૧૦ સ્થાપવા, અને આઠના સ્થાને ૧૧ સ્થાપવા. ॥૧૧॥

વાળષ્ટપદેન્યસ્તે । નવકેશેષમપ્યતઃ ॥

દ્વિત્રિચારુચતુષ્કાનાં । સ્થાનેપ્યંકાસ્તણ્વાહિ ॥ ૧૨ ॥

અર્થ:-તથા પાંચ અથવા છ ના સ્થાને ૯ સ્થાપવા, અને બે ત્રણ તથા મનોહર અંક જે ચાર એ ત્રણ અંક ના સ્થાને તો એના એજ અંક રહેવા દેવા. ॥ ૧૨ ॥

સર્વત્રપ્યેકકોધાર્યઃ । પરમેશ્વરવાચકઃ ॥

इतिपद्मावती यंत्रे । नवकोशाइसेऽभवन् ॥ १३ ॥

અર્થ:-વઢી એ સર્વ કોઠાઓમાં પરમેશ્વરના અર્થવાઢો ૧ નો અંક સ્થાપન કરવો, એ પ્રમાણે પદ્માવતી યંત્રમાં [પદ્માવતી દેવતા વીસવા ચાલીસના યંત્રમાં] નવ કોઠા થયા. ॥ ૧૩ ॥

मध्यात्सप्ताष्टचंद्रांगेषु काधिक्यंचतुष्टये ॥

कोणां ૪૬ ૭૫ ૨૨ ૩૨ ૩૫ । पुनरेकाधिकः क्रमः ॥ ૧૪ ॥

૨ એ પદ્માવતી યંત્રની સ્થાપના આ પ્રમાણે

૧૩	૧૮	૧૯
૧૬	૧૦	૧૪
૧૧	૧૨	૧૭

અર્થ:-[એ ઉપર કહેલી અંકસ્થાપના આ પ્રમાણે-] સાતમો આઠમો પહેલો અને છઠ્ઠો એ ક્રમવાળા ચાર કોઠાઓમાં મધ્ય અંકથી અનુક્રમે એકેકની વૃદ્ધિએ અંક સ્થાપના કરવી (૧૦-૧૧-૧૨-૧૩ અંકો સ્થાપવા,) અને ત્યારવાદ ચોથા નવમા વીજા અને ત્રીજા એ ચાર કોઠાઓમાં પણ ત્યાંથી આગળ [૧૩ થી આગળ] એકેક અધિક વૃદ્ધિએ અંકો સ્થાપવા [અર્થાત્ ૧૪-૧૫-૧૬-૧૭ એ અંકો સ્થાપવા. ॥ ૧૪ ॥

આઠાત્રયેઽધિકેતુર્યઃ । ષષ્ઠાત્રયેધિકેનિધિઃ ॥

મધ્યાત્રયેધિકેપ્યાયઃ । ઇત્થંકોશાત્રયાધિકાઃ ॥ ૧૫ ॥

અર્થ:-એ પ્રમાણે અંક સ્થાપના કરવાથી પહિલા કોઠામાં જે અંક આવ્યો છે, તેથી ત્રણ અધિક વૃદ્ધિવાળો અંક ચોથા કોઠામાં આવે છે, અને છઠ્ઠા કોઠાના અંકથી ત્રણ અધિક નવમા કોઠાનો અંક આવે છે, મધ્ય કોઠાના અંકથી ત્રણ અધિક પહેલા કોઠાનો અંક આવે છે, એ પ્રમાણે ત્રણ કોઠા ત્રણ ત્રણ અધિક અંકવાળા છે. ॥ ૧૫ ॥

આઠાત્પંચાધિકાઃદ્વિષ્ટા-મુને ૭ પંચાધિકાઃકૃતે ૪ ॥

સિદ્ધે ૮ પંચાધિકાનંદે ૯ ઇતિપંચાધિકાત્રયી ॥ ૧૬ ॥

અર્થ:-તથા પહેલા કોઠાના અંકથી પાંચ અધિક અંક વીજા કોઠામાં રહ્યો છે, અને સાતમા કોઠાના અંકથી પાંચ અધિક અંક ચોથા કોઠામાં આવે છે, અને આઠમાંથી પાંચ અધિક અંક નવમા કોઠામાં આવે છે, એ પ્રમાણે ત્રણ કોઠાએ પાંચ પાંચ અધિક અંકવાળા છે. ॥ ૧૬ ॥

ભૂવિશ્વાંકાઆયકોશે । તદધઃક્ષણચંદ્રમાક્ ॥

તદધશ્ચંદ્રપૃથિવી-ત્યંકૈઃકોશત્રયીભૃતા ॥ ૧૭ ॥

અર્થ:-ત્યાં પહેલા કોઠામાં ભૂ=૧ અને વિશ્વ=૨ એટલે ૧૩ નો અંક સ્થપાય

૧ પંચદશયંત્રાત્ ૨૦ યંત્રે પંચાધિકત્વાત્.

• આઠાત્ એટલે પંદરના યંત્રથી-ઇતિટિપ્પનિકાયાં.

છે, અને તેની નીચે ક્ષણ=૬ અને ચંદ્ર=૧ એટલે ૧૬ નો સ્થપાય છે, નીચે ચંદ્ર=૧ પૃથ્વી=૧ એટલે ૧૧ નો અંક સ્થપાય છે, એ પ્રમાણે જાતના અંક સ્થાનો વડે [૧૩-૧૬-૧૭ વડે] ત્રણ કોઠા (પહેલી પંક્તિએ ત્રણ કોઠા) ભરાયલા—સ્થપાયલા છે. ॥ ૧૭ ॥

યુગ્મૈકધરણંસિદ્ધૌ । વ્યસ્તાઃસંખ્યાક્રમાત્પરે ॥

एकादशेभ्यःपरतो । यथायुगमैकमाहितम् ॥ १८ ॥

અર્થ:-તથા [સિધ્ધમાં=] આઠમા કોઠામાં યુગ્મૈક એટલે ૧૨ નો ૩ સ્થાપવો, ત્યારબાદ આગલ આગલના [વાંમાવર્તના] ક્રમથી એક વૃદ્ધિવાળા અંકો સ્થાપવા. જેમ ૧૧ પછી એક અધિક ૧૨ નો અંક સ્થાપ [સંબંધ અગ્રગાથામાં] ॥ ૧૮ ॥

तथा षोडशतोवृद्धौ । निधौसप्तदशस्थिताः ॥

पूर्वेषोडशतोभूमी-विश्वानकस्यात्तदुत्तराः ॥ १९ ॥

અર્થ:-તેમ ૧૬ થી એક અધિક ૧૭ નો અંક નિધિમાં એટલે નવમા કોઠામાં સ્થાપવો. તથા ૧૬ થી પૂર્વે ૧૩ નો અંક છે, તેથી તે ત્રેરના અંક થી એક અધિક અંક [સંબંધ અગ્ર ગાથામાં] ॥ ૧૯ ॥

चंद्राभोनिधयः १४षष्ट-स्थानस्थाः रवेतिधेः ९ पदात् ॥

पूर्व पूर्वाकवृद्धत्वा-दधोपિચંદ્રवार्धयः ॥ २० ॥

અર્થ:-ચંદ્રાંભોનિધિ=૧૪ થાય તે નવમા કોઠાથી ઉપરના છઠ્ઠા કોઠામાં સ્થાપવો. વળી પૂર્વ પૂર્વના [૧૬ આદિ] અંકોથી એકેક અધિક વૃદ્ધિવાળા [૧૭ આદિ] અંકો હોવાથી જેમ છઠ્ઠા કોઠામાં ચંદ્રવાધિ એટલે ૧૪ નો અંક આવ્યો છે, તેમ છઠ્ઠાથી નીચેના નવમા કોઠામાં પણ ૧૭ નો અંક છે તે પણ ચંદ્રવર્ધિસંજ્ઞા વાળોજ આવેલો છે. ॥ ૨૦ ॥ [તેનું કારણ કહેવાય છે]

तत्रांभोनिधिश्च । सप्तसंख्याक्रमान्मताः ॥

निवर्तितयतःप्राच्या-श्चतुरः सप्तवांबुधीन् ॥ २१ ॥

અર્થ:-અંભોનિધિ અથવા વાર્ધિ આદિ જે સમુદ્રવાચક શબ્દો છે, તે સમુદ્ર-
વાચક શબ્દોની સંજ્ઞા વડે સાતનો અંક પણ ક્રમથી કહેલા છે, જે
કારણથી પ્રાચીન વિદ્વાનો સમુદ્ર શબ્દથી ૪ અથવા ૭નો અંક કહે છે. ॥૨૧॥

સૂત્રમેકં યથાકાર્ય-દ્વયે પ્રાહુઃ પ્રસાધનમ્ ॥

તથાંભોનિધિશદ્ધોયં । કોશદ્વિતયસાધકઃ ॥ ૨૨ ॥

અર્થ:-જેમ એકજ સૂત્ર બે કાર્યમાં સાધન રૂપ કહ્યું છે, તેમ આ સમુદ્ર-
વાચક શબ્દ પણ અહિં બે કોશઓના બે અંકનો ૧૪-૧૭ નો
સાધક છે. ॥ ૨૨ ॥

યદ્દાત્સ્વેવાળદૃશ્યા । સ્યાદંકં ગુક્રોત્રિંશત્તે ॥

ચતુર્દશાંકત્રાણંતે । યદ્વાનવકન્દ્રગ્નનમ્ ॥ ૨૩ ॥

અર્થ:-મનુ=૧૪ તા અંકમાંથી [છટ્ટા કોઠાના ૧૪ માંથી] છ ન્યૂન કરતાં
વસુ=૮ આવે, અને [૧૪ ને બદલે અગ્રાંક] ૧૫ માંથી પાંચ બાદ કરતાં
દિગ્ધી=૧૦ આવે, તે સધ્યમાં સ્થાપવો એ પ્રમાણે ૬-૮-૧૦ એ ત્રણ અંકની
સૂત્રણા રચના દર્શાવી છે. ॥ ૨૫ ॥

યદ્વાવ્યતુર્યકોશસ્થ-ત્રિકષણ્મલનાન્નવ ॥

સિધ્ધ્યંતકૃકોશયોદ્ય૨શ્વ૭-યોગાદપિયથાનવ ॥ ૨૬ ॥

અર્થ:-અથવા પહેલા અને ચોથા કોઠામાં રહેલા ૩ અને ૬ ને મેલવતાં ૯
થાય, અથવા આઠમા અને નવમા કોઠામાંના ૨ તથા ૭ એ [૧૨ માંના
૨ તથા ૧૭ માંના ૭ એ બે ને મેલવતાં પળ જેમ ૯ થાય છે. ॥ ૨૬ ॥

તથાષષ્ટપદસ્થાયિ । ચતુઃકેણક્રમાગતઃ ॥

પંચકોયોજ્યતેજાતં । નિશ્ચયાન્નવધારણમ્ ॥ ૨૭ ॥

અર્થ:-અથવા છટ્ટા કોઠામાં રહેલા [૧૪ માંના] ૪ અંકની પછી અનુક્રમે
આવતો [અંકગણિતના અનુક્રમમાં આવતો] ૫નો અંક, તે બે ને મેલવતાં
પળ નિશ્ચયથી ૯ નું અંકસ્થાપન, ત્રીજા કોઠામાં થાય છે. ॥ ૨૭ ॥

નવકેપિચપંચાલ્યા । તસ્યસ્થાનેતદાસનાત્ ॥

યદ્વાસધ્યસ્થપંચાકે । પૂર્વાકમેલનાન્નવ ॥ ૨૮ ॥

અર્થ:-[એ ચાર અંતે પાંચનો અંક મેલવવાનું કારણ કે] નવ કમાં પળ
પાંચનું નામ છે; (અર્થાત્ “નવ” કહેવાથી પાંચ નો અર્થ થાય છે,)
કારણ કે પાંચના સ્થાને નવનો અંક પળ [વિંશતિ યંત્રમાં જેમ ૧૫ વા
૧૬ વા ૧૯ એકજ કોઠામાં આવે છે તેમ] આવે છે, માટે અથવા નવની

૧ પદાવતી સ્તોત્રના આ ગ્રંથમાંજ દર્શાવેલા પહેલા મૂળ કાવ્યમાં ત્રીજા ચરણમાં
કહ્યું છે.

સંખ્યામાં પાંચનો અંક સર્વથી મધ્યમાં આવ્યો છે. માટે તે પાંચના અંકમાં પૂર્વનો ચારનો અંક મેલવતાં પણ ૧ થાય છે. ॥ ૨૮ ॥

ષટ્પંચકયોરંત-ભાવાત્સર્વાકસંગ્રહઃ ॥

વ્યાખ્યાયાંનવતત્સાક્ષાત્ । વાળપણ્નવસૂત્રતઃ ॥ ૨૯ ॥

અર્થ:-અથવા સર્વ અંકનો એટલે નવ અંકનો અંતર્ભાવ પાંચ અને છ એ વે અંકમાં છે, તે કારણથી વ્યાખ્યામાં [આ વિંશતિ યંત્રની વૃત્તિમાં] જે નવનો અંક છે તે ને સાક્ષાત્ ૬-૬-૯ એ ત્રણે અંકની સૂત્રણાથી [ત્રણે અંક રચનામાં સદશપણાથી] કહ્યો છે. ॥ ૨૯ ॥

વસત્રોઽદ્યૌ ભુજસ્થાને । તેઽદ્યદ્રશસચંદ્રતઃ ॥

ચંદ્રાંમોનિધિસૂત્રસ્ય । ચંદ્ર શદ્ધસ્યસંગ્રહાત્ ॥ ૩૦ ॥

અર્થ:-ત્યાં વતુ એટલે ૮ નો અંક તે [ભુજસ્થાને=] થીજા કોઠામાં લંબવો અને તેને ચંદ્ર=૧ સહિત કરતાં ૧૮ નો અંક થાય, કારણકે ચંદ્રાંમોનિધિ એ સૂત્રથી અહિં ચંદ્ર=૧ નું ગ્રહણ [અનુવૃત્તિથી] ગ્રહણ કરવાનું છે. ॥૩૦॥

વાળવૃદ્ધા જવેત્યર્થાત્ । પદ્મવૃદ્ધા સ્વોર્થવા ॥

ચતુર્દશપદે પદે । તેસસદશનોદિગ્ધે ॥ ૩૧ ॥

અર્થ:-પાંચની વૃદ્ધિથી [આત્મા કોઠાનો ૧૨ યાંનો ૨ નો અંક જેમ] જવ=૭ થાય છે, અને છ ની વૃદ્ધિથી ૮ થાય છે, તેથી છતાં કોઠામાં ૧૨ ને સત્તરની ઉપર રહેલા છે (૬+૮=૧૪ તથા ૭+૮=૧૫ એ પ્રમાણે બંને અંક ૧૪ અને ૧૫ તે પાંચના કોઠાથી આઠ આઠ અનિષ્ક છે.) ॥ ૩૧ ॥

૧ સંખ્યાયાં પંચકો મધ્યમ્યઃ તૌન્ન મર્વાકા મિર્ધન મર્વ મુશ્વ્યાનમર્વર્ણીકયાદવત-
જેમ સર્વ અંકોમાં '૫' વર્ણ મધ્ય્ય છે, કારણકે તેમાં મર્વ અર્થમાં નો મધ્યમ્ય થાય
છે, તેમ સર્વ (નવ) અંકોમાં '૬' નો અંક મધ્યમ્ય છે, તેમાં સર્વ અંક મર્વ છે.
૨ પંચકાત્ પૂર્વાકઃ ૪ તેન મેરુને નવ વ્યથાર્થ:-

વાળપ્ષડ્ યોગતેશ્વેકા-દશતત્સંમુખેનવ ॥

મધ્ય૧૦નવધિકં ચાત્રૌ । પ્રાચ્યાંવસ્વધિકંતતઃ ॥ ૩૨ ॥

અર્થ:-તથા પાંચ અને છ મઢીને ૧૧ નો અંક જેમ (૧૬ માંના ૬ વા ૫ ની નીચે) સન્મુખ રહ્યો છે, તેમ [૧૪ ના] ૪ અને ૫ મઢીને બનેલો ૯ નો અંક પણ ૧૪ ની ઉપર ૧૯ ના રૂપમાં સન્મુખ રહ્યો છે, અને વિદિશિમાંથી ૧૧ ની પણ સન્મુખ રહ્યો છે ॥ તથા મધ્યગત ૧૦ થી ૯ અધિક એવો ૧૯ નો અંક અગ્નિકોણમાં આવ્યો છે, ત્યારે એજ ૧૦ થી ૮ અધિક ૧૮ નો અંક પૂર્વ દિશામાં આવ્યો છે તે યોગ્યજ છે ॥ ૩૨ ॥

પાઠાંતરે વાળરૂપ । વસુદિગ્દિગીતીરણાત્ ॥

સ્યુઃપંચદશતદ્વાળ-રૂપાભ્યામિહ રામરેગાઃ ॥ ૩૩ ॥

અર્થ:-પાઠાંતરથી (અન્ય ગ્રંથના પાઠમાં) વાળ રૂપા વસુ દિગ્ દિગ્ એ પ્રમાણે કહેવાથી તે વાળ=૫ રૂપ=૧ મઢીને ૧૫ થાય છે તે ત્રીજા કોઠામાં સ્થપાય છે. ॥ ૩૩ ॥ (અહિં ૧૯ વાઢા ત્રીજા કોઠામાંજ ૧૫-૧૯ એ વે લખાય છે.)

વસુયુક્તાદિશસ્તેષ્ટા-દશદ્વિતીય કોશગાઃ ॥

દિશોમધ્યગતાણ્વં । સિદ્ધં વિંશતિયંત્રકં ॥ ૩૪ ॥

અર્થ:-અને વસુ-૮ સહિત દિશા=૧૦ એટલે ૧૮ નો અંક બીજા કોઠામાં સ્થપાય છે. અને દિશા=૧૦ નો અંક તો મધ્યમાં હોય છેજ, એ રીતે પણ વિંશતિયંત્ર સિદ્ધ થાય છે ॥ ૩૪ ॥

સ્વેચરાભાસ્કરાધ્યાયે । ઈશદિષ્ટદિશાસ્વમી ॥

ભૂવિશ્વાધ્યાસ્તથૈવાંકા-ન્યસનીયાયથાગમ્ ॥ ૩૫ ॥

અર્થ:-તથા દૃશાન કોણ વિગેરે દિશાઓમાં અનુક્રમે સૂર્ય વિગેરે ગ્રહો સ્થાપવા, અને અનુક્રમે [ભૂ વિશ્વ=] ૧૩ વિગેરે અંકો પણ આગમને અનુસારે સ્થાપવા. ॥ ૩૫ ॥

अत्रैवसंका एकाद्या । यावदेकोनविंशतिः ॥

एक वेदमनि सावर्ण्यात् । चितायां पंचषट्कृतयोः ॥ ३६ ॥

अर्थ:-એ પ્રમાણે એ વિંશતિ યંત્રમાં ૧ થી માંડીને ૧૯ સુધીના અંક યથા યોગ્ય । ૧૦-૧૧-૧૨ इत्यादि रीते आवे, परन्तु १-२-३ इत्यादि रीते नहीं. એ રીતે] આવે. कारणके अंक कोठामां ૫ અને ૬ નો અંક સદૃશ હોવાથી એક એકઠો આવે છે (અર્થાત્ ૧૫-૧૬ એ બે અંક એકજ કોઠામાં આવે છે.) ॥ ૩૬ ॥

પુનઃપુનઃચંદ્રપદા-દમૃતાંશોઃપ્રધાનતા ॥

પદ્માવત્યા.સાધનેષુ । ચક્રેશ્વર્યારવેરિવ ॥ ૩૭ ॥

અર્થ:-પુનઃ પુનઃ ચંદ્ર=૧ નો શબ્દ [પદ્માવતી કાવ્યમાં] આવવાથી પદ્માવતીના વિંશતિ યંત્રમાં ચંદ્રની પ્રધાનતા છે, જેમ ચક્રેશ્વરી દેવીના યંત્રમાં સૂર્યની પ્રધાનતા છે તેની પેટે. ॥ ૩૭ ॥

તતઃપંચદશાંકસ્યાં-તર્માવઃ ક્રિયતેબુધૈઃ ॥

કલાવાચિ ષોડશાંકે । સર્વત્ર પંચકાશ્રયાત્ ॥ ૩૮ ॥

અર્થ:-તે કારણથી વિદ્વાનો કલાવાચક (‘કલા’ શબ્દથી) ૧૬ ના અંકમાં સર્વત્ર ૫ ના અંકનો આશ્રય હોવાથી ૧૫ ના અંકનો અંતર્ભાવ કરે છે [અર્થાત્ ૧૬ અને ૧૫ એ બે ચંદ્રની કલા અને તિથિવાચક હોવાથી સદૃશ ગણીને ગણિતમાં તુલ્ય ગણે છે.] ॥ ૩૮ ॥

યથૈકાદશતઃ પંચ-ધિકત્વે ષોડશોપરિ ॥

ચતુર્દશોપરિતથા । યુક્તૈવૈકોન વિંશતિઃ ॥ ૩૯ ॥

અર્થ:-જેમ સાતમાં કોઠાના*૧૧ ના અંકથી ચોથા કોઠાનો ૧૬ નો અંક

ૐ એકાદશાદિપુ ૧-૨-૩-૪-૫ પંચ પટ્ટકયોરેકત્વાત્ ૭-૮-૯-૧૦ इति. તતઃ ૧૧-૧૨-૧૩-૧૪-૧૫-૧૬-૧૭-૧૮-૧૯ इत्येकसर्वांकाः અર્થાત્ ૧૧ થી ૧૯ સુધીનાનવ અંક તે ૧ સહિત સર્વે અંક ગણ.વ.

पांच अधिक छे, अने उपर आवेलो छे, तेम बीजा कोठानो १९ नो अंकपण छट्टा कोठाना १४ ना अंकथी पांच अधिक होई ने उपर आव्यो छे ते युक्तज छे. ॥ ३९ ॥

यंत्रेस्याद्विंशतेः सैके । चत्वारिंशत्सु संग्रहात् ॥

एकोनविंशतौतत्र । केवलं नवकं ग्रहः ॥ ४० ॥

अर्थ:-वळी सर्व कोठासां १ सहित होवाथी अे विंशति यंत्रसां ४० नो संग्रह [सर्व बाजुथी ४० नी गणत्री] थवाथी अेज विंशति यंत्र ४० नो यंत्रपण गणाय. परंतु तफावत अेज के अेसा १९ ना स्थाने केवल ९ नो अंक गणत्रीसां लेवो परंतु १ नो अंक न गणवो ॥ ४० ॥

एकोनविंशतिःपूर्णा । संख्येयाकोण योजने ॥

नान्यथासंगतियंत्रे । वैषम्यात्त्रिविभाजने ॥ ४१ ॥

अर्थ:-परन्तु खूणाथी खूणानी [विदिशिनी] पंक्ति गणतां अे १९ नो अंक संपूर्ण गणवो. नह्तिर त्रण विभागसां विषमता आववाथी यंत्रने विषे यंत्र पद्धति—गणितरीति मळती आवे नहिं. ॥ ४१ ॥

सैक त्रिंश्वसुखेटां९कै-श्चत्वारिंशच्च विंशतेः ॥

यंत्रे तदस्य द्विगुण । फलदानस्य सूचनम् ॥ ४२ ॥

अर्थ:-१ ना अंक सहित ३, अटले १३ अंक सहित वसु=८ अटले १८ अने अंक सहित खेट ९=अटले १९ मांथी ९ अे त्रण मळीने अे विंशति यंत्रसां ४० थाय छे. तेथी अे यंत्र द्विगुण फळ आपे अेवी सूचना वाळो छे. कारणके ४० ते बीसथी द्विगुण छे, माटे फळ द्विगुण छे. ॥ ४२ ॥

१ त्रणे मळीने ४० नी गणत्री न थवाथी अहिं त्रण विभागनी. विषमता जाणवी.

अत्रकेचिदूर्ध्वं शुद्धिश्चेत्यादिकान्ये यंत्रन्यासः किन्तु सु इत्येकाक्षरोमंत्रः
विश्वेति त्रयोदशाक्षरः ईक्षण इति द्व्यक्षर इत्यादि अक्षरगणनया मंत्र
भेदान् व्याख्याति तदल्पं यंत्राधिकारात् तथा १-१३-२-११-१२-१- इति
पुनरेकाक्षर मंत्र गणनापक्षेयं यदि विश्व शब्देन त्रयंतदापि
१-३-२ ११-१२-१ तथैव यदि संख्या शब्देन एक संख्या पदेन १९ तदा
तावत्संख्याक्षर मंत्रस्य दोषः प्रतीतः एवं षण् नव वसू नित्यत्र नवाक्षरे
प्रोक्ते पुनः खेचर पदेन तदुक्तिर्ज्ञेया आशा पदेन दिक् पदे नच पौनरुक्त्यं ।
तथा भू विश्व १३ ईक्षण चंद्र १२ चंद्र पृथिवी ११ युग्मैक १ इत्यत्रापि तद्
भावनीयमीति अत्रापि विंशति २० योजना तत्र प्रथमं निरेकत्वे योजना
३-८-९ ॥ ६-१०-४ ॥ ११-२-७ ॥ ३-६-११ ॥ ८-१०-२ । ९-४-७ । ३-१०-७ ।
९-१०-१ । इत्यष्टधा योजना.

अत्र एकादशस्थाने कोणगत्यां एक गणनं ' एक एकु एक ' इति लोके
एकेन गुणने तदेव इति शास्त्रे संख्यायां अविबक्षातः अविबक्षापि एकस्य
वस्तुस्वरूपात् स्वात्मलाभे परानपेक्षणात् ' लहु संखिजं दुचिय ' इति
सिद्धान्त वचनात् चैके

भू विश्वेत्यादि यंत्रे । विंशतिर्गति मेलने ॥

गतीनां विंशति ज्ञेया । गुरुणासुपदेशतः ॥ ४३ ॥

३-८-९ । १-१८-१ । ३ एकोना अष्ट ७-१-९ यद्वा कोशद्वयेन विंशतिः
१३-७ एवं २० ततः १-१९ एकोन करण ज्ञापकं वाण षण् नव सूत्रं
वाणोनाः षट् तदा एक एव । एव भेकाधिकत्वेपि सैक निरेक विधे
ज्योतिःशास्त्रादौ प्रसिद्धेः नवस्थाने पंचकं भावने १३-१-५ । १-१८-१ ।
१-३-१-१५ अत्रांक व्यस्त करणे ज्ञापकं ' वाणरूप वसुदिक् दिगितिपाठः
अथ वाण षण् नव इति पाठात् पंचक स्थाने षड् भावने १३-१-६ । १-३-१
८-१-६ । ३-१-१६ एव सुपरितनं पंक्तौ विंशति योजना एकादशधा तेष्वर्थं
तृतीये कोशे १५ रक्षायां १६ विद्यार्थे १९ अग्निकोणे लेखनं १६-०-४ ।
६-१०-४ । ६-०-१४ । इति मध्यपंक्तौ तिस्रो योजना ११-२-७ । १-१२-७ ।
१-२-१७ । इत्यधः पंक्तौ त्रेधा योजना एवमायतरीत्या ९ योजना शेष
मायिकं तत्रांक वैरूप्यात् १३-६-१ । ३-१६-१ । ३-३-११ । इति प्रथम पंक्तौ

વિંશતિત્રયં ૧૮-૦-૨ । ૮-૧૦-૨ । ૮-૦-૧૨ । इति मध्य पंक्तौ विंशतित्रयं
 ૧-૪-૭ એકાધિક ૪ તદા ૬ તદધઃ એકોન ૭ તદા ૬ એવં ૯-૫-૬ । તતઃ
 એકોન ૪ તદા ૩ એકાધિકાઃ સપ્ત ૭ તદા ૮ એવં ૯-૩-૮ અથ નવ ૯ સ્થાને
 પંચભાવને ૧૫-૪-૧ । ૫-૧૪-૧ । ૧-૧-૧-૧૭ । અત્રૈક કોપ્યધિકઃ ૧૫-૧૯
 इति द्वेधा एकस्मिन् कोशे स्थापनात् पंचकस्थाने षड्भवावने ૧૬-૩-૧ એકોન
 ૬ તદા ૫-૧૪-૧ એકાધિકાઃ ૬ તદા ૭ પુનઃ એકાધિકથં ૪ તદા ૫ પુનઃ
 એકાધિકાઃ સપ્ત ૭ તદા ૮ એવં ૭-૫-૮ । इति तृतीय पंक्तौ उद्भूत्वे
 વિંશતિત્રયં ૩-૧૦-૭ । કોણે ૯-૧૦-૧ દ્વિતીય કોણે અત્રાપિ ૧૧ સ્થાને
 એકગણને સમાધિઃ પ્રાગ્વત્ સૂલમેકં એવ તત્ર મધ્યસ્થ દશાનુરોધા-
 દેકાદશ ભાવાત્ એવં ૯ યોજના આયતત્વે ૯ યોજના ઉદ્ભત્વે ગતિદ્વયં
 કોણયોઃ એવં સર્વા વિંશતિવારં વિશતયઃ અત્ર ૧૩-૭ એવં ૨૦ इयं योजना
 અદોલન સિંહાસન યંત્રાદિષુ મધ્ય પંક્તૌ કોશદ્વય મીલનાત્તાવદંક
 સાધનાત્ તદનુસારેણ તથા ૧-૩-૧-૧૫ इत्यादि योजना कोश चतुरंक
 મીલનાત્ જાયતે સા કમલાકાર વિંશતિ યંત્રે કોશચતુષ્ટય મેલનાનુસારા
 દ્વેધા શેષા યોજના અપિ સૂત્રસ્ય ગંભીરાર્થત્વાત્ યંત્રેષુ ગતીનાં વૈચિત્ર્યા-
 ચાવગમ્યાઃ ‘ भू विश्व ૧૩ ક્ષણ ચંદ્ર ૧૬ ચંદ્ર પૃથિવી ૧૧ યુગ્મૈ ક ૧૨
 સંખ્યાક્રમાત્ ચન્દ્રાંભોનિધિ ૧૭-૧૪ વાળ્ ષળ્ નવ ૧૫-૧૬-૧૯ વસ્તુ ન ૮
 ૧૮ દિક્ ૧૦ સ્વેચરાદિષુ ॥

અર્થઃ—અહિં કેટલાક એમ કહે છે કે—ભૂ વિશ્વ इत्यादि પદોવાળા પ્રથમ
 કહેવાયલા વિંશતિ યંત્ર સંબંધી પદ્યાવતી કાવ્યમાં યન્ત્રન્યાસ એટલે
 અંક સૂચના વા અંકસ્થાપના કહી નથી, પરંતુ ભૂ એ એકાક્ષરી મન્ત્ર છે,
 અને વિશ્વ એ પદ્યથી ૧૩ અક્ષરવાળો મન્ત્ર, અને ઈક્ષણ* એ પદ્યથી બે
 અક્ષરવાળો મંત્ર [ઈક્ષણ એટલે નેત્ર અર્થ હોવાથી બે અક્ષરવાળો મંત્ર]
 છે, इत्यादि રીતે અક્ષરોની ગણતરી વડે મંત્રના ભેદોની વ્યાખ્યા કરી છે,
 પણ તે અહિં અલ્પ એટલે ગૌણ છે, કારણકે અહિં તો યંત્રનો અધિકાર
 ચાલે છે.

ૐ કાવ્યમા ક્ષણ એટલે ૬ ના અર્થ વાળો શબ્દ કહ્યો છે, અને અહિં ઈક્ષણ શબ્દ વેના
 અર્થવાળો કહ્યો તે પશ્ચાન્નો શબ્દ વિશ્વ છે તેનો વડલે વિશ્વે હોય તો તેમ થાય.

तथा १^१-१३-२ । ११-१२-१ એ પ્રમાણે પુનઃ એકાક્ષર મંત્ર ગણનાની પ્રાપ્તિ
હોવાથી જો વિશ્વ શબ્દથી ૩ વિચારીએ તો પળ ૧-૩-૨ । ૧૧-૧૨-૧ થાય
અને તે પ્રમાણે 'સંખ્યા' એ શબ્દ વહે એક શબ્દ સહિત ૧૯^૧ થાય,
ત્યારે તો તેટલી સંખ્યાવાળા અક્ષરોનો એટલે ૧૯ અક્ષરોનો મન્ત્ર
[વિંશતિ મંત્ર] દોષ વાળોજ સમજાય છે, અને એ પ્રમાણે તો ષળ નવ
વસુની=૬-૯-૮ એ પદોમાં નવ અક્ષર કહ્યા છે, અને પુનઃ સ્વેચરાશાદિષુ
એ પદોમાં સ્વેચર એ પદવહે પળ ૯ અક્ષર કહ્યા છે, તેથી દ્વિરુક્તિ કથન
દોષ જાણવો, અને આશા એટલે ૧૦ તેમજ દિક્ એટલે પળ ૧૦ અં પળ
દ્વિરુક્તિ પુનરુક્તિ દોષ પ્રાપ્ત થાય છે.

તથા મૂ વિશ્વ=૧૩ ર્ક્ષણ ચંદ્ર=૧૨ ચંદ્ર પૃથિવી=૧૧ અને યુગ્મૈક=૧૨ એ
પદોથી એમાં પળ વિંશતિની એજ ભાવના વિચારવી (એટલે સદોષ છે
વિચારવી) હતિ તર્ક વિચાર સમાપ્તઃ

હવે દ્વિગુણ ગણત્રીવાળા વિંશતિ યંત્રના ગતિભેદ કહેવાય છે.

અત્રાપિ વિંશતિ ૨૦ યોજના—તત્ર પ્રથમં નિરેકત્ત્વે યોજના

અર્થઃ—અહિં [૪૦ ની ગણત્રીવાળા] વિંશતિ યંત્રમાં ૨૦ ની યોજના
આપ્રમાણે—ત્યાં પ્રથમ ૧ ના અંક રહિત ૩ આદિ અંકોથી ૨૦ ની ગણત્રી
થાય છે તે આ પ્રમાણે—

પહેલી તીર્છી પંક્તિમાં [૧૩-૧૮-૧૯ માં] ૩-૮-૯ એટલે ૨૦ ॥
બીજી તીર્છી પંક્તિમાં [૧૬-૧૦-૧૪ માં] ૬-૧૦-૪ એટલે ૨૦ ॥
ત્રીજી તીર્છી પંક્તિમાં [૧૧-૧૨-૧૭ માં] ૧૧-૨-૭ એટલે ૨૦ ॥

૧ મૂ=૧ વિશ્વ=૧૩ ર્ક્ષણ=૨ ચંદ્રચંદ્ર=૧૧ પૃથ્વીયુગ્મ=૧૨ એક=૧ [અથવા એક=૧

અને સંખ્યા=૯=૧૯)

૧ એક=૧ સંખ્યા-૯ એટલે ૧૯

૪૦	૪૦	૪૦	૪૦	૪૦
૪૦	૧૩	૧૮	૧૯	૪૦
૪૦	૧૬	૧૦	૧૪	૪૦
૪૦	૧૧	૧૨	૧૭	૪૦
૪૦	૪૦	૪૦	૪૦	૪૦

૦ હતિ દ્વિગુણાંક
વિંશતિયંત્રે ૪૦

પુનઃ એ પ્રમાણે અઘઃપંક્તિમાં [એટલે ૧૩-૧૬-૧૧ ઇત્યાદિરીતે] ૩-૬-૧૧ એટલે ૨૦ ॥ ૮-૧૦-૨ એટલે ૨૦ ॥ ૯-૪-૭ એટલે ૨૦ ॥ પુનઃ વેવિદિશિ પંક્તિઓમાં ૩-૧૦-૭ એટલે ૨૦ ॥ ૯-૧૦-૧=૨૦ ॥ એ પ્રમાણે આઠ પ્રકારે એકના અંક રાહિત * ગણત્રી કરી

અહિં વિદિશાની પંક્તિમાં ૧૧ ના સ્થાને જે વે એકડા છે તેનો ગુણાકાર કરતાં ' એક એકે એક ' એ પ્રમાણે લોકમાં એક વડે [કોઈપણ રકમને] ગુણવાથી જવાબ તેનો તેજ આવે છે, માટે શાસ્ત્રમાં ૧ ના અંકને સંખ્યાની વિવશ્વા નથી એટલે ૧ ને સંખ્યામાં ગણ્યો નથી, કારણકે એક છે તે પોતે વસ્તુ સ્વરૂપ એટલે સ્વાભાવિક છે, કારણ કે સ્વાત્મલાભમાં (એટલે એકના જ્ઞાનમાં) પરત્વી [વીજી] વસ્તુની અપેક્ષા નથી હોતી. તે કારણથી સિદ્ધાન્તનું પળ વચન છે કે ' લઘુ સાંખિજ્ઞં દુષ્વિય ' લઘુ સંખ્યાત [એટલે ઓછામાં ઓછી સંખ્યા] નિશ્ચય વેજ છે.

॥ મૂ વિશ્વાદિ વિંશતિ યંત્રની ૨૦ ગતિ. ॥

અર્થ:-હવે મૂ વિશ્વ ઇત્યાદિ પદોવાળા પદ્યાવતી યંત્રની વીંશતી ગણત્રી ૨૦ રીતે થાય છે, તે વીસ ગતિઓ શ્રીગુરુના ઉપદેશથી આ પ્રમાણે જાણવી. ॥ ૪૩ ॥

અર્થ:- અહિં ૧૩-૧૮-૧૯ એ પહેલી પંક્તિમાં ૧૧ રીતિ આ પ્રમાણે—
૩-૮-૯ એટલે ૨૦—એ ત્રણ અંકથી

૧-૧૮-૧ ૨૦—

૩-૭-૧-૯ ૨૦—એ ચાર અંકથી (અહિં ૧ ન્યૂન ૮ એટલે ૭ છે.)

૧૩-૧૭ ૨૦—એમાં ૧ ન્યૂન કરવાની રીતિ વાળ પળ નવ એ

૧-૧૯ ૨૦—સૂત્રથી વાળ=૫ ન્યૂન ૬ એટલે ૧૪ એ પ્રમાણે

એકાધિકપણામાં પળ એજ સૂત્ર જાણવું અને એ ૧ ઉમેરવાની તથા ૧ વાદ કરવાની વિધી જ્યોતિષ શાસ્ત્રાદિકમાં પ્રસિદ્ધ છે.

* અહિં ૧૦ અને ૧૧ ના અંકનો એકડો પ્રશ્ન નથી પણ સ્વાભાવિક છે માટે તે ગણત્રીમાં લીધો છે. અને ૧૨-૧૩ ઇત્યાદિમાંના એકડો પ્રશ્ન હોવાથી તે ગણત્રીમાં લીધા નથી. કારણકે ૨ થી ૧૧ સુધીના સ્વાભાવિક અંક ગણવા.

હવે નવમા સ્થાને [૧૯ ને બદલે] ૫ નો [૧૫ નો] અંક વિચારતાં ૧૩-૧-૧-૬ એટલે ૨૦ ॥ ૧-૧૮-૧ એટલે ૨૦ ॥ ૧-૩-૧-૧૬ એટલે ૨૦ થાય છે. અહિં અંકોને છૂટા પાઠવાની રીતિને જણાવનાર વાણરૂપ વસુ દિગ્ દિગ્ એજ પાઠ [પદ્માવતી કાવ્યમાં કહ્યો છે તે] જાણવો. હવે વાણ પક્ષ નવ એ પાઠથી પાંચના સ્થાને ૬ વિચારીએ તો ૧૩-૧-૬ એટલે ૨૦ તથા ૧-૩-૧-૮-૧-૬ એટલે ૨૦ તથા ૩-૧-૧૬ એટલે ૨૦ એ પ્રમાણે ઉપરની પહેલી ૨૦ ની યોજના અગિયાર પ્રકારે થઈ. અને કાવ્યમાં કહેલા ઐશ્વર્ય રક્ષણ લક્ષ્મી અને ભારતી એ ચાર માંથી અગ્નિહૂનામાં ત્રીજા કોટામાં ૧૫ નો અંક ઐશ્વર્ય માટે ૧૬ નો અંક રક્ષા માટે અને ૧૯ નો અંક વિદ્યાનો માટે સ્થાપવો.

અર્થ:-મધ્ય પંક્તિ ૧૬-૧૦-૧૪ માં ૨૦ ની ગતિઓ આ પ્રમાણે—૧૬-૦-૪ એટલે ૨૦ ॥ ૬-૧૦-૪ એટલે ૨૦ ॥ ૬-૦-૧૪ એટલે ૨૦ એ ત્રણ રીતિ મધ્ય પંક્તિમાં થઈ.

તથા ૧૧-૧૨-૧૭ એ નીચેની પંક્તિમાં ૧૧-૨-૭ એટલે ૨૦ ॥ ૧-૧૨-૭ એટલે ૨૦ ॥ ૧-૨-૧૭ એટલે ૨૦ ॥ એ પ્રમાણે નીચેની એ પંક્તિમાં પણ ત્રણ યોજના દર્શાવી. એ પ્રમાણે આયત ગતિ [તીચ્છાં દીર્ઘ પંક્તિની પદ્ધતિએ] નવ ગતિ એ ૨૦ ની યોજના દર્શાવી, અને શેષ [આઠ] રીતિઓ અંકના વિપર્યયનાથી અધિક જાણવી.

(હવે ઉર્ધ્વ ગતિએ ૨૦ ની યોજના વિચારતાં) પહેલી ૧૩-૧૬-૧૧ ની પંક્તિમાં ૧૩-૬-૧ એટલે ૨૦ ॥ ૩-૧૬-૧ એટલે ૨૦ ॥ ૩-૬-૧૧ એટલે ૨૦ ॥ એ પ્રમાણે પહેલી ઉર્ધ્વ પંક્તિમાં ત્રણ ગતિએ ૨૦ થાય છે.

બીજી ૧૮-૧૦-૧૨ ની ઉર્ધ્વ પંક્તિમાં ૧૮-૦-૨ એટલે ૨૦ ॥ ૮-૧૦-૨ એટલે ૨૦ ॥ ૮-૦-૧૨ એટલે ૨૦ ॥ એ રીતે મધ્ય પંક્તિમાં ત્રણ રીતિ થઈ.

ત્રીજી ૧૯-૧૪-૧૭ ની ઉર્ધ્વ પંક્તિમાં ૧-૪-૭ એટલે ૨૦ ॥ તથા ૧૪ માંના ૪ ને એક અધિક ગણતાં ૫ ગણીએ અને તેની નીચે ૧૭ ના ૭ ને ૧ ન્યૂન કરી ૬ ગણીએ તો ૧-૫-૬ એટલે ૨૦ થાય. ત્યારબાદ એ ચારને એક ન્યૂન કરી ૩ ગણીએ અને એ સાતને એક અધિક કરી ૮ ગણીએ ત્યારે ૧-૩-૮ એટલે ૨૦ થાય. વળી ઓગણીસના નવને સ્થાને

૫ વિચારી એ તો ૧૫-૪-૧ એટલે ૨૦ થાય ॥ ૫-૧૪-૧ એટલે ૨૦ ॥ થાય. અને ૧-૧-૧-૧૭ એટલે પળ ૨૦ થાય, એમાં ત્રણ એકઠાને બદલે ચાર એકઠા ગણવાથી એક એકઠો અધિક ગણ્યો તેનું કારણકે ઓગળીસના કોઠામાં ૧૯ અને ૧૫ એ બન્ને અંક સ્થાપના થાય છે તે કારણથી એ એકજ કોઠાના બે એકઠા ગણ્યા. વઢી ઓગળીસના કોઠામાં ૧૯ અને ૧૫ની અંકસ્થાપના કરાય છે તે પંદરમાં ૫ ને અંકને ૬ સદૃશ્ય ગણીએ ત્યારે ૧૬ નો પળ અંક આવે તેથી ૧૬-૩-૧ એટલે ૨૦ । અહિં ચૌદમાંના ચાર ને એક ન્યૂન કરી ત્રણ ગણેલા છે] પુનઃ એ ૬ ને એક ન્યૂન કરી ૫ ગણીએ તો ૫-૧૪-૧ એટલે ૨૦ થાય. તથા એ છ ને એક અધિક કરી ૭ ગણીએ [સત્તરમાંના] સાતને એક અધિક કરી ૮ ગણીએ ત્યારે ૭-૫-૮ એટલે ૨૦ થાય એ પ્રમાણે ત્રીજી ઉર્ધ્વ પંક્તિમાં ત્રણ રીતે [અને ન્યૂનાધિક પદ્ધતિ સહિત ૯ રીતે] વીસની યોજના દર્શાવી.

વિદિગિપંક્તિમાં ૩-૧૦-૭ એટલે ૨૦, અને વીજી વિદિશિમાં ૯-૧૦-૧ એટલે ૨૦ થાય છે. અહિં પળ ૧૧ ના સ્થાને ૧ ગણવાના કારણનું સમ્પ્રધાન પૂર્વે કહેલી રીતે વિચારવું. એમા સૂઝ અંક ૧ જ છે તે ૧ માં મધ્ય કોઠામાં રહેલા ૧૦ ના અનુરોધથી [અનુસરણથી] ૧૧ થયેલા છે.

એ પ્રમાણે એ વિંશતિ યંત્રમાં નવ યોજના (નવગતિ) આયતગતિ-વાઢી, નવ યોજના ઉર્ધ્વગતિવાઢી અને બે યોજના વિદિશિગતિવાઢી ધવાથી વીસ રીતે ૨૦-૨૦ થાય છે ॥ ઇતિ વિંશતિ ગતિ ભેદાઃ ॥

એમાં ૧૩-૭ એટલે ૨૦ એ યોજના ગતિ અદોલાન સિંહાસન યંત્રાદિ મધ્ય પંક્તિમાં બે કોઠાના અંક મેઢવવાથી તેટલો અંક [૨૦ નો અંક] સિદ્ધ થાય છે, અને તે અનુસારે તેવી રીતે ૧-૩-૧-૧૫ ઇત્યાદિ યોજનાઓ કોઠાના [ત્રણ કોઠાના] ચાર અંક મેઢવવાથી થાય છે, અને તે કમઢાઢતિવાઢા વિંશતિ યંત્રમાં ચાર કોઠાના ચાર અંક મેઢવવાથી અનુસારે શેષ યોજનાઓ પળ જાણવી. કારણકે સૂત્ર [ભૂ વિશ્વ ક્ષણ ઇત્યાદિ પદવાઢું કાવ્ય] ગંભીર અર્થવાઢું હોવાથી અને યંત્રોની ગતિઓ

૧ અદોલન અને સિંહાસન એ યંત્રના ભેદ વિશેષ સંભવે છે.

વિચિત્ર હોવાથી એ પ્રમાણે શેષ યોજનાઓ (૨૦ યોજનાઓથી ઉપરાન્તની યોજનાઓ) જાણવી [પરન્તુ ગણત્રીમાં ૨૦ યોજનાઓતુંજ ગ્રહણ કરાય છે.]

एतत्काव्यनिबद्ध शुद्धचरणा-चंत्रं स्फुटं विंशतेः ।

संसूयार्जितपुण्यतो विजयतां श्रीतीर्थकृच्छाशनं ॥ ४४ ॥

અર્થ:-ભૂવિશ્વ=૧૩, ક્ષણચંદ્ર=૧૬ ચંદ્રપૃથ્વી=૧૧ યુગ્મૈક=૧૨ એ સંખ્યાના ક્રમથી તથા ચંદ્રાંભોનિધિ=૧૭ અથવા ૧૪ વાળ=૧૫ પળ=૧૬ નવ=૧૯ વસુ=૧૮ એ ચાર અંકમાં ચંદ્ર પદની અનુવૃત્તિ હોવાથી ૧ નો અંકગુણ કરાય છે.] દિક્=૧૦ તથા 'સ્વેચરાશાદિપુ' એ પદ અનેક અર્થવાક્ય પૂર્વે કહેવાઈ ગયું છે તેથી અહિં એનો અર્થ કાઠો નથી.] એ પદોપાટા પૂર્વે કહેવાઈ ગયેલા કાવ્યમાં રચાયેલા શુદ્ધ ચાર ચરણોથી ૨૦ નો ચંત્ર એ રીતે પ્રગટ થાય છે તે રીતે ૨૦ નો ચંત્ર પ્રગટ દર્શાવીને ઉપાર્જન કરતા પુણ્યથી શ્રીતીર્થકર ભગવંતનું શાસન વિજયવંત થતાં. ॥ ૪૪ ॥

तद्वाणरूप वसुदिक् । दिक् पाटोपिसमार्थितः ॥

वाण पण मुनि वस्त्राद्यो-त्येव पाटो विसाम्यतां ॥ ४५ ॥

વળી તે પાટમાંથી વાળ=૧ રૂપ=૧ વસુ=૮ અને દિક્=૧૦ એ પાટ પળ સમર્થિત કર્યો [પ્રગટ કર્યો] તથા વાળ પળ ૬ સુધિ=૭ વસુ=૮ અને આશા ૪ એ પાટ પળ શુદ્ધ કર્યો તે જાણવો. ॥ ૪૫ ॥

ગતિ વૈચિત્ર્યમન્યત્ર । યંત્રે પંચદશાત્મકે ॥

દૃશ્યતે લોક બોધાય । તદિહાપિ નિદર્શ્યત ॥ ૪૭ ॥

અર્થ:-વઢી બીજા પ્રકારના પંદરીયા યંત્રમાં ગતિને જે વિચિત્રતા દેવાય છે તે વિચિત્રગતિ અહિં પણ લોકમાં જ્ઞાન થવાને અર્થે દર્શાવાય છે ॥૪૭॥

‘ અત્રષડ્ દ્વિસસયંત્રે કોણગતિઃ ૭-૩-૫ દ્વિતીય કોણગતૌ ૬-૩ મેલને નવ વ્યાવૃત્ત્ય પુનઃ ષડ્ ગણને ૧૫ ભવંતિ દ્વિતીયે ૪-૧૦-૧ અસ્મિન્ યંત્રે સિંહાસનાદિ યંત્રવત્ મધ્ય પંક્તિકોશ દ્વયાદપિ પંચદશ પૂરણાત્ યંત્રાણાં ગતિ વૈચિત્ર્યદર્શનાદેવ વિંશતિયંત્રં શ્રદ્ધેય મિતિ ભાવઃ એકત્ર કોણ ગતૌ ન્યુનાધિકત્વે પ્યદોષાત્

અર્થ:-અહિં ૬-૨-૭ એ અંક સ્થાપનાવાઢા પંદરીયા યંત્રમાં વિદિશાગતિ ૭-૩-૫ એટલે ૧૫ અને બીજી વિદિશાગતિમાં ૬-૩ એટલે ૯, અને પુનઃ પાઢાવાઢીને ૬ ગણતાં [૬-૩-૬ એટલે] ૧૫ થાય છે. વઢી બીજા

પ્રકારના પંદરીયા યંત્રમાં ૪-૧૦-૧ એટલે ૧૫ એ પંદરીયા યંત્રમાં સિંહાસનાદિ યંત્રની પેટે મધ્ય-પંક્તિમાં [એટલે બીજી ઉર્ધ્વ

૬	૨	૭
૪	૩	૮
૫	૧૦	

૧૫

૪	૧૦	૧
૨	૫	૮
૬	૩	૬

૧૫

પંક્તિમાં] જે કોઠાના અંકયી [૧૦-૫ થી] પણ ૧૫ નો અંક પૂર્ણ થાય છે, તેથી એપ્રમાણે યંત્રોની ગતિ વિચિત્ર દેખીને ૨૦ નો યંત્ર પણ વિચિત્ર ગતિવાઢો હોય એવી શ્રદ્ધા કરવી. એ તાત્પર્ય

૮	૧	૬
૩	૫	૭
૪	૯	૨

૧૫

૪	૩	૮
૯	૫	૧
૬	૭	૬

૧૫

૪	૯	૨
૩	૫	૭
૮	૧	૬

૧૫

૮	૧	૬
૩	૫	૭
૪	૯	૨

૧૫

૮	૩	૪
૧	૫	૯
૬	૭	૨

૧૫

छे. [अर्थात् जेम १५ ना यंत्रो विचित्रगति बाळा दर्शाव्या तेम २० ना यंत्रो पण विचित्र गतिबाळा होय अेम जाणवुं] जेथी अेक विदिशिग-
तिमां अंक न्यून होय (१९ वा १६ ना बदले जेम १५ होय) अथवा
अधिक होय [१५ ना बदला १६ होय अथवा १९ होय] तो पण तेमां
कोई प्रकारे दोष नथी अेम जाणवुं.

चंद्रांभोनिधिवाणाः षण्-मुनयो वसवो दिशः ॥

एवं पाठेपिसूत्रार्थः । साधनीयोनया दिशा ॥ ४८ ॥

अर्थः-तथा चंद्र=१ अंभोनिधि=४ [वा ७] बाण ५ षण्=६ मुनि=७
वसु=८ दिक्=९ अेवा पाठथी पण सूत्रनो अर्थ [पद्मा काव्यनो अर्थ]
आ रीतिअे सिद्ध करवो [ते कहेवाय छे] ॥ ४८ ॥

भू विश्व १३ क्षण चंद्र १६ चंद्र पृथिवी ११ युग्मैक १२ इति इश १ उदग्
२ वायु ३ वरुण ४ स्थान चतुष्टये अंकैः पुरिते संख्या क्रमादिति ११-१२-
१३-१६ इत्यंकक्रमात् शेषाः १४-१७-१८-१९ एतैका यथायोगं स्थानेषु
धार्याः तत्रापि बाणषण् इति संज्ञया ११ तत्संमुखे १९ पुनः १२ संमुख्य
कोशे १८ पुनः १३ संमुखकोशे १७ पुनः १६ संमुखा १४ इत्युत्क्रमादंक
न्यासः अत्रपंचदशांकः पंचकपङ्क्तयोः सावर्ण्यात्पोडशांकैर्भाज्यः एवं
अष्टपुस्थानेषु पूरितेषु मध्य दिशोदशइत्यतोयसूत्रार्थः संपन्नः चंद्रेननुक्ताः
अंभः जलकूप १ नदी २ तटाक ३ आकाश ४ स्थानभेदाच्चतुर्धा गद्या
अंभः शब्देन जलं तस्यस्थानं समुद्राश्चत्वारः निधयो नव बाण ५ पद्ममुनय
सप्त वसवोष्ट तान्मध्ये दशवेचरा गृहास्तेषां इशानादिदिक्षु इमान्मंत्रान्
रहस्यानि ध्यायामीति ' मंत्ररहस्य वार्तायाभित्यमरः ' नतु मंत्रान् पाठ-
रूपाक्षर मंत्रान् इतिअत्रध्यानाधिकारेण यंत्र लक्षणरूपध्यानाय लंबनात्
पदस्यध्यानात् रूपध्यानस्याधिक्यात् एतेन ' चंद्रांभोनिधि बाणषण्मुनि
वस्तून् ' इतिपाठसिद्धिः एवंअन्यत्रापि भावनीयं

अर्थः-भू विश्व=१३, क्षणचंद्र=१६, चंद्रपृथ्वी ११, युग्मैक=१२ अे चार
अंकस्थानोने अनुक्रमे ईशानकोण-उत्तरदिशा-वायव्यकोण-अने पश्चिम
दिशा अे चार दिशानां कोठामां स्थापवा. संख्याना क्रमधी अे अंक-

સ્થાનો ૧૧-૧૨-૧૩-૧૬ થાય છે. જેથી એ ક્રમથી રોષ રહેલાં અંકસ્થાનો ૧૪-૧૭-૧૮-૧૯ એ અંકસ્થાનોને યથાયોગ્ય કોઠાઓમાં સ્થાપવા. “વાણવણ” એ સંજ્ઞાવડે [૫+૬=] ૧૧ સ્થાપવા, અને તેની સન્મુખ

૧૯ નો અંક સ્થાપવો, [અર્થાત્ વિદિશિપંક્તિમાં સન્મુખ સ્થાપવો]. પુનઃ જ્યાં ૧૩ સ્થાપ્યા છે તેની સન્મુખ ૧૮ સ્થાપવા, જ્યાં ૧૩ સ્થાપ્યા છે, તેની સન્મુખ કોઠામાં ૧૭ સ્થાપવા. પુનઃ જ્યાં ૧૬ સ્થાપ્યા છે, તેની સન્મુખ કોઠામાં ૧૪ સ્થાપવા, એ પ્રમાણે

૧૩	૧૮	૧૬
૧૬	૧૦	૧૪
૧૧	૧૯	૧૭

૨૦

અનુક્રમે અંક સ્થાપના જાણવી. એમાં ૧૫ નો અંક તે પાંચ અને છની સદશતા ગણવાથી ૧૬ ના અંકમાં અંતર્ગત જાણવો. એ પ્રમાણે આઠ કોઠા પૂર્ણ થયાબાદ મધ્યકોઠામાં દિશા=૧૦ સ્થાપવા, તે કારણથી સૂત્રાર્થ એ પ્રાપ્ત થયો કે ચંદ્રાંભોનિધિ=ચન્દ્ર એટલે ૧ સહિત અંભ=જલ તે કૂવા-નદી-તલાવ-અને આકાશના ભેદથી ૪-૫ કારનું છે. અથવા અંભ એટલે જલ, તેનું સ્થાન જે સમુદ્ર તે ૪ છે (અર્થાત્ સમુદ્ર સંજ્ઞાથી ૪ નો અંક ગણાય છે), ત્યારબાદ નિધિ એટલે ૯, વાણ એટલે ૫, અથવા ૬, મુનિ એટલે ૭, વસુ એટલે ૮ તે સર્વ અંકોની મધ્યે દશ [૧૦] તથા ચેચર એટલે ગૃહો તે ઓને ઈશાનાદિ દિશાઓમાં સ્થાપવા. એ પ્રમાણે એ મંત્રાન્=રહસ્યોને ધ્યાયામિ=હું ધ્યાન કરું છું. “મંત્ર” એ શબ્દના અર્થ રહસ્યવાર્તામાં [ગોપ્યવાતોમાં] પ્રવર્તે છે એમ અમરકોશમાં કહ્યું છે. પરંતુ અહિં મંત્ર એટલે પાઠરૂપ અક્ષરવાળા મંત્ર નહિ, એ પ્રમાણે અહિં ધ્યાનનો અધિકાર હોવાથી મંત્રણા લક્ષણવાળા રૂપધ્યાનનું આલંબન છે, કારણકે પદરથધ્યાનથી પણ રૂપધ્યાન [રૂપસ્થધ્યાન] અધિક છે, એ વ્યાખ્યાથી “ચંદ્રાંભોનિધિ વાણવણ મુનિવસૂન” એ પાઠની સિદ્ધિ થઈ એ પ્રમાણે અન્યત્ર [રોષ સર્વ પ્રકારના વિંશતિયંત્રોમાં] પણ એ પાઠના મન્ત્ર એટલે રહસ્યો યથાયોગ્ય વિચારવાં.

તપાગચ્છેશસૂરીશ । વિજયપ્રભસેવકઃ ॥

કૃપાવિજયધીરાણાં । શિષ્યોર્હચ્છાસનશ્રિયે ॥ ૪૯ ॥

आत्मज्ञानका खजाना.

प्रियविज पाठकवृन्द—

आपको वह जानकर हर्ष होगा की, आपने जैन समाजमें आज तक गीता जैसे ग्रंथका अवश्यही अभाव था. सौभाग्यकी बात है की जिसकी पूर्ति आज महानुभावोंके समक्ष यह “ अर्हद्गीता ” ग्रंथकी चतुर्थ आवृत्ति के साथ प्रकाशित हो रही है.

वैष्णव धर्ममें भगवद्गीताको कितना मान है. अर्हद्गीता भी मानव समुदायके विधि वैष्णव भगवद्गीतासे कहीं अधिक उपयोगी सिद्ध हो सकती है. यदि विज्ञ पाठकोने इसे आपत्तावाजा । क्योंकि यह अर्हद्गीता जिस अध्यात्मज्ञानरूपी सुधा रससे ओतप्रोत है. वह अद्वितीय है.

श्रीगौतमस्वामी ग्रंथमेही प्रश्न कहते हैं कि भगवान योगियोंका और गृहस्थोंका मन वशमें हो जाता है. तो क्या कोई इसको विधि है उत्तरमें विद्व ब्रह्मदीय प्रभु महावीर भगवान विधि वक्तव्यने हुये क्या कहते है यह ग्रंथकी आदिमें आपके उद्दिष्टोचर होगा.

विशेषमें आपको इस ग्रंथकी प्रशंसा लेखनीद्वारा क्या करें. पाठक आप इसका खर्चद्वारा एक एक इसका जरूर मन्तन करें. मुल कीमत रु. ७ भेट कीमत रु. २

जैन सायन्स जगतसुंदरी पयोगमाला.

जस महत्तर कौनथे ? जैनोमें उनकी कितनी प्रतिष्ठा थी ? वह कितने उच्च कोटीके पुरुषथे ?

उस भाग्यशाली पुरुषको कोन नहीं पहिचानताथा ? आज उस महात्मा की कीर्तीको जैन समाजके बालगोपाल सब परिचित है. अब उनके विषयमे मैं क्या लिखुं.

अगर जो उनकी आश्चर्यकारक बातें देखनी होतो उनका बनाया हुआ **जगतसुंदरी पयोगमाला** नामके ग्रंथको दृष्टीगोचर करे.

इसी ग्रंथमे प्रत्येक वस्तुओंका वर्णन दीया है. केवल वस्तुके संयोगसे अनेक चमत्कारो देख सकते हो आप इस ग्रंथको एकवक्त जरूर पढे ओर पढावे एसी आपसे नम्र प्रार्थना है.

तीसरी आवृत्ति मुल किमत रुपिया १० व भेट किमत ५ रु०. एक शेठकी तर्फसे

मणिओंका उत्पत्तिस्थान.

मानतुंग शास्त्र [कर्ता:—मानतुंग सूरि]

आजतक जनताकों मणिकी उत्पत्ति ओर उसकी उपयोगिताकी बिल्कुल खबर नहीं. परंतु हमारे इस ग्रंथने साराही भेद बता दिया और जनताकों होशियार का दिया. आपको इस ग्रंथसे मणिकी उत्पत्ति ओर उसकी उपयोगिताका ज्ञान होगा. मणीद्वारा अदृश्य नाहो मन बांछित स्थानपे पहुंचना, वशिकरण, महाविषधरका विष क्षण भरमें हटा देना वगैरे बहोतसे कार्य सिद्ध हो सकते हैं. स्तारे मणी महाशुक्ल तीर्थ के एक गुप्त स्थानपर मिलते हैं. जिसका वर्णन ग्रंथकारने स्वयं ग्रंथमे दिया है. दुर्भाग्यकी बात है की उसकी उपयोगिता न मालूम होनेसे उसका जो उपयोग लिया जाय व न लेते हुये, उसको ऐसेही फेंक देनेमें आते हैं. परंतु अगर आप इस ग्रंथको अपने पास रखेगे तो आपको इस ग्रंथद्वारा बहुतही फायदा होगा. इस ग्रंथके द्वारा बहुतोंने मणि प्राप्त करके फायदा उठाया है आपभी लाभ उठावें.

मुल कीमत रुपीया ३ भेट कीमत रुपीया १॥

नोट:—मणिओंके नाम ' हनुमान मणी, निलकंठ मणी, हंसमणी इत्यादि बहुत मणी ओंके ज्ञात और नाम आपको इसी ग्रंथसे माध्यम होगा.

अर्थः—श्रीतपागच्छना अधिपति आचार्य श्री विजयप्रभस्यारिना सेवक श्री कृपाविजय धैर्यगुणवाला तेमनो हुं शिष्य ते श्री अहंत् शासननी शोभा अथवा लक्ष्मी माटे थाओ. ॥ ४९ ॥

श्रीमेघविजयप्राप्तो-पाध्यायपदविश्रुतः ॥

भू विश्वेत्यादि काव्यस्य । व्याख्यानं चकृवानिदम् ॥५०॥

अर्थः—प्राप्त धयेला उपाध्याय पदवडे विश्रुत-प्रसिद्ध जेवो हुं श्रीमेघ-विजय उपाध्याय तेणे आ “ भू विश्व ” इत्यादि पदवाला पद्यावली विंशतियंत्रना काव्यनी विशेषव्याख्या करी ॥ ५० ॥

इति श्री पद्मावतीस्तवन मध्यस्थ भू विश्वेत्यादिकाव्यस्य
विवरणं समाप्तम्.

परिशिष्ट नं. १.

४	२	९
१०	५	०
१	८	६

१५

६	०	९
८	५	२
१	१०	४

१५

२	१०	३
६	५	४
७	०	८

१५

३	१०	२
४	५	६
८	०	७

१५

१	१०	४
८	५	२
६	०	९

१५

१	८	६
१०	५	०
४	२	९

१५

८	०	७
३	५	६
४	१०	२

१५

७	०	८
६	५	४
३	१०	२

१५

६	८	१
०	५	१०
९	२	४

१५

४	१०	१
२	५	८
९	०	६

१५

२	६	७
१०	५	०
३	४	८

१५

७	६	२
०	५	१०
८	४	३

१५

९	२	४
०	५	१०
६	८	१

१५

९	०	६
२	५	८
४	१०	१

१५

८	४	३
०	५	१०
७	६	२

१५

३	४	८
१०	५	०
२	६	७

१५

६	७	२
१	५	९
८	३	४

१५

६	१	८
७	५	३
२	९	४

१५

२	७	६
९	५	१
४	३	८

१५

२	९	४
७	५	३
६	१	८

१५

१०	१	७
३	६	९
५	११	२

१८

११	२	८
४	७	१०
६	१२	३

२१

१६	२	१२
६	१०	१४
८	१८	४

३०

१४	७	१२
९	११	१३
१०	१५	८

३३

१	६	३	८
७	४	५	२
८	३	६	१
२	५	४	७

१८

१	७	३	८
७	४	६	२
९	३	६	१
२	५	४	८

१९

१	७	४	८
७	५	६	२
९	३	६	१
३	५	४	८

२०

१	८	४	८
७	५	७	२
१०	३	६	२
३	५	४	९

२१

१	८	५	८
७	६	७	२
१०	३	६	२
४	५	४	९

२२

१	९	५	८
७	६	८	२
११	३	६	३
४	५	४	१०

२३

१	९	६	८
७	७	८	२
११	३	६	४
५	५	४	१०

२४

१	१०	६	८
७	७	९	२
१२	३	६	४
५	५	४	११

२५

१	१०	७	८
७	८	९	२
१२	३	६	५
६	५	४	११

२६

परिशिष्ट नं. १.

४	२	९
१०	५	०
१	८	६

१५

६	०	९
८	५	२
१	१०	४

१५

२	१०	३
६	५	४
७	०	८

१५

३	१०	२
४	५	६
८	०	७

१५

१	१०	४
८	५	२
६	०	९

१५

१	८	६
१०	५	०
४	२	९

१५

८	०	७
३	५	६
४	१०	२

१५

७	०	८
६	५	४
२	१०	३

१५

६	८	१
०	५	१०
९	२	४

१५

४	१०	१
२	५	८
९	०	६

१५

२	६	७
१०	५	०
३	४	८

१५

७	६	२
०	५	१०
८	४	३

१५

९	२	४
०	५	१०
६	८	१

१५

९	०	६
२	५	८
४	१०	१

१५

८	४	३
०	५	१०
७	६	२

१५

३	४	८
१०	५	०
२	६	७

१५

६	७	२
१	५	९
८	३	४

१५

६	१	८
७	५	३
२	९	४

१५

२	७	६
९	५	१
४	३	८

१५

२	९	४
७	५	३
६	१	८

१५

१०	९	७
३	६	९
५	११	२

१८

११	२	८
४	७	१०
६	१२	३

२१

१६	६	१२
६	१०	१४
८	१८	४

३०

१४	७	१२
९	११	१३
१०	१५	८

३३

१	६	३	८
७	४	५	२
८	३	६	१
२	५	४	७

१८

१	७	३	८
७	४	६	६
९	३	६	१
६	५	४	८

१९

१	७	४	८
७	५	६	२
९	३	६	२
३	५	४	८

२०

१	८	४	८
७	५	७	२
१०	३	६	१
३	५	४	९

२१

१	८	५	८
७	६	७	२
१०	३	६	३
४	५	४	९

२२

१	९	५	८
७	६	८	२
११	३	६	३
४	५	४	१०

२३

१	९	६	८
७	७	८	२
११	३	६	४
५	५	४	१०

२४

१	१०	६	८
७	७	९	२
१२	३	६	४
५	५	४	११

२५

१	१०	७	८
७	८	९	२
१२	३	६	५
६	५	४	११

२६

१	११	७	८
७	८	१०	२
१३	३	६	५
६	५	४	१२

२७

१	११	८	८
७	९	१०	२
१३	३	६	६
७	५	४	१२

२८

१	१२	८	८
७	९	११	२
१४	३	६	६
७	५	४	१३

२९

१	१२	९	८
७	१०	११	२
१४	३	६	७
८	५	४	१३

३०

१	१३	९	८
७	१०	१२	२
१५	३	६	७
८	५	४	१४

३१

१	१३	१०	८
७	११	१२	२
१५	३	६	८
९	५	४	१४

३२

१	१४	१०	८
७	११	१३	२
१६	३	६	८
९	५	४	१५

३३

१५	८	१३
१०	१२	१४
११	१६	९

३६

१९	५	१५
९	१३	१७
११	२१	७

३९

१२	३	९
५	८	११
७	१३	४

४४

१३	४	१०
६	९	१२
८	१४	५

४७

२२	४	१६
८	१४	२०
१२	२४	६

४२

२८	१	१६
३	१५	२७
१९	२९	२

४५

८५	४	१९
१०	१६	८२
१३	२८	७

४८

२६	५	२३
११	१७	२०
१४	२९	८

५१

३०	२	२२
१०	१८	२६
१४	३४	६

५४

३६	१	२०
३	१९	३५
१८	३७	२

५७

३२	४	२४
१२	२०	२८
१६	३६	८

६०

१	१०	१६	७
१५	८	२	९
६	१३	११	१४
१२	३	५	१४

३४

१	१४	११	८
७	१२	१३	२
१६	३	६	९
१०	५	४	१५

३४

१	८	११	१४
१०	१५	४	५
१६	९	६	३
७	२	१३	१२

३४

१	१०	८	१५
१६	७	९	२
११	४	१४	५
६	१३	३	१२

३४

१	८	१४	११
११	१५	५	४
७	२	१२	१३
१६	९	३	६

३४

१	१०	१५	८
१६	७	२	९
६	१३	१२	३
११	४	५	१४

३४

१	१०	१६	७
१५	८	२	९
४	११	१३	६
१४	५	३	१२

३४

१	१२	१३	८
७	१४	११	२
१६	५	४	९
१०	३	६	१५

३४

१	८	१०	१५
११	१४	४	५
१६	९	७	२
६	३	१३	१२

३४

१	१०	८	१५
१६	७	९	३
१३	६	१२	२
४	११	५	१४

३४

१	८	१५	१०
११	१४	५	४
६	३	१२	१३
१६	९	२	७

३४

१	१०	१५	८
१६	७	२	९
४	११	१४	५
१३	६	३	१२

३४

१	११	१६	६
१४	८	३	९
७	१३	१०	४
१२	२	५	१५

३४

१	१२	१३	८
६	१५	१०	३
१६	५	४	९
११	२	७	१४

३४

१	८	११	१४
१३	१२	७	२
१६	९	६	३
४	५	१०	१५

३४

१	११	८	१४
१६	६	९	३
१०	४	१५	५
७	१३	२	१२

३४

१	८	१२	१३
१०	१५	३	६
७	९	१४	११
१६	५	४	९

३४

१	११	१४	८
१६	६	३	९
७	१३	१२	२
१०	४	५	१५

३४

१	११	१६	६
१४	८	३	९
४	१०	१३	७
१५	५	२	१२

३४

१	१५	१०	८
६	१२	१३	३
१६	५	७	९
११	४	२	१४

३४

१	८	१३	१२
११	१४	७	२
१६	९	४	५
६	३	१०	१५

३४

१	११	८	१४
१६	६	९	३
१३	७	१२	२
४	१०	५	१५

३४

१	८	१४	१०
१३	१२	३	६
४	५	१४	११
१६	९	२	७

३४

१	११	१४	८
१६	६	३	९
४	१०	१५	५
१३	७	२	१२

३४

१	१३	१६	४
१२	८	५	९
६	१०	११	७
१५	३	२	१४

३४

१	१२	१३	८
७	१४	११	२
१६	५	४	९
१०	३	६	१५

३४

१	८	१०	१५
१३	१२	६	३
१६	९	७	२
४	५	११	१४

३४

१	१३	८	१२
१६	४	९	५
११	७	१४	२
६	१०	३	१५

३४

१	८	१२	१३
१३	१४	२	७
६	३	१५	१०
१६	९	५	४

३४

१	१३	१२	८
१६	४	५	९
७	११	१४	२
१०	६	३	१५

३४

१	१३	१६	४
१२	८	५	९
७	११	१०	६
१४	२	३	१५

३४

१	१४	११	८
७	१२	१३	२
१६	३	६	९
१०	५	४	१५

३४

૧	૧૩	૮	૧૨
૧૬	૪	૯	૫
૧૦	૬	૧૫	૩
૭	૧૧	૨	૧૪

૩૪

૧	૮	૧૩	૧૨
૧૦	૧૫	૧૬	૩
૧૬	૯	૪	૫
૭	૨	૧૧	૧૪

૩૪

૧	૮	૧૪	૧૧
૧૩	૧૨	૨	૭
૪	૫	૧૫	૧૦
૧૬	૯	૩	૬

૩૪

૧	૧૩	૧૨	૮
૧૬	૪	૫	૯
૬	૧૦	૧૫	૩
૧૧	૭	૨	૧૪

૩૪

૧	૧૫	૬	૧૨
૧૦	૮	૧૩	૩
૧૬	૨	૧૧	૫
૭	૯	૪	૧૪

૩૪

૧	૭	૧૬	૧૦
૧૪	૧૨	૩	૫
૧૧	૧૩	૬	૪
૮	૨	૯	૧૫

૩૪

૧	૧૦	૧૬	૭
૮	૧૫	૯	૨
૧૧	૪	૬	૧૩
૧૪	૫	૩	૧૨

૩૪

૧	૧૬	૧૧	૬
૧૦	૭	૪	૧૩
૮	૯	૧૪	૩
૧૫	૨	૫	૧૨

૩૪

૧	૧૦	૭	૧૬
૮	૧૫	૩	૯
૧૪	૫	૧૩	૩
૧૧	૪	૧૨	૬

૩૪

૧	૧૬	૬	૧૧
૧૦	૭	૧૩	૪
૧૫	૨	૧૨	૫
૮	૯	૩	૧૪

૩૪

૧	૧૫	૪	૧૪
૧૦	૮	૧૧	૫
૧૬	૨	૧૩	૩
૭	૯	૬	૧૨

૩૪

૧	૭	૧૬	૧૦
૧૨	૧૪	૫	૩
૧૩	૧૧	૪	૬
૮	૨	૯	૧૫

૩૪

१	११	१६	६
८	१४	९	३
१३	७	४	१०
१२	२	५	१५

३४

१	१६	१३	४
११	६	७	१०
८	९	१२	५
१४	३	२	१५

३४

१	१३	४	१६
८	१२	५	९
१५	३	१४	२
१०	६	११	७

३४

१	१६	४	१३
११	६	१०	७
१४	३	१५	२
८	९	५	१२

३४

१	१२	६	१५
१३	८	१०	३
१६	५	११	२
४	९	७	१४

३४

१	७	१६	१०
१२	१४	५	३
१३	११	४	६
८	२	९	१५

३४

१	१३	१६	४
८	१२	९	५
१०	६	७	११
१५	३	२	१४

३४

१	१६	११	६
१३	४	७	१०
८	९	१४	३
१२	५	२	१५

३४

१	११	६	१६
८	१४	३	९
१२	२	१५	५
१३	७	१०	४

३४

१	१६	७	१०
१३	४	११	६
१२	५	१४	३
८	९	२	१५

३४

१	१२	७	१४
१३	८	११	२
१६	५	१०	३
४	९	६	१५

३४

१	७	१६	१०
१४	१२	३	५
११	१३	६	४
८	२	९	१५

३४

१	१०	३६	३
८	११	९	२
१३	६	४	११
१२	५	७	१४

३४

३	१३	१०	०
१३	४	६	११
८	९	१४	९
११	५	७	१४

३४

१	१३	४	११
८	१३	५	९
१४	३	१५	३
११	०	१०	६

३४

१	१३	०	१३
१३	४	१०	९
१३	५	१५	९
८	९	३	१२

३४

१	१४	१३	९
१३	८	७	१३
९	९	१५	८
१३	३	५	१०

३४

१	१०	१५	८
९	१८	९	०
१०	३	६	१३
१४	५	९	११

३४

१	८	१५	१०
१५	१३	४	९
१३	१३	९	३
९	९	९	१३

३४

१	८	१०	१५
१३	१३	५	४
९	९	१३	९
१३	१३	३	९

३४

१	१८	११	८
१३	०	३	१३
९	९	१८	३
१५	४	५	१०

३४

१	१०	१५	३
१३	८	९	१३
४	९	१५	३
१३	५	७	१०

३४

१	१०	१५	८
०	१३	९	३
१३	५	४	१३
१३	३	९	१३

३४

१	८	१४	११
१३	१०	९	५
१३	१३	०	९
९	३	९	१३

३४

१	१२	८	१३
१४	७	११	२
१५	६	१०	३
४	९	५	१६

३४

१	८	११	१४
१५	१०	५	४
६	३	१६	९
१२	१३	२	७

३४

१	१२	१३	८
१४	७	२	११
४	९	१६	५
१५	६	३	१०

३४

१	१५	१२	६
१०	८	३	१३
७	९	१४	४
१६	२	५	११

३४

१	११	१४	८
६	१६	९	३
१५	५	४	१०
१२	२	७	१३

३४

१	८	१२	१३
१४	११	७	२
१५	१०	६	३
४	५	९	१६

३४

१	१५	८	१०
१२	६	१३	३
१४	४	११	५
७	९	२	१६

३४

१	८	१०	१५
१२	१३	३	६
७	९	१६	५
१४	११	५	४

३४

१	१५	१०	८
१२	६	३	१३
७	९	१६	५
१४	४	५	११

३४

१	१२	१५	६
१३	८	३	१०
४	९	१४	७
१६	५	२	११

३४

१	११	१४	८
६	१६	९	३
१२	२	७	१३
१५	५	४	१०

३४

१	८	१४	११
१२	१३	७	२
१५	१०	४	५
६	३	९	१६

३४

9	92	2	93
94	9	90	9
98	0	91	9
8	9	9	93

28

9	2	93	93
92	92	9	9
9	9	93	9
92	92	9	0

28

9	92	92	9
92	9	9	90
9	9	92	9
92	9	9	92

28

9	98	92	9
99	2	9	90
9	9	92	0
92	9	9	92

28

9	90	92	2
0	92	9	9
92	9	9	91
90	9	9	92

28

9	2	92	92
92	90	9	9
92	99	0	9
9	9	9	92

28

9	90	2	92
92	9	90	9
99	0	92	9
9	9	9	92

28

9	2	92	92
92	92	9	0
9	9	92	9
92	90	9	9

28

9	92	90	2
92	9	9	99
0	9	92	9
92	9	9	92

28

9	92	92	9
90	2	9	99
0	9	92	9
92	9	9	92

28

9	90	92	2
0	92	9	9
92	9	9	92
92	9	9	99

28

9	2	92	92
92	92	9	9
92	99	9	9
9	9	9	92

28

१	१५	८	१०
१४	४	११	५
१२	६	१३	३
७	९	२	१६

३४

१	८	१३	१२
१४	११	२	७
४	५	१६	९
१५	१०	३	६

३४

१	१४	११	८
१५	४	५	१०
६	९	१६	३
१२	७	२	१३

३४

१	११	६	१६
१४	८	९	३
१२	२	१५	५
७	१३	४	१०

३४

१	७	१२	१४
१०	१६	३	५
१५	९	६	४
८	२	१३	११

३४

१	१४	१२	७
८	११	१३	२
१५	४	६	९
१०	५	३	१६

३४

१	१२	१५	६
१४	७	४	९
८	१३	१०	३
११	२	५	१६

३४

१	१४	७	१२
८	११	२	१३
१०	५	१६	३
१५	४	९	६

३४

१	१२	६	१५
१४	७	९	४
११	२	१६	५
८	१३	३	१०

३४

१	१३	४	१६
१२	८	९	५
१४	२	१५	३
७	११	६	१०

३४

१	७	१४	१२
१०	१६	५	३
१५	९	४	६
८	२	११	१३

३४

१	१५	१२	६
८	१०	१३	३
१४	४	७	९
११	५	२	१६

३४

१	१४	१५	४
१२	७	६	९
८	११	१०	५
१३	३	२	१६

३४

१	१५	६	१२
८	१०	३	१३
११	५	१६	७
१४	४	९	२

३४

१	१४	४	१५
१२	७	९	६
१३	३	१६	२
८	११	५	१०

३४

१	१०	७	१६
१५	८	९	२
१२	३	१४	५
६	१३	४	११

३४

१	६	१५	१२
११	१६	७	२
१४	९	४	७
८	३	१०	१३

३४

१	१४	१५	४
८	११	१०	५
१२	७	६	९
१३	३	२	१६

३४

१	१२	१४	७
१५	६	४	९
८	१३	११	५
१०	३	२	१६

३४

१	१२	७	१४
८	१३	२	११
१०	३	१६	५
१५	६	९	४

३४

१	१२	७	१४
१५	६	९	४
१०	३	१६	५
८	१३	२	११

३४

१	१३	४	१६
१२	८	९	५
१५	३	१४	७
६	१०	२	११

३४

१	६	१२	१५
११	१६	७	२
१४	९	४	७
८	३	१३	१०

३४

१	१२	१५	६
८	१३	१०	३
१४	७	४	११
११	२	५	१६

३४

१	१५	१४	४
१२	६	७	९
८	१०	११	५
१३	३	२	१६

३४

१	१५	१४	१४
८	१०	५	११
१३	३	१६	२
१२	६	९	७

३४

१	१५	१४	१४
१२	६	९	७
१३	३	१६	२
८	१०	५	११

३४

१	११	६	१६
१४	८	९	३
१५	५	१२	२
४	१०	७	१३

३४

१	७	१४	१२
१०	१६	५	३
१५	९	४	६
८	२	११	१३

३४

१	१५	१४	४
८	१०	११	५
१२	६	७	९
१३	३	२	१६

३४

१	१५	१२	६
१४	४	७	९
८	१०	१३	५
११	५	२	१६

३४

१	१२	६	१५
८	१३	२	१०
११	५	१६	५
१४	७	९	४

३४

१	१४	७	१२
१५	४	९	६
१०	५	१६	३
८	११	२	१३

३४

१	१०	७	१६
१५	८	९	२
१२	५	१३	३
४	११	६	१३

३४

१	७	१२	१४
१०	१६	३	५
१५	९	६	४
८	२	१३	११

३४

१	१२	१४	७
८	१३	११	२
१५	६	४	९
१०	३	५	१६

३४

१	१४	१२	७
१५	४	६	९
८	११	१३	२
१०	५	३	१६

३४

१	१४	४	१५
८	११	५	१०
१३	२	१६	३
१२	७	९	६

३४

१	१५	६	१२
१४	४	९	७
११	५	१६	३
८	१०	३	१३

३४

५८	४०	५२
४४	५०	५६
४८	६०	४२

१५०

५२	४०	५८
५६	५०	४४
४२	६०	४८

१५०

४८	६०	४२
४४	५०	५६
५८	४०	५२

१५०

४२	६०	४८
५६	५०	४४
५२	४०	५८

१५०

५२	५६	४२
४०	५०	६०
५८	४४	४८

१५०

४२	५६	५२
६०	५०	४०
४८	४४	५८

१५०

५८	४४	४८
४०	५०	६०
५२	५६	४२

१५०

४८	४४	५८
६०	५०	४०
४२	५६	५२

१५०

६८	३०	५२
३४	५०	६६
४८	७०	३२

१५०

३२	६६	५२
७०	५०	३०
४८	३४	६८

१५०

५२	३०	६८
६६	५०	३४
३२	७०	४८

१५०

५२	६६	३२
३०	५०	७०
६८	३४	४८

१५०

३२	७०	४८
६६	५०	३४
५२	३०	६८

१५०

६८	३४	४८
३०	५०	७०
५२	६६	३२

१५०

४८	७०	३२
३४	५०	६६
६८	३०	५२

१५०

४८	३४	६८
७०	५०	३०
३२	६६	५२

१५०

७८	२०	५२
२४	५०	७६
४८	८०	२२

१५०

५२	२०	७८
७६	५०	२४
२२	८०	४८

१५०

२२	८०	४८
७६	५०	२४
५२	२०	७८

१५०

४८	८०	२२
२४	५०	७६
७८	२०	५२

१५०

२२	७६	५२
८०	५०	२०
४८	२४	७८

१५०

५२	७६	२२
२०	५०	८०
७८	२४	४८

१५०

४८	२४	७८
८०	५०	२०
२२	७६	५२

१५०

७८	२४	४८
२०	५०	८०
५२	७६	२२

१५०

८८	१०	५२
१४	५०	८६
४८	९०	१२

१५०

१२	८६	५२
९०	५०	१०
४८	१४	८८

१५०

५२	१०	८८
८६	५०	१४
१२	९०	४८

१५०

५२	८६	१२
१०	५०	९०
८८	१४	४८

१५०

१२	९०	४८
८६	५०	१४
५२	१०	८८

१५०

४८	१४	८८
९०	५०	१०
१२	८६	५२

१५०

४८	९०	१२
१४	५०	८६
८८	१०	५२

१५०

८८	१४	४८
१०	५०	९०
५२	८६	१२

१५०

९८	०	५२
४	५०	९६
४८	१००	२

१५०

२	९६	५२
१००	५०	०
४८	४	९८

१५०

५२	०	९८
९६	५०	४
२	१००	४८

१५०

५२	९६	२
०	५०	१००
९८	४	४८

१५०

९	१००	४८
९६	५०	४
५२	०	९८

१५०

९८	४	४८
०	५०	१००
५२	९६	२

१५०

४८	१००	२
४	५०	९६
९८	०	५२

१५०

४८	४	९८
१००	५०	०
२	९६	५२

१५०

५७	४०	५३
४६	५०	५४
४७	६०	४३

१५०

४३	५४	५३
६०	५०	४०
४७	४६	५७

१५०

५३	४०	५७
५४	५०	४६
४३	६०	४७

१५०

५३	५४	४३
४०	५०	६०
५७	४६	४७

१५०

४३	६०	४७
५४	५०	४६
५३	४०	५७

१५०

५७	४६	४७
४०	५०	६०
५३	५४	४३

१५०

४७	६०	४३
४६	५०	५४
५७	४०	५३

१५०

४७	४६	५७
६०	५०	४०
४३	५४	५३

१५०

५६	४०	५४
४८	५०	५२
४६	६०	४४

१५०

४४	५२	५४
६०	५०	४०
४६	४८	५६

१५०

५४	४०	५६
५२	५०	४८
४४	६०	४६

१५०

५४	५२	४४
४०	५०	६०
५६	४८	४६

१५०

४४	६०	४६
५२	५०	४८
५४	४०	५६

१५०

५६	४८	४६
४०	५०	६०
५४	५२	४४

१५०

४६	६०	४४
४८	५०	५२
५६	४०	५४

१५०

४६	४८	५६
६०	५०	४०
४८	५२	५४

१५०

६५	३०	५५
४०	५०	६०
४५	७०	३५

१५०

३५	६०	५५
७०	५०	३०
४५	४०	६५

१५०

५५	३०	६५
६०	५०	४०
३५	७०	४५

१५०

५५	४०	३५
३०	५०	७०
६५	६०	४५

१५०

३५	७०	४५
६०	५०	४०
५५	३०	६५

१५०

६५	६०	४५
३०	५०	७०
५५	४०	३५

१५०

४५	७०	३५
४०	५०	६०
६५	३०	५५

१५०

४५	६०	६५
७०	५०	३०
३५	४०	५५

१५०

४०	२०	९०
१००	५०	०
१०	८०	६०

१५०

६०	०	९०
८०	५०	२०
१०	१००	४०

१५०

१०	१००	४०
८०	५०	२०
६०	०	९०

१५०

१०	८०	६०
१००	५०	०
४०	२०	९०

१५०

६०	८०	१०
०	५०	१००
९०	२०	४०

१५०

४०	१००	१०
२०	५०	८०
९०	०	६०

१५०

९०	२०	४०
०	५०	१००
६०	८०	१०

१५०

९०	०	६०
२०	५०	८०
८०	१००	१०

१५०

देहसो यंत्रोका भेद दोसो होता है उसका नमूना दाखल ७२ यंत्र दिया है,
नाकी सब गुरुमुखसे समज लेना.

परिशिष्ट नं. २

॥ अथ श्रीमहावीरजिनस्तोत्रं प्रारभ्यते ॥

(मूलकर्ता-श्रीपादलिप्तसूरिः. टीकाकार-श्रीपुण्यसागरवाचकः)

प्रणतसुरनरालिवातपादारविंदं ।

विदितसकललोकालोकसद्भ्येयवृंदम् ॥

सविनयमथ नत्वा वधेमानं जिनेशं ।

किमपि विरचयेऽहं तत्स्तवस्यार्थलेशम् ॥ १ ॥

पूर्वं तावत् श्रीपादलिप्तसूरयोऽनेकयोगसिद्धा महान्तः प्रभावकपुरुषा आसन्, तदन्वये सकलज्ञानविज्ञानविज्ञाः श्रीपुण्यतिलकसूरयो विहरन्तोऽवन्तीपुर्या समेताः. तत्र च श्रीविधिपक्षगच्छाधिराजसंख्यतीलकप्रसादश्रीमन्महेंद्रसिंहसूरयः संति, तेषां महिमानं सकलनागरिकजननिकरचदनकमलालंकारायमानं श्रुत्वा विद्यामदध्मातचित्ताः श्रीपुण्यतिलकसूरयो वादलिप्तसया श्रीगुरुसमीपमागताः तैरुक्तं च भो मया सह वादो विधेयः. तदा श्रीगुरुभिरुक्तं किं वृथायासेन वादेन? प्रयोजनमनुद्दिश्य संदधियोऽपि न प्रवर्तते. तदा श्रीपुण्यतिलकसूरिभिरुक्तं किं वृथायासः? यो यं जयति स तं शिष्याकरोतीत्यावयोः संधा, तदा गुरुभिरंगीकृतं, प्रारब्धश्च वादः, श्रीगुरुभिर्मुहूर्तादेव ते जिताः. ततः श्रीपुण्यतिलकसूरयः स्वं धन्यं मन्यमानाः श्रीगुरुन् प्रणम्य संस्तूय च शिष्या जाताः. श्रीगुरुभिरपि तेषां महत्त्वरक्षणार्थं दीक्षां दत्त्वा शास्त्राचार्यत्वे स्थापिताः. तत्पूर्वजानां च श्रीपादलिप्तसूरिणां विरचितमिदं वीरजिनस्तोत्रं सप्रभावं बहुयोगसिद्धिसंपन्नं दृष्ट्वा श्रीसप्तस्मरणमहास्तोत्रेषु तृतीयमहास्तोत्रं स्थापितं, महत्त्वं चास्य स्तोत्रस्यानेकयोगसिद्धिमहत्त्वेन समहिमत्त्वेन च ज्ञेयं, श्रीउपसर्गहरस्तोत्रवत्, तदन्वये चाद्यापि नवीनशिष्यस्य दीक्षां दत्त्वा प्रथममिदं स्तोत्रं पाठयंतीति. अस्य प्रथमगाथा—

मूलम्—जयई नवनलिणकुवलय—वियसियसयवत्तपत्तलदलच्छो ॥

वीरोगइंदमयगल—सुललिअगइविकसो भयवं ॥ १ ॥

व्याख्या-वीरो जयतीत्यन्वयः. विशेषेण ईरयति गच्छति कर्मशत्रुजया
 सन्मुखतया, कंपयति वा कर्मशत्रुनिति वीरः, ईरगतिकंपनयो पचाद्य
 कर्मशत्रुसमूहजेतृत्वादर्शितपराक्रमत्वेन वीरयते इति वा वीरः. वी
 विक्रांतौ, पचाद्यच् पदैकदेशे पदसमुदायोपचारात् श्रीमहावीरश्चतुर्विन्द
 तितक्षो जिनो जयति उत्कर्षं प्राप्नोति, जि जयेऽकर्मकोऽयं धातुः, पंच
 मारकपर्यंतं यावद्विद्यमानशासनत्वेन वर्तमाने लट्. मंगलार्थं च प्रथम
 जयतीति पदप्रयोगः, नमस्कारश्चाक्षिप्तः, यथा जयतीन्द्रियकषायकर्मपरीष
 होपसर्गादिशत्रुगणपराजयात्सर्वानप्यतिशेते उत्कर्षं प्राप्नोति, इत्थं सर्वा
 तिशायी च भगवान् प्रेक्षावतामेवश्यं प्रणामार्हः, ततो जयतीति. किमुक्तं
 भवति ? तंप्रति प्रणतोऽमीत्यर्थः, किंविशिष्टो वीरः ? नवनलिनकुवलय
 विकसितशतपत्रपत्तलदलक्षः, नवं नवीनं, यन्नलिनं सूर्यविकासिकमलं,
 पुनः कुवलयं चंद्रविकासिकमलं, पुनः विकसितं च तत्शतपत्रं, शत-
 शब्दोऽत्र बहुत्वोपलक्षकस्तेन सहस्रपत्रादेरपि परिग्रहः. अथ सनासः—
 नलिनं च कुवलयं च नलिनकुवलये, नवे च ते नलिन कुवलये च
 नवनलिनकुवलये, विकसितं तत्शतपत्रं च विकसितशतपत्रं, नवनलिन-
 कुवलये च विकसितशतपत्रं च नवनलिनकुवलयविकसितशतपत्राणि,
 तेषां पत्तलं तीक्ष्णं यदलं पत्रं तद्वदक्षिणी नेत्रे यस्य स नवनलिनकुवलय-
 विकसितशतपत्रपत्तलदक्षः. बहुव्रीहौ सकथ्यक्ष्णोः स्थांगात्षजिती षच्,
 पत्तलशब्दोऽत्र तीक्ष्णवाचकः. यदुक्तं देशीनाममालायां श्रीहेमसूरिभिः—
 'पत्तलपडुवइआ तह । पत्तसमिद्धं च तिल्वमि ॥' तथा च तद्वृत्तिः—
 पत्तलं पडुवइयं पत्तसमिद्धं एतं त्रयोऽपि तीक्ष्णार्थाः, पत्तलं पत्रबहुलमिति
 तु पत्रलशब्दभवमिति. भगवच्चक्षुषोरहोरात्रविकासित्वाद्भयोः सूर्य-
 विकासिचंद्रविकासिकमलयोरुपमानत्वमुक्तं. पुनः किंविशिष्टो वीरः ?
 प्राकृतत्वाद्विशेषणस्य परनिपातत्वान्मदकलगजेंद्रसुललिताविक्रमः, मदेन
 कलो मनोहरो मदकलो मदोत्कट इत्यर्थः, मदोत्कटो मदकल इति
 श्रीहेमसूरिः. एवंविधो यो गजेंद्रः सकलगजलक्षणोपेतत्वेन गजेषु इंदति
 परमैश्वर्यं भजतीति गजेंद्रः सकलगजश्रेष्ठः, तद्वत् सुअतिशयेन ललिता
 मनोहरा या गतिस्तया विशिष्टं कामति गच्छतीति मदकलगजेंद्रसुललित-
 यातिविक्रमः. पुनः किंविशिष्टो वीरः ? भगवान्, भगो ज्ञानाद्यर्थः, स
 नित्यसत्यानिती भगवान्. भगोऽर्कज्ञान माहात्म्य-यशोवैराग्यमुक्तिषु ॥

रूपद्विप्रयत्नेष्टा—श्रीधर्मैश्वर्ययोनिषु ॥ १ ॥ इति श्रीहेमसूरिः . तत्कार्क-
योनिवर्जं द्वादशभगवद्वार्ययुक्त इत्यर्थः . ॥ १ ॥ अथ श्रीवीरं कविराशिपति—

मूलम्—अज्जवि बहई सुतीत्थं । अखंडियं जस्स भरहवासंमि ॥

सो बद्धमाणसामी । तेलुक्कदिवायरो जयउ ॥ २ ॥

व्याख्या—स वर्धमानस्वामी श्रीवीरजिनो जयतु सर्वोत्कर्षेण प्रवर्तनां .
किंविशिष्टो वर्धमानस्वामी ? त्रैलोक्यदिवाकरः , त्रय एव लोकान्त्रैलोक्यं ,
चतुर्वर्णानां स्वार्थं प्यञ्च् वाच्य इति प्यञ्च् स्वर्गमर्त्यपातालरूपं , तत्र
दिवाकर इव दिवाकरः सूर्यः केवलज्ञानेन तस्य प्रकाशकत्वात् , त्रैलोक्य-
दिवाकरः . स कः ? यस्य वर्धमानस्वामिनः सुतीर्थ तीर्थेने संसारार्णवोऽने-
निति तीर्थं चतुर्विधः संघः . सकलशुभगुणोपेतत्वेन शोभनं तीर्थं सुतीर्थं
अद्यापि दुःपमकालेऽपि अखंडितमविलिप्तं परतीर्थ्यादिखंडनारहितं भरत-
वर्षं भरतक्षेत्रे वहति , धातुनामनेकार्थत्वात्प्रवर्तत इत्यर्थः . अथाभिधेयं वक्ति—

मूलम्—गाहाजुअलेण जिणं । मयमोहविवर्जियं जियाणंगं ॥

थोसामि तिसंघाएण । तिण्णसंगं महावीरं ॥ ३ ॥

व्याख्या—अहं पादलिप्तसूरिर्महावीरं जिनं तिसंघातेन , त्रयाणां मनो-
वाक्कायानां संघातः समुदायस्त्रिसंघातस्तेन त्रिकरणशुद्ध्या स्तोप्यामि
लुतिगोचरं करिष्यामित्यर्थः . केन ? गाथायुगलेन , विपुलाचपलाचार्या-
लक्षणलक्षिता प्राकृते बहुलं गाथेत्यभिधीयते , तयोर्धुगलं युग्मं तेन .
किंविशिष्टं जिनं ? मदमोहविवर्जितं , आनंद संमोहयोः संगमोत्था मत्तता
मदः , मदोमुन्मोहसंभेद इति श्रीहेमसूरिः . स च जात्याद्यष्टप्रकारो
मोहो मौढ्यमज्ञानमिति यावत् , मदश्च मोहश्च मदमोहौ , ताभ्यां विवर्जितो
रहितस्तं , पुनः किंविशिष्टं जिनं ? जितानंगं , जिनः स्ववशीकृतोऽनंगः
कामो येन . ' जियकसाय ' मित्याधुनिकः पाठः , तत्र जिताः कषायाः
कोषाद्या येन तं , पुनः किंविशिष्टं जिनं ? तीर्णसंगं , तीर्णः पारं प्राप्तः
संगः संसारानुबंध्यभिष्वंगो बाह्यांतरभेदभिन्नो येन तं , तत्र वाच्यः
पुत्रकलत्रादिरूपः , आंतरश्च कर्मपुद्गलरूपः , तीर्णसंसारसमुद्रमित्यर्थः ,
तिसंघातं तं निसंगमित्याधुनिकः पाठः , तत्र तमिती प्रसिद्धं , महावीरं

जिनमिती योज्यं प्रसिद्धानुभूतार्थं तच्छब्दो यच्छब्दोपादानं नापेक्षते,
तिसंज्ञागमिति तिस्रः संध्याः समाहृता इति त्रिसंध्यं, गोस्त्रियोरिति
ह्रस्वत्वं त्रिसंध्यं तूपवैणवमिति श्रीहेमसूरयः, त्रिसंध्यमेव त्रिसंध्यकं,
स्वार्थं कन्, क्रियाविशेषगमिदं दीर्घत्वं प्राकृतलज्जणात्, निस्संगमिति,
निर्गतः संगानिस्संगस्तमित्यक्षरार्थः, अथास्यां गाथायां रूपसिद्धिसुवर्ण-
सिद्ध्यादयो भूयस्यः सिद्धय उक्ताः संति, परं किंचिद्दिग्दर्शनमात्रमुच्यते-

‘गाहाजुअलेणात्ति’ गा इति गगनं अम्रकं अम्रकं मेघाख्यं स्वच्छपत्रं
गिरिजामलमिति हेमसूरयः, दीर्घत्वं च बहुत्वख्यापकं, बहुत्वं च
शुभ्रादिगुणोपेतत्वेन प्राधान्यख्यापकं, तेन सिताम्रकं न तु कृष्णमित्यर्थः,
हा इति हरितालं, दीर्घत्वं पूर्ववत्, जुअलमिति तारं, एतैस्त्रिभिर्गुणैः
जिनं पारदं, कथंभूतं ? ‘मयमोहविवज्जियं जियाणंगं’ मलशिखिविष-
दोषत्रयापेतं, ‘थोसांमिच्छि’ स्तंभयिष्यामि, केन कृत्वा ? त्रिसंघातेन
सिताम्रकतालतारत्रयाणां योगेन, तथौषधसमवायेन जारणस्वदनविधिं
करोमि. पुनः कीदृशं जिनं ? तीर्णसंगं, मृतसप्तगुणसंगोत्तीर्णं महावीर-
मिति रूप्यं, इत्यक्षरयोजनामात्रमुक्तं, विशेषान्नायस्तु सद्गुरोरवसेयः॥३॥
अथ प्रतिज्ञातमेव गाथाद्वयमाह—

मूलम्—सुकुमालधीरसोमा । रत्तकिसणपंडुरा सिरिनिकेया ॥

सीयं कुसगहभीरू । जलथलनहमंडणा तिन्नि ॥ ४ ॥

न चयंति वीरलीलं । हाउं जइसुरहिमत्तपडिपुण्णा ॥

पंकयगईदचंदा । लोयणचंकमियमुहाणं ॥ ५ ॥ युग्मं ॥

व्याख्या—तवेत्यध्याहार्यं. हे वीर ! पंकजगजेंद्रचंद्राः ‘तिन्नात्ति’
एते त्रयस्तव लोचनचंक्रमितमुखानां लीलां हातुं न चयंतीत्यन्वयः.
पंकजं कमलं, गजेंद्रो द्विपश्रेष्ठः, चंद्रश्चंद्रमाः, एषां द्वंद्वः, पंकजगजेंद्रचं-
द्रास्ते तव संबंधि लोचने नेत्रे, चंक्रमितं गगनं, मुखं च वदनं, एषां द्वंद्वः
लोचनचंक्रमितमुखानि तेषां. ननु द्वंद्वश्च प्राणितूर्यसेनांगानामित्येकवदेव
स्यात्तत्कथं बहुत्वं ? सत्यं, अधिकरणेतावत्त्वे चेति, एते त्रयः, एतेषां
त्रयाणामित्येवंरूपे द्रव्यपरिमाणवगमे नैकवद्भावः, यथा दशदंतोष्ठा इति.
लीलां विलासं, हातुं अंतर्भावितुं पर्यत्वात्त्याजितुं न चयंति न शक्नुवंति,

यद्वा अप्सरोगणः सुरचधूसमूहः, संघश्चतुर्विधस्ताभ्यां संस्तुतः. यद्वा
 अप्सरस उपलक्षणत्वात्समग्रदेवदेव्यः, गणः, सावुसमुदायः, सोऽस्त्येषां,
 अर्शआदिभ्यश्च. गणाः गणधरा इंद्रभृत्यादयः, संघः श्रमणदिश्वतु-
 र्विधः, तैः संस्तुतः. पुनः कद्दिशो वीरजिनैन्द्रः ? भगवान्, ज्ञानादि-
 गुणयुक्तः, प्रथमगाथायामुक्तविशेषणत्वात्पुनरुक्तिदोषो नाशं कर्तव्यः
 उक्तं च—सज्ञायज्ञाण तवो—सहेसु उव्वएसथुइपयाणेसु ॥ संतगुणकित-
 णासु य । न हुंति पुणरुत्तदोसाउ ॥ १ ॥ पुनः किंविशिषो वीरजिनैन्द्रः ?
 एवं पूर्वोक्तप्रकारेण पादलिप्तकमतिमहितः, लिप्तौ पादौ यस्य स पादलिप्तः,
 बाहिताग्न्यादिष्विति निष्ठांतस्य परनिपातः, स्वार्थे कनि, पादलिप्तकः
 प्राकृते तु कगचजतदपयवांप्रायोलुगिति सूत्रेण दकारलोपेऽकारस्य सब-
 र्णदीर्घे पालित्तय इति भवति, तस्य या मतिर्बुद्धिस्तया महितः स्तुति-
 रूपपूजया पूजितः, अर्थात् कासद्रहगच्छीयपादलिप्तसूरिकृतमेतत्स्तोत्र-
 मित्यर्थः ॥ ६ ॥ विधिपक्षगणाधीनाः । सूरयो भूरिसद्गुणाः ॥ श्रीअमर-
 सागराख्या । विचरन्ति महीतले ॥ १ ॥ तत्पक्षद्योतकाः श्रीम-द्व्यासागर-
 वाचकाः ॥ सञ्चारित्रगुणोपेता । ज्ञानविज्ञानपेशलाः ॥ २ ॥ तेषां प्रसाद-
 मासाद्य । पुण्यसागरवाचकैः ॥ महावीरस्तवस्येयं । टीका विरचिता शुभा
 ॥ ३ ॥ नंदाग्निमुनिभूसंख्ये । वर्षे मास्याश्विने सित ॥ दशम्यां रविवारे
 च । बुरहानपुरे पुरे ॥ ४ ॥ इति श्रीमहावीरस्तवस्यावचूरिः संपूर्णा
 ॥ श्रीरस्तु ॥

गाहा जुअल स्तुतिः आम्रायः

पादलिप्तसूरी विरचित स्वोपज्ञस्तोत्राम्रायः

गाहा जूअलेणजिणं । मयमोह विवर्जितं जिअ कसायं ॥

थोसामि तिसंघाएणं । तिण्णसंग महावीरं ॥ १ ॥

आम्नाय गा० गाऽभ्रकं ॥ हाहारितालो ॥ जूअलेणतार मुच्यते ॥ जिनं
 पारदं कथं भूतं मयमोह विवर्जितं जिआणंगमल शिखिविपं दोषत्रय-

वर्जितं योसादिति स्तंभयानिकेन कृत्वा त्रिसंवातेन सिताञ्चक हरि-
तायकं तारत्रयाणां योरेण तयोपय समवायेन जारणा स्वेदन विधिं
विद्यात्सामि । कथंभूतं जिनं तीर्णसंगं मृतसप्तगुणवंगोस्तीर्ण । एतावता-
ध्वेन दक्षिता अयुनापीनविधिमाह मदावीरंमहे ममज्ञाकं हा हारकंवी
कृत्वाऽप्रकरं समित्यः योपा औपध्या समाना ॥ १ ॥

सुकुमाल धीरसांस । रत्नकनिपंडुरानिकेया ॥

सौअंकुस गहमीन । जलथलमंडणातिणिण ॥ २ ॥

आम्नाय ॥ सुकृ. नाङ्गिधार नाह् सोमासोमवल्ली त्रयं रत्तरत्त
हुगिष्ठा बहुकृति कचनिका 'पांडुरी देवदाह' सिशुंगवेरकं पंचकरि
लघुगिर्गी लांगलिका कृत्तग्रह अद्रिबर्ग्याजानि भीमसंकोइणि 'लज्जल
जलमंडिका' जलच नाद्रशी नभमंडपिका धन अंगवती ॥ २ ॥

नचयंनिर्वारलील । हाउंजे सुरहिमत्त पडिपुण्णा ॥

पंकयगईगचंदा । लाअणंचंकस्मिअंसुहाणं ॥ ३ ॥

आम्नाय इदानीं रोचनक्रानेण उद्धान विधिमाहा पंकयगगनं । गयंदं
मत्तनायं चंदनारं हेमं वा त्रयमपि रोचनमिन्यर्थः तथाक्रामणं । तथोद्-
पादनमिन्यर्थः ॥ ३ ॥

एवंशीरजिणिंदो । अचल्लर गणसंघत्तंयुओभयवं ॥

पालित्तयमइसहिओ । दिसउ खयं सच्चदुरिआणं ॥ ४ ॥

आम्नायः यदुक्तं नरहिनात्त सुवर्णदस्त सुवणिन्नुओ रेव नह् वज्जई अल्लि
कामणु वेदुग्वाह पडनाई दवि करणद्वाइ सराह एवं कृत्वा जिणिंदो
अचल्लरगण इति अम्ह वगी वरगणइति धारवर्गः गणःसंघइति समुदा-
येन एभिः संयुओ संस्तुत्य स्तंभित्तम्यर्थः भगवान् सेंट पुज्याभवति
कमकृद् भवति । पालित्तयमइसहिओ महिनः परिकर्भितः दिशतु अयं
सर्वे दुगितानामिन्यर्थः असणे इअ ननलो ननिम्मल्लोहा इ सइणा रद्धिओ
सारण रद्धिओ पत्तरं अकामिओ नेअ कमइ लोहेस्तु ॥ ४ ॥ न्तेआयः

॥ इति श्रीपालित्तयकृत स्तोत्रः हेमकल्प स्वोपज्ञावचूरी समाप्तो ॥

संवत् १९३६ परसे नकठ किया.

परिशिष्ट नंबर ३

—: उग्रवीर कल्प :—

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६

उग्रवीरं महाविष्णुं । ज्वलंतं सर्वतोमुखम् ।

१७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२

नृसिंहं भीषणंभद्रं । मृत्युं मृत्युं नमाम्यहम् ॥ १ ॥

१ शिर	९ द. भुजा	१७ द. जंघ	२५ गुदा
२ ललाट	१० बा. भुजा	१८ वा. जंघ	२६ इंद्रिय
३ द. नेत्र	११ द. पार्श्व	१९ द. जानु	२७ पृष्ठ
४ वा. नेत्र	१२ वा. पार्श्व	२० वा. जानु	२८ गला
५ द. कर्ण	१३ उदर	२१ द. टांग	२९ गर्दन
६ वा. कर्ण	१४ नाभि	२२ वा. टांग	३० दंत
७ द. स्कंध	१५ द. कटि	२३ द. पग	३१ जिह्वा
८ वा. स्कंध	१६ वा. कटि	२४ वा. पग	३२ दाढ

इस मंत्रका जप १२५००० सवालाख कम अधिक नहीं जपना प्रथम सूर्य ग्रहणके दिन जपना जितना जपा जावे उतना जाप करे फिर सवालक्ष पुरा करे बीचमे नागा [अंतर] न करे नहि तो मंत्र चला जायगा पुरा करे सिद्ध हुया. जबतक सवालक्ष न होवे तबतक लोहकी खीली मंत्रके अक्षरके उपर ३२ अक्षरका एक नंबर निकालकर खीली ठोकदे दरद नाश कार्य काले दरदवालेको २१ बार पढकर पानी देवे दरद नाश हो जायगा. प्रयोगमे सदा जाप करना सवालक्ष पुरा न होय तबतक १००० हजार जाप वशीकरणमें मंत्रनाम मंत्र संपूट करना सम्मोहन [सामने] करना नाम मंत्रनाम, लक्ष्मीप्राप्ति श्रीमंत्र श्री,

उच्चारण	नामनाममंत्र	राजवश्ये	ह्रीं मंत्र ह्रीं
विद्वेषण	मंत्र मंत्रनाम	शत्रुदमन	ह्रीं मंत्र ह्रीं
आकर्षण	मंत्रनाम मंत्रनाममंत्र	भूतोत्साधन	ॐ मंत्र ॐ
संभरण	नाममंत्रनाममंत्र	वाधानिवारण	क्षौं मंत्र क्षौं

जय मंत्रका जाप प्रारंभ करने बैठे पहिलें इस मंत्रको पढ़कर फिर मंत्र सुरु करें इसमें विधि लिखीहैं वेसे करलेवे आसन बिछाकर हाथमुह धोकर स्नानकर धोती सकेद धारणकरे अस्य मंत्रस्य ब्रह्माक्षरीं गायत्री छंदः महासिंहो देवता क्षौं पीजं श्रीशक्तिः ह्रीं कीलकं नृसिंह-प्रीत्यर्थं जपे विनियोगः

क्षौं अंगुष्ठाभ्यां नमः	क्षौं तर्जनीभ्यां नमः
क्षौं मध्यमाभ्यां नमः	क्षौं अनामिकाभ्यां नमः
क्षौं कनिष्ठाभ्यां नमः	क्षः करनलपृष्ठाभ्यां नमः
क्षौं हृदयाय नमः	क्षौं शिरसे स्वाहा ।
क्षु गिल्लाचापद्	क्षौं कवचाय हूं
क्षौं नेत्राय वौषट्	क्षः अस्त्राय फट् ध्यानं

रक्त वर्ण महाकायं सहस्रादित्यवर्चसम् ।

अष्ट बाहुं शस्त्रधरं सिंहाननं हरिं भजे ॥

ले पृथ्वीतत्त्वं गंधं समर्पयामि नमः हूं आकाशतत्त्वं पुष्पं यं वायुतत्त्वं धूपं रं अग्नितत्त्वं दीपं वं जलतत्त्वं नैवेद्यं

फिर मंत्र ३२ अक्षरका उग्रवीरका जपना प्रारंभ करदेना चाहिए ।

मंत्र (चंदनलाल) पुष्प (लालकनेर) धूप (गुगल) दीप (तिलका-तेल) नैवेद्य (गुडगेहु)

किसी जगापर मंत्र प्रारंभ करना होवे तब तीन मंत्र पढ़कर फिर मंत्र पढ़ना दिग् बंधनं ॐ सहस्रारे हूं फुट् तीनवार पढ़कर अपने चारोतर्फ अक्षत या सकेद सरसों छाडके, स्थानशुद्धि ॐ पवित्र वज्रसूर्ति ॐ फट् तीन बार पढ़के चारोतर्फ जल छांटना, आसन शुद्धि ॐ आसू रेखे वज्ररेखे हूं फट् धामे हातसे पकडकर आसनपर १० बार पड़े अनुसुनं.

दादाजी श्री जिनदत्त सूरीश्वर आम्नाय

—वाचन तोला पावरती. हेम कल्प—

हरताल मारण वि. प्रथम हरताल सोधन वि. । हरताल बगदादी पत्र परईसा दो भार आणिजे, कली चुनो असिल सेर ८ आणीजे, कोरा कुंडा माहि चुनो राखिजे, हरताल बासनारा कपडा रा तेरा पुढ माहि वां धी

गठडी कीजे चुनाका कुंडामांहि गठडी हरतालकी भेलीजे उपर दररोज पाणी सिंचीजे. चुनो पाणीसुं नीलो राखीजे, इम मास २ सिंचीजे आपरी किसीकी छाया उपर पडन न दीजे. एकांत राखीजे, किनही रो पग फेरो राखीजे नहीं. मास दो पीछे काढीजे, पिछे दीन ३ धीकुआर रा रसमें खरल कीजे. दिन ३ काला भांगरा रा रसमें खरल कीजे, दिन ३ अर्क दुधमें खरल कीजे, दिन ३ थोहर कांडाली रा रसमें खरल कीजे. सर्व दीन १२ खरल कीजे पछे टिकडी बांधिजे, पछे सेर पांच पिपलरी राख हांडीमे घाल विचमे टिकडी मेल पचाईजे अग्नी प्रहर ३२ दिजे, आपरी छाया उपर पडन न दीजे अग्नी शीतल होय, तब काढीजे. सफेद बर्फ होय. असल हरताल निपजे. निसंदेह बात छे. इस्ट देवतारी पुजा कीजे, पछे हरताल परीक्षा:-बावन तोलाने पाव रती बावन तोला तांबो गालने पाव रती माहें मेलीजे, कंचन होवे सही सत्य छई. पिछे खानेकी परीक्षा नामर्दन दिजे, तीन दिन तीन चावल दिजे सेर ३५ दुध तोलने खीर कर उपर पाईजे. अस्त्री २१ बरोबर सुवाणीजे पण अस्त्री हार छुटे, पण आप धापे नहीं, खलास मोडो हुबई मीसरी पईसा ११ भार उपर खवाडीजे तरा सितल हुवे. अनाज सेर ७ पक्को खाय, नामर्द होय सो पक्को मर्द हुबई. अस्त्री विना बालाने दीजे नहीं, दीजे तो इंद्री मांही संचित उठे लोही पडे. । निपट मर्दमी हुवे तिनने चावल एक दीजे महाकामी होवे. । कोढवालेको चावल तीन दीजे, उपर रोटी चिणारी खिलावे कोढ जावे खाटो खारो न खावे । धोला चाठा बालाने चावल तीन दीजे, उपर चावल मुंगारी खीचडी चाठा सफेद जाय । पांडुरोग वालेको चावल तीन दीजे चावल साठी जीमाईजे. पांडुरोग जाय । पेट भार वालाको चावल तीन दीजे उपर थुली गहुंरी दीजे, दुध न दीजे. पतासा दीजे पेटभार जाय. झोलो लागो होय तिनने चार दिन चार दीजे उपर उडदारी ने चावलारी खीचडी दीजे. सीतांग झोलो सर्व समाध हुवे । अस्त्री सुहागनको नहीं दीजे, जो रोगरे वास्ते देवे तो रोग जावे. पिण तिनरे संतान हुवे नहीं तिनसु अस्त्री ने नहीं दीजे । उनने काम घणो व्यापे । जीणने मिरगी बालाने दिजे दीन तीन नागरबेलके पत्रमें दिजे मिरगी जाय. खारा खाटो टालीजे गहुरो लपटोने दुध दीजे मिरगी खयन बालाने दोरती चार दिन दिजे उपर चिणारी रोटी लुखी खीलाईजे

१. श्री जैनचित्रकल्पद्रुम

गुजरातकी जैनाश्रित चित्रकलाके ग्यारहवीं सदी से लगाकर उन्नीसव सदी तकके लाक्षणिक नमूनाओंका प्रतिनिधी संग्रह, जिसमें ३२० पूर्णरंग और इकरंगी चित्र हैं, साथमें जैनाश्रित चित्रकलाके विषयमें अमेरिकाके प्रो० ब्राउनने, वडोदरा राज्यके पुरातत्वखातेका मुख्याधिकारी डा० हीरानन्द शास्त्रीजीने, गुजरातके सुप्रसिद्ध चित्रकार रविशंकर रावलने, श्रीयुत रसिकलाल परीख, श्रीयुत साराभाई नवाब, प्रो० डालरराय मांकड, प्रो० मंजुलाल मजमुदार और लेखनकलाके विषयमें विद्वद्भर्य मुनिश्री पुण्यविजयजीके विद्वतापूर्ण लेख भी दिया है। यह ग्रन्थ स्वर्गस्थ वडौदरा नरेश सयाजीराव गायकवाडको उनके हीरक महोत्सव पर समर्पित किया गया था। मूल्य सिर्फ २५) रु०

२. श्री भैरवपद्मावतीकल्प

भगवन् मल्लिषेणाचार्य विरचित

आठ तिरंगे और पचास इकरंगे चित्र और बन्धुषेण विरचित टीका, भाषा समेत साथमें इकतीस परिशिष्टोंमें श्रीमल्लिषेणसूरि विरचित सरस्वतीकल्प, श्री इन्द्रनंदी विरचित पद्मावती पूजन, रक्तपद्मावतीकल्प, पद्मावती सहस्रनाम, पद्मावत्यष्टक, पद्मावती जयमाला, पद्मावती दंडक, पद्मावती पटल वगैरह मंत्रमय कृतियां और गुजरात कालेजके संस्कृत प्राकृत भाषाके अध्यापक प्रो० अभ्यंकर द्वारा सम्पादित होने पर भी मूल्य सिर्फ १५) रुपये रखा गया है।

३. श्री महाप्रभाविक नवस्मरण

पंचपरमेष्ठि मंत्रके चार यंत्र, श्रीभद्रबाहुस्वामी विरचित उपसर्गहर स्तोत्र, उनके अनेक मंत्र, कथा और सत्ताईस यंत्र समेत, श्रीमानतुंगाचार्य विरचित भयहर स्तोत्र उनके अनेक मंत्र तंत्र और २१ यंत्र समेत, श्रीभक्तामरजी स्तोत्र, मंत्राम्नाय, कथाएँ, तंत्र, मंत्र और हरेक काव्य पर दो दो यंत्र कुल ९६ यंत्र समेत और भगवन् सिद्धसेनदिवाकर विरचित श्रीकल्याणमंदिरजी स्तोत्र, उनके मंत्राम्नाय और ४३ यंत्र, चित्र वगैरह मिलाके कुल ४१२ चारसौ बारह यंत्र चित्र दिया हुआ है, एक प्रतिका पांच रतल वजन होने पर भी मूल्य २५) रु० रखा गया है।

४. श्री मंत्राधिराज चिंतामणि

श्री मंत्राधिराजकल्प, श्री चिंतामणिकल्प, श्री चिंतामणिकल्पसार, श्री चिंतामणिस्तोत्र वगैरह श्री पार्श्वनाथ भगवानके अनेक मंत्रगर्भित स्तोत्र और ६५ पैसठ यंत्र समेत होने पर भी मूल्य सिर्फ ७॥) रु० रखा गया है।

दूसरे प्रकाशनोंके लिये सूचिपत्र मंगवाइये.

प्रातिस्थानः साराभाई मणिलाल नवाब

नागजीभूदरनी पोल, अहमदाबाद